

Orientační dny

ROZVOJ HODNOTOVÉ ORIENTACE ŽÁKŮ
PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ
ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Dům Ignáce Stuchlého SKM

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

© kolektiv pedagogických pracovníků OD
© Dům Ignáce Stuchlého SKM
fotografie © DIS SKM

Orientační dny

ROZVOJ HODNOTOVÉ ORIENTACE ŽÁKŮ
PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ
ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Dům Ignáce Stuchlého SKM

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky.

Obsah

Předmluva	7
Programy pro školy v Domě Ignáce Stuchlého	9
Orientační dny.....	10
Preventivní systém Dona Boska	14
Seznamovací hry	19
Metodické prvky	41
Příběhy	135
Poděkování.....	153
Seznam použité literatury	154

Předmluva

Ze školních let si pamatuji poučku, že se nemáme učit pro školu, nýbrž pro život. Učili jsme se ji dokonce i latinsky: *Non scholae sed vitae discimus*. Poslední staletí se domnívala, že ji naplní, když „životem“ budou rozumět právě zaměstnání, úspěch na trhu práce. Co k tomu budou naše děti nejmíc potřebovat? Před padesáti lety se cílevědomým rodičům zdálo, že takovým nepochybným klíčem k úspěchu je těsnopis; o třicet let později to bylo kódování programů. Dnes se sice uvádějí různé „klíčové dovednosti“, jenže děti se rodičů ptají méně než dřív, a jejich ideálem pak bývá zpěvák nebo manekýnka, zkrátka televizní celebrita.

Zdá se mi, že k té zmiňované poučce bychom se měli vrátit, a to v plném smyslu. Vzdělávat máme pro život, a to patrně znamená pro 15% zaměstnání a 50% prázdného času, z něhož by vzdělání mělo udělat skutečnou scholé tj. „volný čas“, který sami dokáží naplnit. Samozřejmě se máme snažit, abychom své žáky a studenty co nejlépe vybavili pro nějaké určité povolání, anebo ještě lépe pro celou třídu možných zaměstnání. Prvním imperativem a vytouženým cílem takového vzdělávání ale nebudou vědomosti, ba ani dnes oblíbené „dovednosti“, nýbrž především zvědavost, zájem nebo dokonce nadšení. S tím sice malé děti do školského systému zpravidla vstupují, ten je z něho ale brzy vyléčí: otrávený učitel a pedantské učebnice jim brzy ukáží, že zvědavost ani zájem nemá ve škole co dělat, nebo v nejlepší případě až odpoledne po vyučování.

Potřeba vzdělávat nejen pro zaměstnání, ale také pro volný čas, nově vymezuje také význam umění a kultury v užším slova smyslu, prostě všech těch „neužitečných“ činností, které mohou naplňovat čas. Na rozdíl od „zábavy“, která čas jen zabíjí, kultura jej zhodnocuje - zejména tehdy, když není jen pasivním diváctvím. Ostatně i hudba, zpěv, malování nebo divadlo by se měly vzpamatovat z toho nesmyslně výkonového, soutěživého pojetí, kdy se jimi živí pár virtuosů a všichni ostatní se od nich nechávají obsluhovat. Obecný úpadek uměleckého vkusu i umění jako takového plyne mimo jiné i z toho, že k nim většina přistupuje jako ke „službám“, místo aby v nich poznala lidské možnosti, a tedy to s nimi zkoušela sama. I špatný amatérský básník, hudebník, malíř nebo herec má k umění blíže než sebevíce školený konzument. Jak bude vypadat profesionální sport, až se všichni ostatní přesunou z hřišť k obrazovkám?

Jedna technická poznámka: pěstovat zájem rozhodně neznamená, že by škola mohla být jen a jen zábavná: v tom jistě nemůže soutěžit s televizí. Má však oproti televizi jednu obrovskou šanci: může dát mladým lidem zakusit radost z něčeho, co sami dokázali,

at' je to vyřešená úloha anebo ještě lépe schopnost přechít si něco v cizím jazyce. Jako učitelé bychom měli vynaložit všechno úsilí a schopnosti, aby naši žáci a studenti právě ve škole aspoň občas zakusili ten skvělý pocit úspěchu, založeného na práci. Tam, kde by se podařilo vzbudit a kultivovat zájem o věc, nemusíme mít o vědomosti žádný strach; ty už si zájem vynutí sám. A člověk, který si udržel skutečný zájem – ten, s nímž do školy kdysi přišel – si poradí stejně dobře se zaměstnáním jako s volným časem, který by se pro něho neměl stát děsivou prázdnotou.

Nejvyšší čas, aby si školy - a hlavně učitelé - přesně uvědomili, k čemu je společnost potřebuje. Kromě ochrany dětí před předčasným „vstupem do života“, kterou dnes zaručuje zákon, jsou to hlavně tři věci. Škola předně dětem zprostředkuje první styk s dospělou společností cizích lidí, s jakousi malou „veřejností“, kde platí pravidla a lidé (tj. děti) jsou si rovni. Etolog by řekl, že je to vtištění, imprinting: první a rozhodující zkušenost, která natrvalo ovlivní vztah dětí ke společnosti. Za druhé má škola dětem pomoci, aby z nich vyrostli svobodní lidé, zralé a dospělé osoby. Aby se učily vyznat se samy v sobě a ve společenském světě, za který jednou chtě nechtě převezmou odpovědnost. A za třetí dát dětem všechno to, k čemu by zvířeti v jeho prostředí stačil instinkt: schopnost postarat se o sebe a ve společnosti obstát. To nejsou jenom vědomosti, i když bez nich se to dnes jistě neobejde; člověk je ovšem musí umět také použít. V současných společnostech je jich ale tolik, že škola musí nelítostně vybírat a redukovat. Toho, co „musí umět všichni“, nemůže být mnoho, aby učitelům i dětem zůstala alespoň nějaká volba.

Úlohu školy silně komplikují i změny rodiny. Zmínili jsme se o tom, že dítě potřebuje dlouhodobou péči: ta se ovšem stále víc přesouvá na instituce. Otec (je-li vůbec nějaký v dohledu) a zpravidla i matka jsou přes den v zaměstnání a když se večer vrátí, mívají v hlavě jiné myšlenky. Co dříve zprostředkovala rodina, o to se musí dnes chtít nechtít pokoušet škola. Není k tomu nejlépe vybavena, ale co se dá dělat: někdo to dětem přece předat musí. A tak děti ve školách dostávají najíst, doučují se mluvit, učí se osobní hygieně a měly by se dokonce i vychovávat. S tím vším by si ale škola mohla nějak poradit, kdyby ji z druhé strany neohrožovaly individualistické tendence současných „vyspělých“ společností. Vedou totiž k tomu, že se na vzdělávání hledí jako na běžnou službu a na učitelství jako na pouhé zaměstnání, tj. něco, co člověk dělá jen proto, aby se uživil. Ale pokud se takhle snad dá pracovat u továrního pásu, učít ve škole rozhodně ne. Tady končí každá legrace, protože nejde o nic menšího, než o reprodukci společnosti. Kdo ji nedokáže zvládnout - jak víme - vyhyne.

Prof. Jan Sokol, Ph.D., CSc.

Programy pro školy v Domě Ignáce Stuchlého

Jsme přesvědčeni, že všechno důležité má každý mladý člověk uloženo v sobě, a chceme mu pomoci, aby to objevil. (Výroční zpráva Domu Ignáce Stuchlého roku 2000)

Programy pro školy v Domě Ignáce Stuchlého jsou věkem srovnatelné s obdobím človehčí adolescence. V životě člověka jsou léta mezi 14-20 rokem ve znamení stavění se na vlastní nohy. Také naše programy, od svého počátku v r. 1998, už překonaly pochybnosti o svém smyslu, našly odvahu sledovat vytýčený cíl a v současnosti odpovídají na otázku „kdo jsem“. Jak by řekl Erikson, jde nám o hledání své vlastní identity a svého místa ve světě. A náš svět – to je svět mladých, kteří také hledají svou cestu.

Dřív než bude představen výsledek hledání, podíváme se na genezi tohoto vývoje.

Vývoj programů pro školy

Koncepce programů pro školy v Domě Ignáce Stuchlého vychází z německého projektu Orientierungstage für Jugendliche vzniklého v 70. letech min. století. Jejich konkrétní podoba staví na osobních zkušenostech organizátorů na několika místech v Německu a Rakousku. Čerpáme i z dosavadních zkušeností v práci s mládeží v Domě Ignáce Stuchlého a v salesiánských střediscích mládeže v celé České republice.

Orientační dny byly doposud souhrnným názvem pro tří-pětidenní **kurzy adaptační** a třídenní **kurzy tématické** během celého školního roku. K jejich rozvoji přispěl evropský projekt, jehož výstupem je publikace Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí.

Cílem programů je utváření vlastního názoru mladého člověka a ochotě přijmout odpovědnost za svůj život. Skrze společné rozhovory a zážitky mají žáci a studenti možnost se i jako třída navzájem sobě více přiblížit a lépe se poznat. Dochází tak k většímu zájmu o druhého, zkvalitnění vzájemných vztahů, zlepšení klimatu třídy a školy.

Spolupráce Domu Ignáce Stuchlého a škol

Zájem o tyto kurzy je velký. Každým rokem je připraveno přes 60 kurzů pro třídní kolektivy s celkovým počtem 1500 žáků a studentů základních a středních škol. V r. 2011 jsme dokonce realizovali 76 kurzů s počtem 1626 žáků a studentů.

Trvale spolupracujeme s 18 základními školami, 9 středními školami, VOŠ Caritas Olomouc, Teologickou fakultou UP v Olomouci a Teologickou fakultou JU v Českých Budějovicích.

Programy zajišťují vedoucí sekce programů pro školy se dvěma pedagogickými pracovníky na plný úvazek. Nezbytnou pomocí je 15 externích instruktorů, kteří přijíždějí na kurzy vícekrát do roka.

Orientační dny

Výchova, to je umění formovat lidskou osobnost. Dnes je velmi obtížné vychovávat. Jednak proto, že první školou výchovy by měla být rodina, a ta se rozpadá. Dále proto, že žijeme ve společnosti, ve které není vůbec jasné, co je dobro a co je zlo, co vede k životu a co ke smrti... (Pascual Chávez, hlavní představený salesiánů Dona Boska)

Projekt Orientační dny

Spolupráce Domu Ignáce Stuchlého se školami na rozvíjení klíčových kompetencí žáků 2. stupně základních škol a studentů středních škol se doposud soustředila na průřezové téma Osobnostní a sociální výchova.

Projekt „Orientační dny – rozvoj hodnotové orientace pro trvale udržitelný rozvoj“ (dále jen Orientační dny) rozšiřuje naši nabídku o průřezové téma **Enviromentální výchova**. Vstoupení do této oblasti vyplývá z pozitivních změn na školách v oblasti vzdělávání k udržitelnému rozvoji a v oblasti enviromentální výchovy. Vzdělávání a výchova je stále více zaměřena na základní ekologická témata (ochrana přírody a krajiny, hospodaření s odpady). Přesto jsou málo rozvinuté programy zaměřené na rozvoj životních postojů a hodnot žáků jako součást udržitelného rozvoje – vnímání života jako nejvyšší hodnoty, jeho důstojnosti, na rozvoj pozitivního životního stylu žáků.

Projektem Orientační dny chceme přispět k výchově a vzdělávání právě v těchto krajínách lidské existence.

Cíle projektu

Obecným cílem projektu je zkvalitnění vzdělávání na základní a střední škole realizací programů zaměřených na rozvoj hodnotové orientace žáků v oblasti trvale udržitelného rozvoje a enviromentální výchovy.

V oblasti postojů a hodnot se zaměřujeme na tyto aspekty:

- vnímání života jako nejvyšší hodnoty,
- respektování jedinečnosti, důstojnosti a neopakovatelnosti života,
- aktivní účast na ochraně a utváření životního prostředí,
- ovlivnění životního stylu a hodnotové orientace žáků,
- uvědomění etického rozměru ekologického, sociálního a komunikačního jednání,
- ocenění rozmanitosti projevů života, kultury a každého člověka.

Klíčové aktivity projektu

Přenos vzdělávacího know-how ze zahraničí

Projekt Orientační dny je inspirován programy pro školy, které již několik desítek let realizuje Aktionszentrum Benediktbeuern (Německo, nedaleko od Mnichova).

Vedení myšlenkou, že není potřeba objevovat již objevené, jsme se dohodli na úzké spolupráci s Aktionszentrum a na přenos jejich know-how do českého prostředí.

K přenosu patřila měsíční stáž pro naše odborné pedagogické pracovníky, překlad metodických materiálů, exkurze pedagogů ze spolupracujících škol v Aktionszentrum a dva semináře s účastí zahraničních lektorů.

Tvorba a ověření metodických materiálů

Na základě zahraničního know-how, zkušeností s realizovanými programy pro školy v Domě Ignáce Stuchlého a na základě teoretických poznatků z oblasti počátečního vzdělávání, byly vytvořeny metodické materiály jednak pro kurzy Orientačních dnů a také pro použití ve školách. Zpracovaná metodika byla ověřena na pilotních kurzech a zpětnou vazbu k ní poskytli pedagogové a lektori kurzů. Metodika také prošla odbornou oponenturou v oblasti základního i středního školství. Výsledkem této aktivity je metodická publikace, kterou právě držíte v rukou. Je vydána ve verzích pro základní a pro střední školy.

Pilotní programy pro školy

Od listopadu 2009 do června 2012 proběhlo 36 pilotních kurzů Orientačních dnů pro žáky a pedagogy zapojených základních a středních škol. Kurzy se uskutečnily v prostorách Domu Ignáce Stuchlého a zúčastnilo se jich přes 700 žáků základních a středních škol.

Zapojení metodických prvků do vzdělávacích programů na školách

Byly uskutečněny dva semináře pro pedagogy s tematikou tvorby metodických prvků a jejich průřezového zapojení do vzdělávacích programů. Pedagogové měli za úkol vytvořit celkem 30 metodických prvků s cílem je ověřit ve výuce. Důležitý byl zpětnovazební proces od pedagogů z jiných škol, kteří poskytli k těmto prvkům cenné připomínky.

Metodické prvky, jejichž přínos potvrdilo více pedagogů a byly schváleny i odbornou oponenturou, jsou součástí metodické publikace, vyvěšeny na webu projektu a doporučeny odborné veřejnosti.

Spolupracující školy na projektu

ZŠ Fryšták, ZŠ Kostelec u Holešova, ZŠ Integra Vsetín, ZŠ Vyhlička Valašské Meziříčí, ZŠ Gabry a Málinky Štítná nad Vlárí, Cyrilometodějská církevní ZŠ Lerchova Brno, Biskupské gymnázium Brno, CMG a SOŠ Pedagogická Brno, Biskupské gymnázium v Ostravě, Gymnázium a Jazyková škola Zlín, Gymnázium Zlín – Lesní čtvrť, Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná zdravotnická škola Zlín.

Nové aspekty kurzů Orientačních dnů

Základní idea

Hlavní myšlenka projektu byla utvářena získanými poznatky v Aktionszentrum Benedikt-beuern, ze vzdělávacích seminářů a společných úvah pedagogů a lektorů projektu.

Za pomoci doc. Michala Kaplánka, Th.D. jsme stanovili obecný cíl projektu Orientačních dnů: Chceme společně s učiteli a žáky vytvořit prostor k sebepoznání a k objevení spirituální (duchovní) dimenze života mladých lidí.

Prvky kurzů Orientačních dnů

Přínosem nové podoby kurzů se staly následující prvky:

Symboly – jsou to různé předměty, které jsou esteticky umístěny do prostoru kurzu. Mají vyvírazňovat dané téma a účastníci jim mohou přiřazovat jedinečné významy.

Místo ztišení – aby žáci a studenti mohli být více „sami se sebou“, vytvořili jsme místo ztišení ve stávající kapli. Na kruhovém koberci je umístěn dřevěný labyrint, svíčka, sbírka citátů a sešit. Pozoruhodný je sešit, ve kterém se objevují anonymní příběhy účastníků nebo vyjádření jejich aktuálního rozpoložení. Autoři zápisů neví, kdo jejich zprávy bude číst. Tyto příběhy slouží k povzbuzení nebo k uvědomění, že v těžké životní situaci není člověk sám.

Večerní impuls – na konci dne po programu nebo v době před večerkou jsou účastníci pozváni na večerní zamyšlení v podobě příběhu nebo zamyšlení, která jsou prezentována tvořivým způsobem. Cílem je pozitivní naladění a zvnitřnění hlavního tématu dne nebo kurzu.

Závěrečný program – poslední den kurzu dopoledne posluchači reflektují kurz individuálně nebo po skupinkách. Tématem je většinou kurz samotný s jeho aktivitami nebo se tématem stává „Naše třída“. Navrženými aktivitami jsou: prezentace fotografií kurzu, třídní svíčka, noviny kurzu, autorská píseň, báseň, scénka nebo tanec, plakát kurzu.

Témata Orientačních dnů

Metodické materiály jsme rozdělili do 4 tematických bloků, která jsou podrobně popsána v dalším textu publikace:

- 1. Vztahy, láska, přátelství, sexualita...**
- 2. Sebepoznání, jedinečnost a hodnota člověka.**
- 3. Moje budoucnost, co mě čeká a nemine?**
- 4. Touha po něčem víc.**

V průběhu dalšího vývoje Orientačních dnů bude množství těchto témat rozšířeno. Jejich nabídka závisí na potřebách účastníků a pedagogů.

Východiska Orientačních dnů

Psychologie dospívajícího člověka

Cílovou skupinou kurzů Orientačních dnů jsou žáci 2. stupně základních škol a studenti středních škol. Je to období přechodu mezi dětstvím a dospělostí. Období dospívání, adolescence. Podle Erika Eriksona je hlavní úkol adolescenta vytvořit si pocit vlastní identity a najít odpovědi na otázky „Kdo jsem?“ a „Kam směřuji?“¹

Je to úkol vznešený, ale zároveň je dospívání období velmi těžké a plné rozporů.

Dospívající se má vyznat sám v sobě a najít své místo ve světě, ověřit si, co dokáže a co vydrží, sám sebe najít v nějakém přesvědčení a v životním programu. Má dokončit přípravu ke společenskému uplatnění v práci nebo udělat důležitá rozhodnutí (vstup

1 Srov. ATKINSON, Rita L., *Psychologie*, Portál 2003, s. 102

na střední školu, na vysokou školu). Ve vztahu ke druhému pohlaví má prožít víc než pouhé okouzlení, něco co bude přinejmenším vážným hledáním, pokusem poznat a dát se poznat. To jsou velké úkoly a nelze se divit, že dospívající v sobě mají mnoho zmatku a neujasněnosti. Jejich hledání bývá bolestné. Je spojeno s vážnými osobními krizemi, kotrmelci a vylomeninami, které jako vnější pozorovatelé těžko chápeme a jako rodiče, i jako učitelé a vychovatelé těžko odpouštíme.²

Cílem dospívajícího je „stát na vlastních nohou“. Být dospělý však znamená spojit svobodu rozhodování se zodpovědností za vlastní rozhodnutí. Zodpovědnost se u dospívajících stává kamenem úrazu. Dospívající velmi rádi přijímají svobodu, ale o zodpovědnost nestojí.³

Dospívající mají rádi spoustu možností, rádi experimentují. Experimentuje se střídáním koníčků a sportů, v erotickém životě, s náboženstvím, s alkoholem, drogou, s hranicemi zákona. Pro rodiče a vychovatele je důležité, aby se na toto experimentování dívali ne jako na odsouzeníhodné výstřelky, ale chápali je jako součást procesu „snažím se někým být“, „zkouším žít“.

Rodiče mají ve vztahu k dospívajícím těžkou roli. Mladí kritizují své rodiče. Kritika se týká nejrůznějších věcí, od názoru na sportovní utkání a hudbu až po základní otázky smyslu života, společenské morálky nebo způsobu výchovy. Život rodičů se mladým jeví jako prázdný, zmařený, jejich zájmy nudné a starosti malicherné, životní kompromisy ubohé, morální názory beznadějně zastaralé, inteligence pochybná, vztahy neupřímné, jejich společnost nemožná. Než být za pětadvacet let jako oni – to raději nežít!⁴

Co s tím? Jak mohou rodiče, vychovatelé reagovat?

Adolescent nepotřebuje shovívavou blahosklonnost ve stylu „jen si mluv, však z toho vyrosteš, až poznáš život!“ Naopak: potřebuje rodiče, kteří budou proti němu hájit svůj způsob života a své názory, kteří se budou vážně hádat i rozčilovat, protože si nenechají adolescentní kritiku „dojít na tělo“. Nejvlastnějším základem výchovy adolescenta totiž je – *brát ho vážně*. To musí být opravdové, nelze to trvale předstírat. Dospívající potřebuje naši kritiku, i když ji špatně snáší.⁵

Za tím vším co rozděluje a spojuje děti a rodiče je totiž emancipační proces. V dospělosti pak v normálních případech tento separační proces končí obnovením pozitivního vztahu k rodičům.

Spirituální dimenze

V hledání své identity se v mysli mladého člověka objevují existencionální otázky. Dochází k uvědomění, že je sám pro sebe záhadou. A nemusí být filozofem, aby si položil otázku: „Co je člověk?“⁶ „Podle čeho mám jednat?“ „V co mohu doufat?“

Dospívající s vědomím vlastní svobody a možností si začíná uvědomovat také konečnost svého života, jeho bezsmyslnost, někdy nenachází důvody proč vůbec o něco usilovat nebo dokonce žít.

2 ŘÍČAN, Pavel, *Cesta životem*, Portál 2006, s. 191

3 VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie I.*, Karolinum 2005, s. 417

4 ŘÍČAN, Pavel, *Cesta životem*, Portál 2006, s. 213

5 *Tamtéž*, s. 213-214

6 KANT, Imanuel, *Logik*, Königsberg 1800, s. 26 in PELCOVÁ, Naděžda, *Vzorce lidství*, Portál 2010, s. 17

Hledání jistoty, která by se mohla stát základem jeho existence, může proměnit jeho vztah k víře. V průběhu dospívání se mění jeho vztah k duchovní oblasti. Víra může dát jeho životu hlubší smysl, přesahující jeho aktuální existenci, a určovat jeho další směřování. Nejvyšší autorita, které jsme oddáni, musí mít takovou hodnotu a trvalost, aby mohla sloužit jako spolehlivý rámec orientace za všech situací a po celý život. V souladu s ní je možné najít uspokojivý smysl života.⁷

V českých poměrech se nejčastěji setkáváme s mladými lidmi, kteří jsou zaměřeni materialisticky a hedonisticky, vůči náboženství jsou lhostejní. Menší množství mladých hledá transcendentní smysl a kvalitu života a touží rozvíjet duchovní dimenzi svého života. Do této skupiny patří spíše lidé věřící nebo víru a spiritualitu hledající, i když jejich vztah k náboženským institucím může být velmi kritický až odsuzující.⁸

Spíše než instituce mladí lidé hledají důvěryhodné spirituální vůdce, kteří mladé oslovují jednotou slov a činů i altruistickým způsobem života.

Preventivní výchovný systém Dona Boska

Když jako kněz procházel ulicemi Turína a navštěvoval věznice, Don Bosco pochopil, že mladí hledají štěstí, chtějí se radovat ze života, cítit se přijatí a uznávaní. A jestli někdy svou touhu realizují na špatných cestách, které je přivedou až do vězení, není to proto, že jsou špatní, ale proto, že nenacházejí osoby, které v ně věří a pomáhají jim pozitivně rozvíjet jejich energii a kvalitu. (Pascual Chávez, Strenna 2007 – Život, s. 13-14)

Slovo „prevence“ je v dnešní době skloňováno na ministerstvech, ve státní správě krajů a obcí, stalo se názvem výchovných programů pro děti a mládež a heslem pro nejrůznější dotace a granty.⁹

Výchovu založenou na prevenci přitom už v 19. stol. s mimořádným efektem představil italský kněz Jan Bosko.¹⁰

Svou životní zkušeností, podpořenou studiem různých autorů a zejména geniálním vychovatelským talentem, potvrdil skutečnost, že prevence přináší jednoznačně lepší výsledky ve výchově než represe.

Když se Don Bosco¹¹ stává v r. 1841 knězem, odmítá nabídky zajištěného a pohodlného života kaplana v urozených rodinách. V turínských ulicích totiž vidí mnoho mladých

7 VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie I.*, Karolinum 2005, s. 417

8 Srov. MARTINEK, Michael, *Ztracená generace?*, Trinitas 2006, s. 86

9 Např. „prevence sociálně patologických jevů dětí a mládeže“ nebo „prevence rizikového chování dětí a mládeže“

10 Giovanni Bosco (1815 -1888) se narodil v Castelnovu d'Asti v Itálii, v chudé rolnické rodině. Již od dětství se cítil povolán věnovat svůj život mládeži. Když se po letech odříkání stal v Turíně knězem, vložil své vrozené schopnosti a neúnavné úsilí do budování výchovných děl pro opuštěnou mládež, do obrany ohrožené víry lidových vrstev a do misí v dalekých zemích. Aby jeho dílo mohlo pokračovat i po jeho smrti, založil Společnost sv. Františka Saleského (členové se nazývají salesiáni), Institut Panny Marie Pomocnice (salesiánky) a Salesiány – spolupracovníky (laické spolupracovníky).

Jeho dílo se brzy rozšířilo do celého světa a nadchlo miliony lidí.

11 Jako v českých zemích má kněz označení „Pater“ tak má v Itálii označení „Don“.

lidí, hlavně kluků, kteří nemají kam jít, co jíst, ani kde pracovat; chudobou jsou nuceni krást, podvádět a někdy i zabíjet. Don Bosco se nemůže za žádnou cenu s takovou situací smířit. Navštěvuje tyto kluky, shromažďuje je na veřejných prostranstvích a v jeho hlavě zraje plán, tzv. preventivní výchovný systém, díky kterému nabídl Don Bosco důstojný způsob života tisícům chudých kluků.

Čtyři prvky preventivního systému

Don Bosco ukázal na čtyři skutečnosti, které mladý člověk potřebuje k pozitivnímu rozvoji.

Jsou to domov, škola, hřiště, víra.

Domov – základní místo, kde má člověk své zázemí, kde může být sám sebou, kde je přijímaný. Proto Don Bosco v Turíně, v městské části Valdocco, staví rozsáhlý internát pro chlapce, kteří jsou bez domova.

Škola – mladý člověk potřebuje vzdělání, aby nebyl subjektem manipulace a vykořisťování. Don Bosco prostřednictvím mnoha spolupracovníků učí chlapce číst a psát a umožňuje jim, aby se vyučili u dobrých řemeslníků, u kterých je zajištěna také dobrá výchova. Don Bosco sám také zakládá polygrafické dílny, které jsou na vysoké soudobé úrovni.

Hřiště – Don Bosco chápe, že nejhlubší potřebou mladého člověka je radost ze života, svoboda, hra, přátelství. Hřiště je navíc prostorem pro sociální rozvoj mladého člověka ve vrstevnických vztazích.

Víra – Don Bosco integruje všechny hodnoty do celku, který představuje křesťanská víra. Jako kněz hluboce věří, že křesťanství není náboženství zákazů, ale naopak náboženství života, štěstí, lásky. Oproti obrazu křesťanství – který mladí dostávají od společnosti té doby – jako života smutného a plného odříkání a zákazů, života nezajímavého pro mládež, jim Don Bosco nabízí způsob šťastného a radostného křesťanského života.

Výchovný vztah

Výchovný vztah je u Dona Boska opřen o tři pilíře: **rozum, laskavost a náboženství**. Řeči vývojové psychologie můžeme mluvit o **stimulaci, emoční nasycenosti a stabilní strukturovanosti** (Vágnerová).

V tehdejší situaci Turína bylo potřeba pomoci opuštěným a deviantním chlapcům najít nejzákladnější smysl života. To vyžadovalo stimulovat v nich touhu žít, aby si práci a vlastním potem vydělávali prostředky k zajištění důstojného života sobě i svým rodinným příslušníkům. Pro ty, kteří trpěli nedostatkem lásky, si Don Bosco předsevzal vytvořit prostředí a hustou síť rodinných a přátelských vztahů, schopných znovu složit citový život, který má na praktické i emoční rovině hluboké důsledky.¹²

Don Bosco věří v dobrotu a důstojnost každého člověka, především každého mladého člověka, zvláštním způsobem pak toho nejchudšího a ohroženého. Napsal: „Vychovatel se musí přesvědčit, že všichni, nebo téměř všichni, tito drazí mladí, jsou přirozeně inteligentní, aby poznali dobro, kterého se jim dostává, a mají vnímavé srdce, snadno otevřené vděčnosti.“¹³

12 CHAVEZ, Pascual, Strenna 2007 – Život, s. 15

13 *Tamtéž*, s. 15

Preventivní výchovný systém ve škole

Jak škola připravuje na život? Jak se v realitě školy rozvíjí klíčové kompetence? Vždycky půjde o to, aby lidé získali vzdělání a zároveň se z nich stali lidé spolehliví a odpovědní. Jak může učitel nebo vychovatel žáka vést k zodpovědnému životnímu postoji?¹⁴

Autentická výchovná láska

Preventivní výchovný systém je založen na autentické výchovné lásce. Je to taková láska, kdy mladý člověk cítí, že ho máme rádi, že ho bereme vážně. Nemá to nic společného s pedofilií. Čím tedy vyjádřím, že mám mladého člověka rád? Toho dosahujeme podle Dona Boska tím, že učitel – vychovatel miluje ty věci, které se mladým líbí. Je důležité najít něco, co děti zajímá. Don Bosco v dnešní době říká: Učitel, kterého je vidět jen za katedrou, je jen učitel, nic víc. Je ve své roli a žáci se podle toho chovají. Ale když učitel jde s dětmi na výletě nebo v rámci nějakého programu hrát fotbal, stává se jejich bratrem.¹⁵

Výchova jako zápas o lepšího člověka

Výchova je trvalý zápas, ale preventivní systém není zápas vychovatele proti vychovávanému, nýbrž společný zápas na jedné straně s vychovávaným, zápas o lepšího člověka. Nechceme dítě někam zatlačit. Chceme ho získat pro spolupráci, abychom společně s ním šli za hodnotami.

Výchova nepřestává být zápasem ani za hranicemi výchovné práce. Když dítě opustí školu, když odejde pryč, teprve pak se ukáže zda ta výchova byla dobrá. Buď se to dítě rozvíjí v duchu školy nebo jde jinak a začne klesat.¹⁶

Rozum střeží laskavost

Rozum má střežit laskavost. Aby laskavost nebyla někdy až chorobná. Aby se nestala manipulací, nějakým chorobným vztahem, skrz který si vychovatel léčí nějaké nevyzrálé problémy. Vychovatel nesmí dovolit, aby vychovávaný byl na něm závislý. Musí tu být správný odstup. Musí tu být svoboda.¹⁷ Výchova by přirozeně měla přejít v sebevýchovu.

14 Podkladem této kapitoly je přednáška Mgr. Pavla KUČAŘE, Ph.D. na semináři pro pedagogy spolupracujících škol projektu Orientační dny dne 12.2.2012 v Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku.

15 Jeden kluk ve třídě řekl: „Budem hrát muziku, hledáme basáka.“ Odpověděl jsem: „Já to můžu s vámi zkusit.“ Udělali školní výlet a pozvali mě na něj. Tak jsem tam přijel a vzal jsem sebou hudební nástroje. Večer byl fotbal, tak jsme se na něj dodívali. A pak jsme rozbilili nástroje a začali jsme hrát. Hráli jsme do dvou v noci. Najednou kluci zjistili, že jim ta kytara funguje s harmonikou. Tak jsme s tím experimentovali. A najednou to šlo. Pak jsme týden zkoušeli na závěr školy. Hráli jsme, když byly závěrečné ceremoniály. A lidi byli úplně zbláznění a já taky. (Pavel Kuchař)

16 Teprve když za námi přijde bývalý žák se svými dětmi, teprve vidíme, co jsme dobrého udělali. Nebo se třeba dozvíme, že umřel na drogy. Tak to zas je tragédie. (Pavel Kuchař)

17 Není to vtip, když řekneme, že „Cílem vychovatele je stát se nepotřebným, zbytečným.“

Duchovní dimenze

Kam patří otázka, že někoho mám rád? Je to jen otázka citová? Psychologická? Nebo, že někomu věřím. Nebo, že mám nějakou naději. Kam to patří? Jaká je to dimenze? Emoční? Ale nesměřuje někam dál? Rozměr víry, naděje a lásky je v každém člověku. Erich Fromm počítá s pěti hlavními potřebami každé lidské bytosti: potřebou vztaženosti, potřebou transcendece, potřebou zakořeněnosti, potřebou identity, potřebou orientačního rámce.¹⁸

Zralá, dobře přizpůsobená osoba se vyznačuje schopností integrovat tyto potřeby. Takový člověk je pak schopen důvěrného vztahu ke druhé osobě, aniž by ztrácel svou identitu.

To je projev duchovní, spirituální stránky člověka. Když má někdo silného ducha, když miluje, věří a doufá, tak má velkou vnitřní sílu. O tom píše V.E. Frankl ve svých knihách.¹⁹

V preventivním výchovném systému je duchovní dimenze spojena s odpovědností.

Můžeme také říci, že duchovní dimenze klade obecné požadavky na člověka. Tyto nároky se musejí klást a jsou závazné jak pro žáky tak pro učitele či vychovatele.²⁰

„Výchova má být výchovou k odpovědnosti. Žijeme ve společnosti nadbytku, ale tento nadbytek není pouze nadbytkem materiálních statků, nýbrž nadbytkem informací, informační explozí... Jsme zaplavováni dráždidly, nikoli pouze sexuálními. Chce-li člověk obstát v této záplavě podnětů, které přinášejí masová média, musí vědět, co je důležité, a co ne, co je podstatné, a co ne, jedním slovem: co má smysl, a co ne....Smysl nemůže být dán, nýbrž musí být nalezen. Dávat smysl by směřovalo k moralizování. To nesmí ani vychovatel, ani psychiatr.“²¹

A jakoby Frankl z duše mluvil k nám, učitelům, rodičům a vychovatelům, když dodává: „Hodnotám nemůžeme učit – hodnoty musíme žít. A nemůžeme dát smysl životu jiného člověka – co bychom mu mohli dát s sebou na cestu je daleko spíš jedině a pouze příklad: příklad celého našeho bytí. Neboť na otázku po posledním smyslu lidského utrpení, lidského života, nemůže být intelektuální, nýbrž pouze existenciální odpověď: Neodpovídáme slovy, nýbrž odpovědí je celá naše existence.“²²

18 DRAPELA, Victor. J.: *Přehled teorií osobnosti*, Portál 1997, s. 66

19 Srov. např. FRANKL, Viktor E.: *...A přesto říci životu ano*, Karmelitánské nakladatelství 1994; FRANKL, Viktor E.: *Vůle ke smyslu*, Cesta 1994

20 Kantor je ohrožený druh zvnějšku i zevnitř. Je důležité, abychom měli vnitřní sílu klást nároky. Shoda slov a shoda chování je jedna z klíčových věcí. Když jsem v nějakém řádu života, v nějakých hodnotách života, žáci to na mě vidí. To mi umožňuje, abych k nim byl náročný. A oni to rádi přijmou, když vidí, že je mám rád. (Pavel Kuchař)

21 FRANKL, Viktor E.: *Vůle ke smyslu*, Cesta 1994; s. 18

22 *Tamtéž*, s. 19

Seznamovací hry

Bili bili bong

Časový rámeček:

cca 10–25 min. (záleží na počtu hráčů a náladě v kolektivu)

Obsah:

Jeden hráč stojí uprostřed kruhu tvořeného ostatními hráči, ukáže na libovolného hráče v kruhu a řekne „bili bili bong“. Úkolem hráče, na kterého hráč stojící uprostřed ukázal, je odpovědět „bong“ dříve, než hráč stojící uprostřed dokončí frázi „bili bili bong“. Pokud to nestihne, hráči si vymění role. Hráč stojící uprostřed může na někoho ukázat a říct pouze „bong“. Na tuto frázi se neodpovídá. Jestliže druhý hráč odpoví, opět si vymění role. Celou hru zpestřují níže uvedené fráze, které se pojí s následujícími úkoly: „*párek v rohlíku*“ – Ten, na koho hráč stojící uprostřed ukáže, spojí ruce nad hlavou a sousedé po pravici a po levici jej obejmou.

„*havaj*“ – Určený hráč představuje palmu (kymácí se ve větru) a sousedé představují havajské tanečnice.

„*lampa*“ – Určený hráč stojí s rukama nad hlavou a bliká, sousedé představují psy očurávající lampu.

„*toaster*“ – Sousedé určeného hráče spojí ruce okolo něj a on uprostřed poskakuje.

„*gramofon*“ – Určený hráč se točí dokola, soused po levici dělá jehlu a soused po pravici zpívá.

„*pračka*“ – Sousedé spojí ruce okolo určeného hráče, který se uprostřed zmítá jako špinavé prádlo.

„*požárníci*“ – Určený hráč leze po žebříku, jeden soused houká a druhý stříká hadicí.

Úkoly lze libovolně obměňovat či vymýšlet nové dle vlastní fantazie. Hráči úkol předvádí, dokud hráč stojící uprostřed neukáže na někoho dalšího.

Cíl:

- seznamovací,
- zábava,
- icebreaker,
- postřeh.

Kroky realizace:

1. Objasníme průběh a jednotlivé úkoly (lampa, toaster...).
2. Proběhne zkušební kolo a hra může začít.

Materiální potřeby: žádné.

Rizika:

Potenciální riziko spočívá v tom, že si účastníci nazapamatují, jak se který úkol předvádí.

Je proto potřeba instrukce několikrát zopakovat.

Klíčová slova napsat na tabuli, aby se prostřídala.

Buldok

Časový rámec:

cca 10–25 min. (záleží na počtu hráčů)

Obsah:

Z řad účastníků vybereme jednoho či dva silné buldoky. Buldoci začínají na jedné straně hracího území, ostatní na druhé. Skupina se snaží dostat na druhou stranu a buldoci usilují o to, aby někoho chytili (podobně jako při hře *rybičky, rybičky, rybáři jedou*). Buldok někoho získá do své smečky tím způsobem, že jej nadzvedne nad zem a zakřičí: „Raz, dva, tři, buldok!“ Pokud oběť udrží po tuto dobu ve vzduchu, je jeho. A tak to jde stále dokola. Buldoci přebíhají na druhou stranu proti ostatním a snaží se vždy někoho chytit, aby se stal také buldokem. Vyhrává ten, kdo zůstane posledním, koho smečka buldoků nechytíla.

Cíl:

- zábava,
- rozvoj spolupráce ve skupině,
- taktika,
- fyzický kontakt.

Materiální potřeby:

- lékárnička.

Kroky realizace:

1. Vysvětlíme pravidla a upozorníme na bezpečnost.
2. Proběhne několik kol této hry – podle zapálení účastníků.

Rizika:

Pro předcházení úrazům je vhodné, aby:

- účastníci před začátkem aktivity odložili ostré a tvrdé předměty, které mají při sobě (hodinky, mobily, náušnice, apod.),
 - hra probíhala na měkkém povrchu (trávník, louka).
- Někteří účastníci mohou mít obavu z tělesného kontaktu.

Dobry den

Časový rámec:

10 min.

Obsah:

Jde o seznamovací aktivitu, při které dochází k fyzickému kontaktu.

Skupina stojí v kruhu. První člověk (nejlépe instruktor) si vybere některého z účastníků, vyrazí přes kruh k němu a zároveň jej kontaktuje pohledem. Přistoupí k vybranému účastníkovi, podá mu ruku a řekne „dobry den“. Vybraný účastník mu odpoví stejnými slovy a opouští svoje původní místo, které zaujme instruktor. Pak si vybírá dalšího člověka z kruhu, kontaktuje ho pohledem a jde mu podat ruku, pozdravit jej a zaujmout jeho místo.

Ve druhé fázi přichází instruktor k účastníkovi v kruhu, podá mu ruku, pozdraví se, a zatímco účastník opouští své místo a jde za někým novým, instruktor, který zaujal v kruhu jeho místo, se přivítá podáním ruky a pozdravem „dobry den“ se svým novým sousedem po levici i po pravici.

Ve třetí fázi vyrazí instruktor opět přes kruh a očima kontaktuje účastníka, ke kterému míří. Ten se rozloučí podáním ruky a slovy „na shledanou“ se sousedy po levici i pravici. Pak se pozdraví podáním ruky a slovy „dobry den“ s instruktorem, který přišel zaujmout jeho místo. Opouští své místo a instruktor se vítá s novými sousedy (viz 2).

Cíl:

- seznamovací aktivita,
- odbourání strachu z fyzického kontaktu.

Kroky realizace:

1. Účastník si vybere někoho v kruhu, kontaktuje jej pohledem a pozdraví se s ním slovy „dobry den“.
2. Situace se opakuje s jednou obměnou – přicházející na nové místo se navíc stejnými slovy pozdraví se sousedy po pravici i po levici.
3. Situace se opět opakuje, je však kromě výše zmíněného znovu rozšířena. Tentokrát se ten, kdo ze svého místa odchází, rozloučí s přicházejícím slovy „na shledanou“ a stejně tak učiní se svými sousedy.

Materiální potřeby: žádné.

Kruhy jmen

Časový rámec:

15–25 min.

Obsah:

Skupina vytvoří několik menších kroužků (např. 3 kruhy po 5–7 lidech). V každém kruhu se ve společném rytmu (udržuje se tleskáním) opakují jména lidí v kruzích. V každém kruhu se dvakrát tleskne a dvakrát se plácne do stehen.

Začíná instruktor. Při dvojitým tlesknutím instruktor říká svoje jméno, např. „*Aleš, Aleš*“. Při dvojitým plácnutí do stehen jmenuje účastníka, který se nachází v kruhu, např. „*Petr, Petr*“. Všichni ostatní účastníci v kruhu tleskají stejně a dávají pozor, aby nepadlo jejich jméno.

Pokud někdo v kroužku udělá chybu, kupř. se ocitne mimo rytmus, poplete tleskání a plácání do stehen či jmenuje někoho, kdo v kruhu není, opouští kruh a přechází do dalšího kruhu. Aktivita probíhá ve všech kruzích zároveň.

Cíl:

- seznamovací aktivita,
- zapamatování jmen.

Kroky realizace:

1. Zopakujeme jména všech účastníků.
2. Vysvětlíme, kdy se tleská a kdy plácá: dlaně – moje jméno, stehna – jméno někoho jiného.
3. Účastníky rozdělíme do tří kruhů a objasníme způsob vypadávání a přestupu do dalšího kruhu.

Materiální potřeby: žádné.

Rizika:

Účastníci musí vědět, do kterého kruhu se v případě chyby posouvají.

Lépe je provádět hru ve větší místnosti. Rozdílné rytmy a jména žáků se v malé místnosti hodně pletou.

Prst v dlani

Časový rámec:

5 min.

Obsah:

Tato aktivita je vhodná pro aktivizaci pozornosti.

Účastníci při ní stojí v kruhu. Levou ruku mají otočenou dlaní vzhůru tak, aby do ní mohl jejich soused po levici vložit ukazovák (jako by jej chtěl zapíchnout do dlaně). Svůj ukazovák na pravé ruce mají „zapíchnutý“ do dlaně souseda po pravici. Instruktor, jenž se hry aktivně neúčastní, oznámí účastníkům, které slovo vyvolává poplach. Znamená to, že když toto slovo zazní, snaží se všichni levou rukou uchopit ukazovák souseda po levici a zároveň uniknout ukazovákem pravé ruky uvěznění v dlani souseda po pravici. Instruktor začne vyprávět příběh, kde se objevuje slovo, které způsobuje poplach.

Místo příběhu můžeme vyjmenovat slovíčka podle zvoleného tématu (zvířata, barvy, předměty ve třídě, povolání). Spouštěcí mechanismus bude slovo, které do tématu nepatří.

Cíl:

- pozornost,
- postřeh,
- koordinace pohybů.

Stříhaná

Časový rámec:

15–20 min.

Obsah:

Jde o pohybovou aktivitu, během níž musí celý tým dávat pozor.

Skupina je rozdělena na dva týmy, které stojí na opačných stranách herního prostoru (např. hřiště). Členové obou týmů si určí pořadí a rozdají si čísla podle toho, kolik je jich ve skupině. Na pokyn rozhodčího vyběhají proti sobě (směrem ke středu hřiště) hráči č. 1 z obou týmů. Na místě, kde se setkají, dochází ke „stříhání“ (*kámen-nůžky-papír*). Kdo zvítězí, pokračuje ve směru k týmu soupeře, poražený se vrací ke svému týmu. Z družstva, jehož člen byl poražen, vybíhá proti vítězi další člen a dochází k dalšímu střetu (*kámen-nůžky-papír*). Cílem je, aby se člen týmu dostal až za startovní čáru družstva soupeřů. Za každý takový úspěch získává tým bod.

Cíl:

- pohybová aktivita,
- týmová spolupráce.

Kroky realizace:

1. Vysvětlíme průběh hry a rozdělíme účastníky do dvou družstev.
2. Členové obou družstev si mezi sebou rozdělí čísla.
3. Vedoucí vyvolává čísla a ti, které označují, běhají stříhat.

Rizika:

Situace se mění velmi rychle. Hra je akční a vyžaduje citlivý přístup rozhodčího.

Je třeba, aby někdo počítal body.

Počet účastníků nesmí být lichý.

Důležitá je velikost hřiště: asi 12 m. Pokud bude větší, bude hra zdlouhavá, pokud bude krátké, členové týmů nestihnou reagovat.

Je dobré barevně rozlišit družstva. Hra je přehlednější.

Žralok

Časový rámec:

15 min.

Obsah:

Uprostřed leží rozložený barevný padák. Každý se drží za jeho okraj a nohy má rovně natažené pod ním. Všichni padákem vlní. Je vybrán 1 žralok, který se ponoří pod rozbouřenou hladinu. Pak se zvolí 2 záchranáři, kteří chodí okolo kruhu a chrání před žralokem. Žralok má za úkol někoho chytit za nohy a stáhnout pod hladinu. Úkolem záchranáře je chytit tohoto člověka a nenechat jej stáhnout pod hladinu. Pokud je záchranář rychlý, je možné, že se budou o oběť chvíli přetahovat. Oběť má za úkol křičet a zvednout ruce, jakmile ucítí, že ji žralok lapil za nohy. Pokud je oběť stažena pod hladinu padáku, stává se také žralokem, je-li však vytažena na břeh, stává se záchranářem. Hraje se, dokud nejsou všichni vtaženi (nebo většina z nich) na jednu, nebo druhou stranu. Hru je možno opakovat, ovšem s ohledem na to, aby neztratila své kouzlo.

Cíl:

- seznamovací,
- kontaktní,
- zahřívací hra.

Motivace:

Je možné začít vyprávěním o západu slunce u moře, až se vypravěč dostane k nebezpečí, které v každém moři číhá – ke žralokovi. Záchranáře lze motivovat postavami ze známého seriálu *Pobřežní hlídka*.

Materiální potřeby:

- barevný padák.

Rizika:

Při přetahování se člověk snadno odře. Je třeba zvážit, na jakém povrchu hru realizujeme (ideální je koberec), a navíc je účastníky nutno upozornit, aby si před začátkem odložili ostré předměty.

Balónky

Časový rámec:

10 min.

Obsah:

Účastníci sedí v kruhu. Organizátor „pinkne“ v kruhu nahoru balónek, hlasitě a zřetelně vysloví jméno, kupř. „*Mirek!*“. Jeho nositel musí „odpinknout“ balónek dříve, než dopadne na zem. Při větším počtu stejných jmen přichází na řadu přezdívkou nebo přívlastky, kupř. „*Modrý Mirek!*“ (podle barvy trička). Pokud to nestihne, postaví se doprostřed kruhu a začne hru nanovo. Organizátor po chvíli vypustí do hry druhý, třetí, čtvrtý, pátý balónek.

Cíl:

– vzájemné seznámení účastníků.

Materiální potřeby:

– nafukovací balónky, alespoň 5 ks.

Rizika:

Pozor na střety v kruhu, jsou někdy bolestivé.

Poznámky: Počet balónků ve hře se určuje podle dynamiky skupiny. Čím více je dynamická, tím méně balónků použijeme.

Chaos

Časový rámec:

max. 10 min.

Obsah:

Z klobouku si každý vytáhne lísteček s úkolem. Úkoly mají podobu dvojice protichůdných zadání. Nezapomeňte účastníky upozornit, že je nutno přesně se držet instrukcí v zadání. Např. První z dvojice si vylosuje tento úkol: „Každých 10 vteřin zakokrhaj.“ Držitel lístku s reagujícím zadáním musí splnit svou instrukci: „Když uslyšíš někoho zakokrhát, přátelsky ho plácní po zadku.“ Plácnutí ovšem následuje jen tehdy, když první z dvojice zrovna kokrhá. Nelze jej plácnout ve chvíli, kdy se odmlčí. Na hrací ploše (hřišti) je tak možno spatřit pobíhající dvojice, jejichž jeden člen se snaží něco udělat a druhý jej nahání pro svůj úkol. Účastníci si nejprve v tichosti přečtou svá zadání a instruktor poté hru zahájí slovy: „Dělejte, co máte za úkol.“

Cíl:

– vzájemné seznámení účastníků.

Příklady úkolů:

Po každých 10 vteřinách zakokrhaj.

Když uslyšíš někoho zakokrhát, přátelsky ho plácní po zadku.

Stoupni si přesně doprostřed hřiště a jódluj.

Pokud uslyšíš někoho jódlovat, vynes ho ven z hřiště.

Skákej po jedné noze.

Uvidíš-li někoho skákat po jedné noze, zastav ho!

Chod' po hřišti a volej: „Hlavní nádraží, konečná stanice, vystupovat!“

Uslyšíš-li někoho volat: „Hlavní nádraží, konečná stanice, vystupovat!“, sehrej s ním krátce etudu lokomotiva a vagónek.

Skákej na místě a volej: „Hurá!“

Uslyšíš-li někoho volat: „Hurá!“, zacpi mu ústa.

Chod' po hřišti a volej: „Květen, měsíc lásky!“

Uslyšíš-li někoho volat: „Květen, měsíc lásky!“, dej mu pusku na čelo.

Chod' a hýkej.

Jsi beran. Uslyšíš-li někoho hýkat, naber ho na rohy.

Jsi pták, mávej křídly.

Uvidíš-li někoho mávat rukama, vyved' ho ven z hřiště.

Jsi komár, štípej.
Uvidíš-li někoho štípat, štípní ho taky.

Chod' a vykřikuj: „Fryšták, Fryšták!“
Uslyšíš-li někoho vykřikovat: „Fryšták, Fryšták!“, poklepej mu na čelo.

Lechtej všechny kolem sebe.
Lechtá-li někdo ostatní, vynes ho z hřiště.

Sundávej všem levou botu.
Plácni po zadku toho, kdo má v ruce botu.

Chod' po čtyřech a štěkej jako pes.
Každého, kdo štěká jako pes, pohlad'.

Předváděj vodníka s výkřiky: „Brekeke!“
Každého vodníka polej hrnkem vody.

Dělej slona a pořádný rámus.
Každému slonovi potřes chobotem.

Materiální potřeby:

– v klobouku umístěné úkoly napsané na papírku.

Rizika:

Úkoly zadáváme podle věku a podle prostředí... Nesmí být těžké, urážející či nepříjemné.
Poznámky: Hru atraktivní, bude-li první z úkolů zadán většímu počtu hráčů. (Kupř. aby dva kokrhali a jeden je honil.)

Toaleták

Časový rámec:

Dle počtu účastníků, do 20 lidí asi 25 min.

Obsah:

Účastníci sedí v kruhu. Vedoucí jim pošle dokola toaletní papír s instrukcí, ať si každý odtrhne tolik dílků, jakou má chuť či potřebu, aniž by prozradil cokoli dalšího. Ve chvíli, kdy má každý účastník odtrženo, následuje další instrukce. Každý o sobě řekne tolik informací, kolik dílků papíru má v ruce.

Cíl:

– seznámení se s účastníky.

Materiální potřeby:

– dostatek toaletního papíru (1–2 role)

Rizika:

Zatím jsme se s žádným rizikem nesetkali.

Metodické prvky

Metodické materiály jsme rozdělili do 4 tematických bloků:

- 1) Vztahy, láska, přátelství, sexualita...
- 2) Sebepoznání, jedinečnost a hodnota člověka.
- 3) Moje budoucnost, co mě čeká a nemine.
- 4) Touha po něčem víc.

Na začátku každého bloku je návrh symbolů, se kterými je možno u daného tématu pracovat.

Symboly nám pomáhají – máme v ruce to, o čem mluvíme. Práce s nimi nám dává možnost věci uchopit a představit si je. Symboly jsou schopny divákovi sdělit příběh samy o sobě. Také nám mohou pomoci představit si nesdělitelné. Budeme rádi, necháte-li se symboly inspirovat.

Na konci bloku je pár příběhů, které se svým obsahem přibližují k tématu.

Symboly a barvy

Rámcově vzdělávací program:

– vzdělávací obor *Výtvarný obor*.

Časový rámec:

45 min.

Obsah a cíl:

Symboly byly důležité pro umělce i za velmi raných časů. Často představují myšlenku nebo kvality, například bílá barva obvykle označuje čistotu a lev z nás dělá odvážné.

Právě proto nejsou umělecká díla popisována slovy, protože symboly jsou schopny divákovi sdělit zprávu, nebo dokonce příběh samy o sobě. Když se podíváme na obraz, pravděpodobně nám chybí jeho význam. Toto se stává především dnes, protože neznáme významy symbolů, které byly známy hlavně v minulosti.

Příklady symboliky různých věcí k našim tématům:

Zrcadlo – Sebezpozorování, poznání vlastní role, poslání... Kdo jsem já?

Šátek – Obě stránky života – jak tmavá, tak světlá. S oběma se v životě setkáváme.

Karabina – Symbol důvěry, jistota při lezení. Jen když budeme důvěřovat, jsou věci možné – spolu s druhým to dokáží!

Kořen – Symbol sebezpoznání, sebehledání. Z čeho pocházím, z čeho vyrůstám, kde беру živiny.

Maska – Schopnost člověka masku odložit. Člověk se ukrývá za nějakou masku – pozvání k tomu masku odložit = pozvání k upřímnosti, otevřenosti.

Hrací karty – Čestnost, otevřenost, upřímnost. Hrát otevřenou hru.

Balón – Hra, radost – bez toho nejde, abys něco dělal rád. Radost dělá v životě věci lepšími.

Hořící svíčka – Těžká rozhodnutí, která potkávají tvůj život. Rozhodnutí, Bůh, duchovno.

Rostlina – Symbol pro růst. Někdy si toho člověk nevšimá, ale přesto je tu něco, co roste.

Lano – Pozvání, aby táhli za jeden provaz. Spolupráce, opora.

Rám obrazu – Obraz, který teprve musíme vytvořit. Hranice.

Černý talíř, v něm voda – Ptám se dobrovolníka: Když ji zčeřím, nevidím v talíři svých obličej, když je hladina klidná, je možno vidět sebe. Při pokoji můžu vidět víc... Vidět sám sebe. Některé věci se nedají řešit, pokud nebude klid.

Symboly nám pomáhají – máme v ruce to, o čem mluvíme.

Práce se symbolem nám dává možnost věci uchopit a představit si. Je možné pracovat se symboly, které nám jsou blízké (vymýšlet si vlastní a rozvíjet diskuzi).

Symbolika barev:

Modrá

Modrá naznačuje význam a důvěru. Je to barva související s inteligencí a stabilitou. V Íránu je modrá barvou smutku.

Červená

Červená znamená význam a sílu. V některých kulturách červená značí čistotu, radost a oslavu.

Zelená

Zelená symbolizuje život, růst, obnovu a ochranu zdraví. V kontrastu s tímto je zelená používána jako reprezentant žárlivosti nebo závisti.

Žlutá

Žlutá je teplá, veselá barva. Žluté stužky se nosí jako znamení naděje. Je to barva varovná, protože naznačuje propojení s nebezpečím. V Egyptě žlutá značí smutek a v Japonsku znamená odvahu.

Oranžová

Oranžová je teplá a stimulující barva. Dává pocit energie a tepla. Je obvykle spojována s podzimním obdobím.

Purpur

Purpurová představuje royal (královská hodnota, důstojnost...) v mnoha kulturách, a to nám připomíná šlechtu. V Thajsku je to barva smutku.

Úkol:

Zpracujte nějakou barvu (vymyslete, co se k ní váže, co je jejím symbolem, jako např. červené patří srdce). Vytvořte, vytvořte dílo (obraz, koláž, pohlednici...), z kterého bude na první pohled jasné, co jste tím chtěli vyjádřit. Vytvořte symbol přátelství, lásky, nejistoty...

Např. ČERVENÁ

Pokud malujete valentýnská přání, měli byste chtít, aby vaše znamení lásky byla jasná a patrná (čitelná). Pokud ale malujete portrét, můžete přidat i nějakou skrytou symboliku o lásce a někdo při pohledu na obraz může porozumět třeba jen podvědomě.

Červená – Barva spojená s láskou a vášní.

Srdce – Díky křesťanství věříme, že srdce je sídlem našich emocí, zejména lásky. V islámu je srdce naším duchovním centrem. Symbol srdce nahrazuje slovo „láska“.

Pusa – Používá se pro líbání, a proto je spojena s vášní. Polibek rtů namalovaných rtěnkou se zářivě červenými listy otisku ukazuje, že byl zpečetěn s láskou.

Srdce probodnuté šípem – Amor nebo Eros vystřeluje šípy do srdce, způsobí propadnutí lásce.

Člověk se vášnivě zamiluje. To vysvětluje, proč je láska tak příjemná i bolestivá zároveň.

Zlomené srdce – Symbol ztráty lásky. Nejčastěji to bývá odmítnutý milenec nebo když někdo odmítne nás. Zlomené srdce vyjadřuje právě tu hlubokou bolest. Termín „se zlomeným srdcem“ se používá pro extrémní smutek a žal.

Amor – Římský bůh lásky, zastoupený okřídleným chlapcem, který nese luk a šípy, díky nimž srdce oběti přiměje, aby se zamilovala.

(Eros – Řecký bůh lásky, také je zastoupen okřídleným chlapcem nesoucím luk a šípy.)

Rozmarýn – Symbol pro věrnost, stejně jako pro vzpomínku (památku).

Jmelí – Na Vánoce si někdo dělá příležitost být políben pod jmelím.

Snubní prsteny – Znak trvalosti, „dokud smrt nás nerozdělí.“ (Tento symbol může odradit, i když je to váš muž! Je dosti absolutní.)

Růže – Červená růže symbolizuje lásku a vášeň. Bílá růže symbolizuje panenství a čistotu. Žluté růže symbolizují žárlivost a nevěru.

Jasmín – Tento silně vonící bílý květ se používá jako hinduistický symbol pro lásku.

Čokoláda – Samozřejmě lepší než kytky je čokoláda! Bonboniéra má romantické citové hodnocení daru od milence. Nemluvě o tom, že čokoláda má afrodisiakální vlastnosti.

Materiální potřeby:

- nůžky,
- barevné papíry,
- krepový papír,
- lepidla,
- časopisy,
- barvy,
- štětce,
- citáty...

Rizika:

Malá kreativita některých jedinců.

TÉMA 1

1) Vztahy, láska, přátelství, sexualita...

Symbole k 1. tématu:

Svíce – Jiskra, vášeň...

Růže – Dar, náklonnost.

Hlavolam – Složitost se objevuje také ve vztazích. Někdy potřebujeme čas a možnost zkoušet, než zjistíme, jak na to.

Příbor – Dva díly, které patří k sobě. Jsou každý jiný, ale zároveň se doplňují.

Karabiny – Důvěra, jistění.

Lékárnička – Pomoc od přítele, a to nejen na těle, ale i na duši.

Dítě – Důvěra, naivita, vznik života...

Vztah – Vazba, kterou vytváříme s věcmi, čísly, firmami, přírodou, zvířaty, institucemi a především mezi lidmi navzájem. Z každého vztahu nám plynou práva i povinnosti, které se pokaždé mohou trochu lišit. Jejich znalost nám pomůže k tomu, abychom se v nich orientovali a uměli je správně použít. Pro spokojený život se potřebujeme naučit vytvářet zdravé vztahy.

Chceme se společně zamýšlet nad vztahy se spolužáky, rodiči, prarodiči, přáteli, učiteli, autoritami, partnery, s lidmi z mého města, cizinci apod. a hledat zádrhele ve vztazích s nimi i jejich řešení.

Zaměříme se na úskalí přátelství (hádky, porozumění, důvěra, ne/pochopení, podpora, pomlouvání, pomoc). Zabrousíme do vod partnerství a sexuality. (Jaké jsou hranice mezi přátelstvím a láskou? V čem jsou muži a ženy odlišní? Co očekávám od partnera? Co mohu nabídnout? K čemu je sexualita a kdy mi může škodit? Kdy je ten správný čas s tím vším začít a jak poznám, že je to láska? Jak se liší láska od zamilovanosti? Budeme si klást nejen tyto otázky, ale i mnoho dalších.)

Lakomá Barka

Rámcově vzdělávací program:

– vzdělávací obor *Český jazyk a literatura*.

Časový rámec:

45 min.

Obsah a cíl:

Metoda situační

V literatuře je vhodné použít situační metody například při četbě literární ukázky. Důraz se klade na logické usuzování, samostatné myšlení, na analýzu a hodnocení situace, hledání možných variant a výběr optimálního řešení. Vedou k rozvíjení všech klíčových kompetencí.

Postup:

Při společném čtení textu podle uvážení učitel přeruší čtení. Reaguje na určitou větu či výpověď z textu otázkou. Dále navazuje rozhovor, diskuze, skupinová práce.

Rozvoj klíčových kompetencí – otázky a úkoly:

Lakomá Barka

Jan Werich

1. Kompetence pracovní: „Našli ji tam s očima v sloup.“

Představte si, že se taková věc stane ve vaší třídě. Jak byste tuto situaci řešili a jak byste se jí snažili předejít?

2. Kompetence občanské: „Lakotili a hamonili. Škrtili, škudlili a byli krkouni.“

Myslíte, že takové vlastnosti mají lidé i dnes?

Jaké charitativní organizace znáte a jaký na ně máte názor?

3. Kompetence sociální a personální:

„Proč maj tolik dětí, to je jejich věc!“

Rozdělte se do tří skupin podle toho, kolik byste chtěli mít v budoucnu dětí – jedno, dvě, případně více. Ve skupinách se domluvte a запиšte výhody vámi vybraného počtu dětí. Poté veďte polemiku s ostatními skupinami.

4. Kompetence k učení:

„Řekli byste Dejvice, dej více!“

Vyberte si vesnici nebo město se zvláštním názvem. Zamyslete se nad tím, proč ji nebo jej lidé takto pojmenovali, a poté to napište.

Do příští hodiny vyhledejte informace o obci, ve které žijete.

5. Kompetence k řešení problémů:

„Starosta to rád viděl, protože chodil pytláčit do Královské obory.“
Myslíte, že pytláctví představuje problém i v dnešní době?
Navrhněte tresty a způsoby, jak pytlákům v pytláctví zabránit.

6. Kompetence komunikativní:

„Co kdybychom to druhé prase dali...“

„Ani pomyšlení...!“

„Počkejte, Barko! Myslil jsem na učitelovic, mají tolik dětí, a nám jeden čuník stačí.“
Jakými argumenty byste přesvědčili lakomou Barku, aby rodině učitele čuníka dala?

Cíl:

Cílem je čtení literární ukázky *Lakomá Barka* od Jana Wericha s porozuměním. Pomocí klíčových kompetencí žáci pochopí literární ukázku a propojí ji s prožívanou skutečností.

Materiální potřeby:

- text *Lakomé Barky* od J. Wericha (viz Příloha),
- sešit literatury,
- psací potřeby.

Příloha: literární ukázka

Jan Werich

Lakomá Barka

Nic nesplete člověka tolik jako jméno vesnice. Třeba Hrdlořezy. Kdo se bojí do Hrdlořez kvůli hrdlu, bojí se zcela zbytečně, protože v Hrdlořezích, a to je statisticky dokázáno, hrdla se neřežou o nic víc než kde jinde.

Nebo nedaleko Konstantinových Lázní je vesnice Úterý. Přijďte tam ve středu a jste zase v Úterý. Šest dní v týdnu to jméno lže.

A zrovna tak lhalo jméno vesnice Dejvice, když ještě Dejvice byly vesnice, když z Dejvic do Prahy se chodilo buď Píseckou branou nebo oklikou.

Nejspíš ještě se dalo věřit vesničce nedaleko Dejvic, která se jmenovala Černý Vůl. S ohledem na starostu to bylo jméno pravdivé, i když barvoslepé, neboť starosta byl zrzavý.

Vraťme se však do Dejvic. Řekli byste: Dejvice, dej více! Tam se asi lidi předhánějí v rozdávání.

Vůbec ne. Lakotili a hamonili. Škrtili, škudlili a byli krkouni.

Ani ponocného si nedrželi. Nevadilo jim, že nevěděli, jak v noci čas plyne. To prý by byl drahý čas, kdyby měl ponocného užít! Starosta to rád viděl, protože chodil pytláčit do Královské obory. Když nebyl ponocný, nemusil se bát, že někoho v noci potká. Koně koval kovář tak, že jim přendával podkovu z pravé zadní na levou přední, tu zase na levou zadní a tu pak na pravou přední, až byla kobyla bosa.

Nejlakomější držgrešle ze všech byla Barka, farářova kuchařka, a to bylo každému známo. Nejenom že schraňovala šlupky od buřtů a šila z nich záclony, nejenom že se do zrcadla nepodívala, aby se neopotřebovalo, ale to byla ona, co tenkrát, když jela do Loun dostavníkem, místo jízdenky chtěla si nechat koleno vrtat, k čemuž nedošlo jen proto, že když kočímu to koleno ukázala, raději ji nechal jet zadarmo, než aby zneuctil nebozez.

A téhle Barce povídá farář: „Co kdybychom to druhé prase dali...“

„Ani pomyslení...!“

„Počkejte, Barko! Myslil jsem na učitelovic, mají tolik dětí, a nám jeden čuník stačí.“

„Proč máj tolik dětí, to je jejich věc!“

„A co má ten člověk dělat? Z lakoty tu lidé ani děti nemají, a on, aby v té škole měl koho učit, musí být samozásobitel.“

„Tak mu dáme vejslužku, když už musíte rozhazovat, velebný pane.“

„Říkejte si, co chcete, dva čuníci pro nás dva je moc,“ chabě trval farář na svém.

Je zajímavé, že přibližně v téže chvíli učitel došel k podobnému závěru: „Já tu mám hladovejch krků jako pišťal u varhan a na faře jsou dva vepři na dva lidi.“ Načež se

zamračil. Čím více se mračil, tím usilovněji přemýšlel. Když se mu tvář vyjasnila, vzal do kapsy kladivo a hřeb a že prý se jde nadýchat trochu večerního kyslíku.

Farář míval psa ovčáka, hlídače, ale Barka ho umožila hladem. To se teď učitelovi šiklo. Šel k faře od lesa a nebylo psa, aby štěk. Ani prve, ani teď, když se vloudil do chlívků k prasatům. Tomu většímu se zdálo něco pěkného, protože kanilo a občas si zachrochtlo jako piják piva. Menší spalo jako dudek. Když mu učitel přiložil hřeb mezi oči, hnulo ovarem, ale maloučko. Učitel sáh do kapsy pro kladivo a ani se mu nechce popisovat, jak ten hřeb snadno vjel do prasečí hlavy.

Ráno Barka budila faráře větou: „To menší prase je v troubě!“

Povídá rozespálý farář: „A jak se vám tam celé vešlo?“

„Ježíšmarjá, ne že ho pečú, ale že je kaput!“

„To jste je asi hladem umožila, osobo!“ zívnuv farář a obrátil se ke zdi.

Barka seběhla k učitelovům. Jestli by prý pan učitel neodklidil prasátko, pan farář se dává poroučet, lhala, aby se zamezilo panice mezi chovateli. Do rána jim na faře jedno zgrejzlo a lidi jsou zlí a ještě by mohli říct, že na faře zatajili červinku nebo co.

„Ale to víte, Barko, s radostí, pro vás všechno!“ Učitel vzal pytel a trakař a šel pro prase, že už ho prý někde zakope.

Toho dne se začalo z učitelovic komína kouřit a kouřit už nepřestalo. Když se Barka ptala učitelovic Tonika u kašny, co tolik topěj, vždyť ještě nemrzne, Toník dělal, že jí neslyší, a Barka si dobře všimla, že má mastnou bradu. Jak jí cestou na faru voda v putně šplouchala, Barka každý třetí krok se zastavila a usedavě přemýšlela, co to učitelovic, ta chamrad' setsakramenská, může kuchtit? Tonda má mastnou bradu přece od něčeho mastného. Že by to prase... dyť přece pošlo, ne? Nebo že by nepošlo? Ten učitel nák přechoťně chtěl vyhovět...

Žralo jí to.

Sotva se setmělo, Barka šla courem kolem kostela ke škole. Vpředu se svítí, z komína se kouří, Barka větrí, čmouchá, přece takhle voní vepřová! Teď jí ovanulo zelí, tohle jsou zase škvarky!

Vzala za kliku. Opatrně proklouzla do chodby. Na konci chodby dveře a nad nimi výklenek s oknem pro větrání. Barka se šourá až ke dveřím a poslouchá. No ovšem, tam se debužírjuje, asi už je po všem. Talíře, vidličky a nože cinkají do dětských hlasů a smíchu, co to xakru jedli? Přišoupla bednu, co stála v rohu, dala na ni škopík, co visel na zdi, a souká se nahoru, aby si to všechno okénkem nad dveřmi zkontrolovala. Přišla o hlup pozdě, učitelová už poklidila ze stolu a všechny děti stály v řadě jako čestná rota, od nejstaršího po nejmladší.

Učitel právě uzavíral: „... a pomodlíme se ještě za Barku...“

Barka napjala uši. Přitáhla se výš, stála na škopíku na špičkách jako baletka.

„... aby nebyla tak lakomá,“ povídá nejstarší Žofka a po ní Pepa:

„... aby nebyla tak závistivá!“
„... a tak špinavá...“ vpadl Tomáš.
„... a tak neučesaná...“ mladší Xaver, a ještě mladší Felix:
„... ne tak ošklivácká...“
Bobeš: „... aby nemožila prasátka hladem...“
Růženka: „... a kočičky a...“
Libuše: „... a pejsky...“
„... a aby nežrala žízaly,“ uzavřel Tonda s mastnou bradou.
Barka byla vztekem bez sebe. Ty žízaly ji dodělaly.

Chtěla zahrozit pěstí, leč zapoměla, že zpola stojí na špičkách na škopíčku na bedně a zpola se přidržuje výklenku. Dřív než mohla vychrlit nadávky, svět se pod ní zbortil, škopíček ucukl, Barce se zvedly nohy ke stropu, vzala bradou o spodek výklenku, jekla a letěla, jako když žebřík podražíš, ztuha naznak na dlaždice v chodbě.

Našli ji tam s očima v sloup.

Dětem namluvili, že se Barce udělalo mdlo, a poslali je spát. Jenomže Barčino mdlo trvalo dlouho na to, aby to bylo jenom mdlo.
„To vypadá, že je po ní,“ šeptal ženě učitel.
„Skoč pro faráře.“
„Jo, a jak to všechno vysvětlím? Řeknou, že jsme ji zabili, že jsme byli v komplotu kvůli praseti, znáš lidi.“

Učitelová ztratila hlavu a navrhovala manželovi, aby emigrovali, nebo aby zapálil dům, a podobné hlouposti. Učitel ji neposlouchal, vzal pytel po čuníkovi, vecpal do něho Barku, hodil si to všechno přes rameno a šel.

„Kam jdeš, Láďo, Ládičku, tebe chytanou, já už tě neuvídím!“ učitelová se mu věšela na krk.
„Za chvíli jsem tu,“ konejšil ji, „nikomu neotvírej!“ a spolkla ho tma.

Nevěděl přesně, co s Barkou. Chtěl ji posadit ke kašně, ale Bureš se potácel z hospody, a jen taktak že se nestřetli. Také se zabýval nápadem, že by ji vynes na zvonici a tam by ji pak našli a řeklo by se, že vybírala holubí vejce, to se o ní vědělo, a že jí zvon vzal do lebky. Už zahýbal ke zvonici, když si vzpomněl na Kubáta.

Kubát pro halíř byl schopnej hnát blechu přes strniště. Noc co noc chodil hlídat do stodoly obilí, aby mu je někdo nevykrad, ale sotva se usadil ve stodole, už ho popad strach, že by ho mohli vykrást v chalupě, a letěl hlídat domů. Když tak proběhal celou noc, ve dne spal. Říkal, že ušetří, že být ve dne vzhůru se při té drahotě nevyplatí.

Interpretace básně

Rámcově vzdělávací program:

- vzdělávací obor *Český jazyk a literatura*,
- průřezová témata *Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova, Mediální výchova*.

Časový rámec:

45–90 min.

Cíl:

Cílem je navázat na znalosti o životě a díle F. Gellnera a pomocí literární ukázky a její interpretace lépe poznat jeho dílo, obsah a náplň. Žáci budou umět interpretovat báseň pomocí metody kritického myšlení – úsečky rozhodnutí a metody soudu – a navážeme na průřezová témata (OSV, MKV, MV).

Obsah:

1. Začneme opakováním z minulé hodiny (život a dílo spisovatele Františka Gellnera).
2. Nejprve studentům přečtu báseň *To je teď celá moudrost moje* ze sbírky F. Gellnera *Po nás ať přijde potopa*.
3. Poté jim rozdám nakopírované texty téže básně (viz Příloha č. 1), studenti mají za úkol si báseň ještě dvakrát přečíst každý sám.
4. Rozdám pracovní listy k interpretaci básně (viz Příloha č. 2), studenti pracují samostatně. Odpovědi zapisují do sešitu literatury.
5. Následuje společné čtení a vyhodnocení úkolů z pracovních listů.
6. Dalším úkolem je metoda kritického myšlení – úsečka rozhodnutí. V básni je podtržen jeden verš: „pískat si, jak mi zobák narost.“ Otázka k úsečce rozhodnutí zní: Mluvit spisovně? x Mluvit tak, jak mi zobák narost (nespisovně)? Žáci vytvoří úsečku (postaví se do řady), každý se postaví na tu stranu, se kterou souhlasí. Tuto metodu je dobré dále rozvinout v metodu soudu.
7. Diskuze k úsečce rozhodnutí (OSV, MKV, MV) vyplývá z metody soudu: Žáci, kteří se postavili na stranu úsečky vyjadřující kladné odpovědi, budou vymýšlet záporné argumenty a žáci, kteří se postavili na stranu úsečky se zápornou odpovědí, budou vymýšlet kladné argumenty. Shromažďování argumentů bude probíhat ve skupinách, které budou mít své řečníky. Ti pak své argumenty sdělí všem. Řečníci s opačnými argumenty mohou oponovat.
8. Na závěr se opět vytvoří úsečka rozhodnutí a každý má možnost vybrat si místo postavení. Žáci zde vidí, že každý může změnit svůj názor.
9. Vše uzavře závěrečné hodnocení hodiny.

Materiální potřeby:

- nakopírovaný text básně od F. Gellnera,
- pracovní list k interpretaci,
- sešit literatury,
- psací potřeby.

Příloha č. 1

František Gellner

To je teď celá moudrost moje

To je teď celá moudrost moje:
Milovat hlučnou vřavu boje,
za nocí vnikat do snů žen
a trochu býti zadlužen,
pískat si, jak mi zobák narost,
vínem si plašit z čela starost,
svůj život rychle utratit,
nic nezískat, nic neztratit.

(Po nás ať přijde potopa)

Příloha č. 2

Úkol:

Pokus se komentovat báseň podle uvedeného schématu.

Interpretační schéma básně

1. Počet slok: ...

Počet veršů ve sloce: ...

2. O jakou báseň se jedná: lyrickou, popisnou, realistickou. (Zatrhni.)

3. V poznámkách nebo ve slovníku vyhledej slova, kterým nerozumíš.

4. Báseň obsahuje vyjádření, ze kterých můžeš vyvodit: čas, místo, děj, popis krajiny, city. (Zatrhni.)

5. Jaká je podle tebe ústřední myšlenka básně?

6. Jaké pocity v tobě báseň vzbudila (radost, naději, melancholii, neoslovila tě, klid...)?

O mluvícím stromě

Rámcově vzdělávací program:

– vzdělávací obor *Český jazyk a literatura*.

Časový rámec:

2–3 vyuč. hodiny (1 hod. literatury, 1–2 hod. slohu)

Hodina literatury

Zadání: Text budeme číst společně, vyučující bude vyvolávat, každý přečte pár vět. Když pedagog uzná za vhodné, četbu zastaví a zadá nějaký úkol, který musí žáci splnit. Než se začne číst, je nutno upozornit žáky na to, že budeme s textem pracovat, a že jej proto musí pozorně sledovat.

O mluvícím stromě

Jeden prohnaný šibal a jeden dobrý muž šli spolu do světa za obchodem.

Ten poctivý, když jednou v lese na chvilku poodešel z cesty, našel v mechu měšec s tisíci dukáty. Zaradoval se. Běžel lesem, zdvíhaje poklad do výše, již zdaleka jej kamarádovi ukazoval a volal na něho: „Počkej! Počkej!“

1. Jak bychom dnes pojmenovali spojení „měšec s dukáty“?

Našli jste někdy peněženku, peníze nebo nějakou věc?

Kdybyste našli peněženku, kde budou doklady nebo adresa majitele, vrátili byste ji?

Když pak k němu přišel blíže, řekl mu: „Příteli, našel jsem poklad. Chvilí si sedněme a rozdělme se o něj rovným dílem!“

Učinili tak.

Šibal vzal polovičku, pěkně poděkoval, ale když šilhal po tom množství zlata té poloviny druhé, ulakotil se také na ni.

2. Postavíme se s dětmi do kruhu kolem židle, která představuje prohnaného šibala a každý může říci, co se mu asi teď honí hlavou.

Pravil: „Příteli, nedrobme ten nález! Co potřebujeme, vynáší nám obchod, a není rozumné nositi s sebou tolik peněz; ještě bychom o ně někde mohli přijít. Ať zůstane poklad naším společným majetkem, tím se naše přátelství jen utvrdí. Zakopeme jej pod některým stromem, nikdo jej tam hledat nebude, a bude-li někdo z nás potřebovat, dojdeme si sem společně.“

Poctivý muž souhlasil. Vyhledali si starý dub a dukáty pod ním zakopali.

Oba dva pak pokračovali v cestě a v obchodování, rozprodali své zboží a vrátili se domů.

3. Když jste byli malí, zakopali jste si někde svůj poklad? Vykopali jste ho potom?

Ale již druhého dne, svěřiv se jen otci, utíkal šibal do lesa k dubu. Celý poklad vybral a urovnal zas půdu, aby nikdo nic nepoznal.

Na jaře přišel poctivý muž k šibalovi.

Řekl mu: „Pojď se mnou do lesa. Potřebuji nakoupit zboží a rád bych si svou polovičku vybral.“

„Pojďme!“ řekl šibal.

Šli, došli, kopali, hrabali, ale nenašli nic.

Šibal se v zemi a v mechu rýpal a hrabal ještě o trochu déle a pak se chytil v zoufalství za hlavu. Vrhł se na přítele a křičel:

„Ty jsi poklad ukradl, protože nikdo jiný o něm nevěděl!“ Muž poctivý se zapřísahal a proklínal toho, kdo to učinil. Ale šibal ho bil a neustále křičel: „Ty jsi ten zloděj!“ Až se muž poctivý rozplakal.

4. Obvinil vás někdy někdo neprávem? Jak to dopadlo?

Obvinili jste někdy někoho neprávem vy? Jak to dopadlo?

Ale nedosti na tom. Šibal odvedl společníka před soud a žaloval na něho:

„Ukradl mi poklad. Ať mi mou polovici nahradí!“

Muž poctivý pravil: „Přísahám, že jsem z něho neviděl ani penízek.“

Soudce se ptá žalobce: „Máš na to, co žaluješ, svědka?“ „Mám,“ odpověděl šibal. „Ať vydá svědectví sám strom!“ „Dobře,“ pravil soudce, „zítra ráno půjdeme ke stromu a vyslechneme jeho svědectví.“

Ráno se vypravili a s nimi mnoho zvědavých lidí.

Pod dubem se soudce ještě jednou zeptal žalobce, a to byl ten šibal, i obžalovaného, jímž byl muž poctivý:

„Kdo tedy ukradl poklad?“

A místo nich se ozval strom: „Jsem duch tohoto lesa a vaši při rozsoudím. Poklad tajně vykopal obžalovaný!“ Muž poctivý zděšeně vykřikl. Že by křivě svědčili i lesní duchové, nevěděl, nebo se snad duch mýlí v podobě?

Také všichni, kdož byli přítomni, se velice podivili. Od svých předků sice slýchali, že ze starých stromů mluvívají lesní bohové, ale nyní se už nic podobného neděje. A stalo-li se to přec, jistě jen proto, aby byl člověk nepoctivý potrestán. Ale soudce si vzpomněl na přísloví: „Nežli začneš křičet: Div!, na kloub věci zajdi dřív!“

5. Ocitáme se v situaci, kdy musí soudce vynést rozsudek, kdo ukradl peníze. Žáky rozdělím po čtyřech do skupin, nechám je vymyslet, jak příběh dopadl a pokusí se ho dohrát. Text dočteme.

Na závěr si popovídáme o řešeních, která našli oni, a o tom, které napsal autor. Zhodnotíme jejich vystoupení, popovídáme si o tom, co se jim líbilo a co ne, v jaké roli se necítili dobře.

Rozkázal lidem, aby nanosili suché klestí a obložili jím dub, neboť uznává prý za slušné, aby očarovaný strom byl spálen. Nasbírali tedy roští a podpálili je. Ale když začaly do výšky šlehat plameny, ozval se ze stromu strašlivý jekot lesního ducha:

„Lidičky zlatý, pro všechny svaté, uhasťte ten oheň, já jsem to tak nemyslí, já vám všechno povím, vždyť já si nezasloužím tak hroznou smrt!“

Soudce rozkázal oheň uhasiti. Rozmetali jej tedy a z vykotlané díry v dubě vylezl vyděšený šibalův otec.

Když soudce zvěděl celou pravdu, dal oba darebáky zmrskati, posadit je obráceně na osly a voziti na výstrahu městem. Šibala kromě toho odsoudil, aby svému společníku vrátil poklad celý.

Tak muž poctivý nejen očistil svou čest, nýbrž přišel i k tomu, co mu právem náleželo.

Rozdám žákům papírky, na které napíší, jak by jinak pojmenovali tento příběh, ať vymyslí svůj název pro příběh *O mluvícím stromě*. Pak si jejich názvy přečteme.

Kroky realizace:

1. Zadání – Čtení textu + práce s textem. Důležitá bude pozornost!
2. Čtení po částech + zadávání 4 otázek souvisejících s textem a poté úkolu – dokončení příběhu.
3. Dočtení příběhu, jak ho napsal autor. Reflexe scének a porovnání závěrů.
4. Jiné pojmenování příběhu.

Hodina slohu

Sestavení osnovy podle příběhu

Nejprve si společně sestavíme a na tabuli napíšeme hlavní body obecné osnovy slohového postupu vyprávěcího:

1. seznámení s prostředím (s osobami, se situací děje),
2. zápletka (vyvíjí se dějové napětí),
3. vyvrcholení zápletky (dějové napětí stoupá až k vyvrcholení),
4. rozuzlení zápletky (situace se řeší, adresát se zbavuje pocitu napětí).

Po sestavení obecné osnovy si sestavíme osnovu příběhu *O mluvícím stromě*.

Dám žákům za úkol, aby si příběh přečetli ještě jednou sami. Poté si v textu mají udělat čáru pod místem, kde končí 1. bod osnovy; mohou se radit ve dvojicích. Každá dvojice řekne, kde by udělala čáru. Podle správné odpovědi a zápisu obecné osnovy společně vytvoříme bod osnovy našeho příběhu, jež zapisují na tabuli a žáci do sešitů. Tak postupujeme bod po bodu, než sestavíme celou osnovu.

Osnova:

O mluvícím stromě

1. Seznámení s prostředím

- prohnáný šibal, dobrý muž,
- nález pokladu, dohoda a ukrytí pod stromem.

2. Zápletka

- šibal ukradne poklad, obviní dobrého muže,
- nastane soud.

3. Vyvrcholení zápletky

- soud v lese u stromu,
- strom obviní dobrého muže,
- vynesení rozsudku.

4. Rozuzlení

- soudce naporučí spálit strom,
- ze stromu vystoupí šibalův otec, přiznává lež,
- potrestání viníků.

Někoho poprosím, aby naši osnovu celou přečetl. Na závěr se všech zeptám, zda by podle této osnovy naopak sestavili tentýž příběh, který jsme četli. V další hodině můžeme navázat na reprodukci příběhu.

Úkoly navíc:

Rozdám jim úkoly, na které samostatně písemně odpoví:

Utvořte co nejvíce synonym od slov: peníze a peněženka.

Napište, jaký vztah mají tato slova: prohnaný šibal x dobrý muž.

V posledním souvětí vyhledejte všechna slovesa, zapište je a určete u nich kořeny slov. „Šibal vzal polovičku, pěkně poděkoval, ale když šilhal po tom množství zlata té poloviny druhé, ulakotil se také na ni.“ Jaký je význam slova ulakotil se?

Cíl:

Cílem literární hodiny je rozbor literárního textu *O mluvícím stromě* od Ivana Olbrachta. V tomto nadčasovém příběhu se budeme snažit společně s žáky najít jeho skryté přednosti a přenést je do současnosti.

V hodině slohu si vytvoříme osnovu pro vypravování a tento příběh si zkusíme rozdělit podle osnovy a popsat jednotlivé body. V další hodině je možná reprodukce příběhu.

Kroky realizace:

1. Hlavní body osnovy na tabuli.
2. Aplikace osnovy na příběh *O mluvícím stromě* (ve dvojicích).
3. Úkoly navíc (každý sám za sebe).

Materiální potřeby:

- nakopírovaný text příběhu *O mluvícím stromě* od Ivana Olbrachta,
- sešit literatury, slohu,
- psací potřeby.

- ① starostlivá
- ② citlivá-
- ③ organizátorka
- ④ akční, aktivní-
- ⑤ ochotná-
- ⑥ tanečnice
- ⑦ maminka
- ⑧ spolupracující-
- ⑨ tolerantní-
- ⑩ sympatická
- ⑪ romantická
- ⑫ hravá

Mládíčky

Karliček, Auča 2x, Mollá, Maíta

Pozitivní hodnocení druhých – seznam pochval

Rámcově vzdělávací program:

- průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova*,
- vzdělávací obor *Český jazyk a literatura*.

Časový rámeček:

35–45 min.

Obsah:

Žáci nejdříve přemýšlí, co je to vlastně pochvala – jak je možné druhého člověka pochválit (slovy, věcnou odměnou, poklepáním na rameno...) a za co je možné druhého pochválit (skutek, myšlenka ...).

Poté se pokusí pochvalu písemně definovat a napíše seznam pochval nebo jiných ocenění druhých, které používají či slychají od druhých. Pak si každý žák sepíše seznam osob, s nimiž je nejvíce v přímém kontaktu (rodiče, sourozenci, spolužáci, kamarádi, učitelé, sousedé, členové stejného zájmového kroužku...). Podtrhne jméno osoby, kterou v poslední době pochválil, ocenil. Jinou barvou podtrhne jméno osoby, kterou mohl za něco ocenit, ale neučinil tak.

„Pochvala je odporná potrava. Chutná sice dobře, ale člověk se jí rychle přejí.“ (Thomas Mann)

Diskuze na téma *Pochvala musí být upřímná a musí „přijít“ v pravý čas.*

Úkol pro účastníky: Najdi citát nebo rčení o pochvalě.

Cíl:

Cílem je uvědomit si, zda umím druhé pochválit.

K tomu, abychom si uvědomili a prožili skutečnost, že není nic divného dávat si pozitivní zpětné vazby, můžeme využít následující aktivitu:

Místo po mé pravici je volné

Žáci sedí v kruhu, v němž je o židli více. Hráč, po jehož pravici se volná židle nachází, řekne: „Místo po mé pravé ruce je volné a zvu na něj“, protože“ Zaměříme se spíše na vlastnosti a skutky než na vzhled, oblečení apod. Hrozí-li, že skupina některého žáka vynechá, je potřeba stanovit pravidlo, že se musí vystřídat všichni hráči.

Reflexe:

Měl jsem problém s tím, abych vymyslel pochvalu? Jak jsem se cítil při této aktivitě? Bylo mi příjemné, že mě druhý pochválil?

Motivace:

„Pochvala je odporná potrava. Chutná sice dobře, ale člověk se jí rychle přejí.“ (Thomas Mann)

„Z jedné dobré pochvaly dokážu žít i dva měsíce.“ (Mark Twain)

Jako motivaci je možné využít právo vedoucího začít vhodným příkladem, a to dle vlastního uvážení.

Kroky realizace:

1. Přemýšlení o tom, co je to pochvala + sestavení vlastní definice.
2. Sepsání seznamu osob a podtrhávání, zda jsem je pochválil, či nikoliv.
3. Diskuze na téma *Upřímná pochvala* + úkol najít citát o pochvale.
4. Aktivita *místo po mé pravici je volné* + reflexe.

Materiální potřeby:

- papíry,
- propisky,
- židle,
- internet (na vyhledávání citátů),
- barevné fixy na podtrhávání.

Rizika:

Při aktivitě *místo po mé pravici* hrozí, že bude některý z účastníků vynechán, popř. je nežádoucí dávání negativních příkladů.

TÉMA 2

2) Sebepoznání, jedinečnost a hodnota člověka

Symbyly k 2. tématu:

Otisk prstu na bílém papíře	– Jedinečnost, odlišnost od ostatních.
Maska	– Různé tváře, role, které hrajeme.
Svíčka	– Potřeba společenství a duchovna.
Zrcadlo	– Pohled zpět, reflexe. Opravdu se tak dobře znám?
Truhla	– Neobjevený poklad, tajemství, či snad 13. komnata?
Květina (zelený trs v květináči)	– Potřeba růstu, živin, světla...

„Nevycházej ven, vejdi do sebe. V nejhlubším nitru člověka přebývá pravda.“ (Augustin)
Pravda o nás samotných, o smyslu, o tom, kam to všechno má vést, o podstatě, o světě.
V tomto tématu bychom se rádi zaměřili na vhled do nás samotných. Zkusíme se zastavit a pojmenovat, co jsou moje schopnosti, ale i těžkosti. Kdo a co mě ovlivňuje? Co je pro mě důležité? Čemu dávám přednost? Co je mojí hnací silou? Kde mám mezery a za co se můžu pochválit? apod. Chceme se společně zamýšlet, ale zároveň se umět trochu víc otevřít druhým lidem (spolužákům). Budeme hledat hranice a zvažovat možnosti jejich posunutí. Chceme si uvědomit, co mě utváří a jakou mám hodnotu.

Hledání vlastní identity

Rámcově vzdělávací program:

- vzdělávací obor *Výchova k občanství*,
- průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova*.

Časový rámec:

45 min.

Obsah:

5 nejčastějších způsobů, v nichž dospívající prokazují svůj boj s identitou:

Symboly společenského postavení – Nosit správné oblečení, od stereofonních sluchátek po sluneční brýle. Tyto symboly pomáhají formovat identitu dospívajícího tím, že vyjadřují vztah ke konkrétní skupině.

Zakázané chování a jednání – Dospívající mají často pocit, že budou-li se projevat jako starší, přinese to uznání a přijetí. Do svého chování a jednání zahrnují projevy spojované s dospělostí, jako jsou kouření, pití, drogy a sexuální aktivity.

Povstání – Povstání demonstruje oddělení. Dospívající chtějí prokázat, že odlišit se od rodičů a autority lze při zachování přijetí ze strany svých vrstevníků.

Modly – Celebrity se mohou stát „modely“ pro teenagery, kteří hledají způsob, jak experimentovat s různými rolami. Mohou se identifikovat se známou postavou, ale ve skutečnosti ztrácejí svoji vlastní identitu. Tato identifikace s dobře známou osobností dává dospívajícímu pocit sounáležitosti.

Kliky vyloučení – Dospívající může být často netolerantní při vyloučení od svých vrstevníků. Vzhledem k tomu, že se neustále snaží definovat sama sebe ve vztahu k ostatním, nechce být s kýmkoliv spojován. Je to pro něho nepřijatelné. Snaží se posílit svou vlastní identitu i bez těch, kteří nejsou jako oni.

Možnosti práce na těchto tématech:

Nakreslete soubor tří soustředných kruhů. V nejvnitřnějším kruhu popište osobnostní charakteristiky, které jsou nejdůležitější a odolné vůči změnám, aspekty nejméně důležité a nejméně stabilní v nejvzdálenějším kruhu, a aspekty středně důležité uprostřed kruhů.

Vytvořte dvě koláže: jednu s názvem *Kdo jsem?* a druhou *Kdo bych chtěl být?*

Nadepište list papíru otázkou: *Kdo jsem já?* Pak co nejrychleji запиšte 20 odpovědí na tuto otázku, a to bez sebecenzury.

Motivace:

Jejich těla jedou na plné obrátky. Cítí se zmatení, vystrašení a sami. Stanou se náladovými, mlčenlivými a sarkastickými. Co se stalo s dospívajícím, na kterého jste byli zvyklí? Odpověď zní: Adolescence. V dospívání začínají mladí lidé hledat identitu.

Kroky realizace:

1. Soustředné kruhy.
2. Koláže (*Kdo jsem já? Kdo bych chtěl být?*).
3. Soupis 20 odpovědí na otázku: *Kdo jsem já?*

Materiální potřeby:

- papíry, tužky,
- věci na tvorbu koláže (papíry, noviny, barevné fixy, nůžky, lepidla...).

Rizika:

Neochota zamyslet se, otevřít se.

Nespolupráce při tvoření („Neumím malovat...“).

DA UNO...
CAFFERA TOLLE

Důstojnost lidské osoby, úcta k sobě. Kdo jsem?

Rámcově vzdělávací program:

- průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova*,
- vzdělávací obor *Český jazyk a literatura*.

Časový rámec:

45 min.

Obsah:

Necháme děti, aby za domácí úkol doplnily věty v připraveném pracovním listu.

V další vyučovací hodině aktivitu rozebereme. Žáci prezentují své odpovědi v menších skupinách (co sdělit chtějí), poté své odpovědi srovnají. Společně pak hodnotíme, jak se jim aktivita zpracovávala: Našli na sobě snadno dobré vlastnosti? Prožili radost z toho, že se mohli pochválit? Byla to těžká aktivita?

Na aktivitu navážeme slohovým úkolem. Žáci napíší v hodině slohu dopis sami sobě. Bude to dopis, ve kterém vyjádří sympatie sami sobě, pochválí se, vyzdvihnou své klady (využijí přitom svých odpovědí z pracovního listu). Téma mohou zpracovat také jako charakteristiku nebo úvahu.

Cíl:

- podpořit pozitivní sebehodnocení.

Motivace:

- hra v kruhu *nechci se chlubit, ale...*

Kroky realizace:

1. Motivace.
2. Zadání domácího úkolu – pracovní list.
3. Reflexe v hodině.
4. Dopis sobě samému.

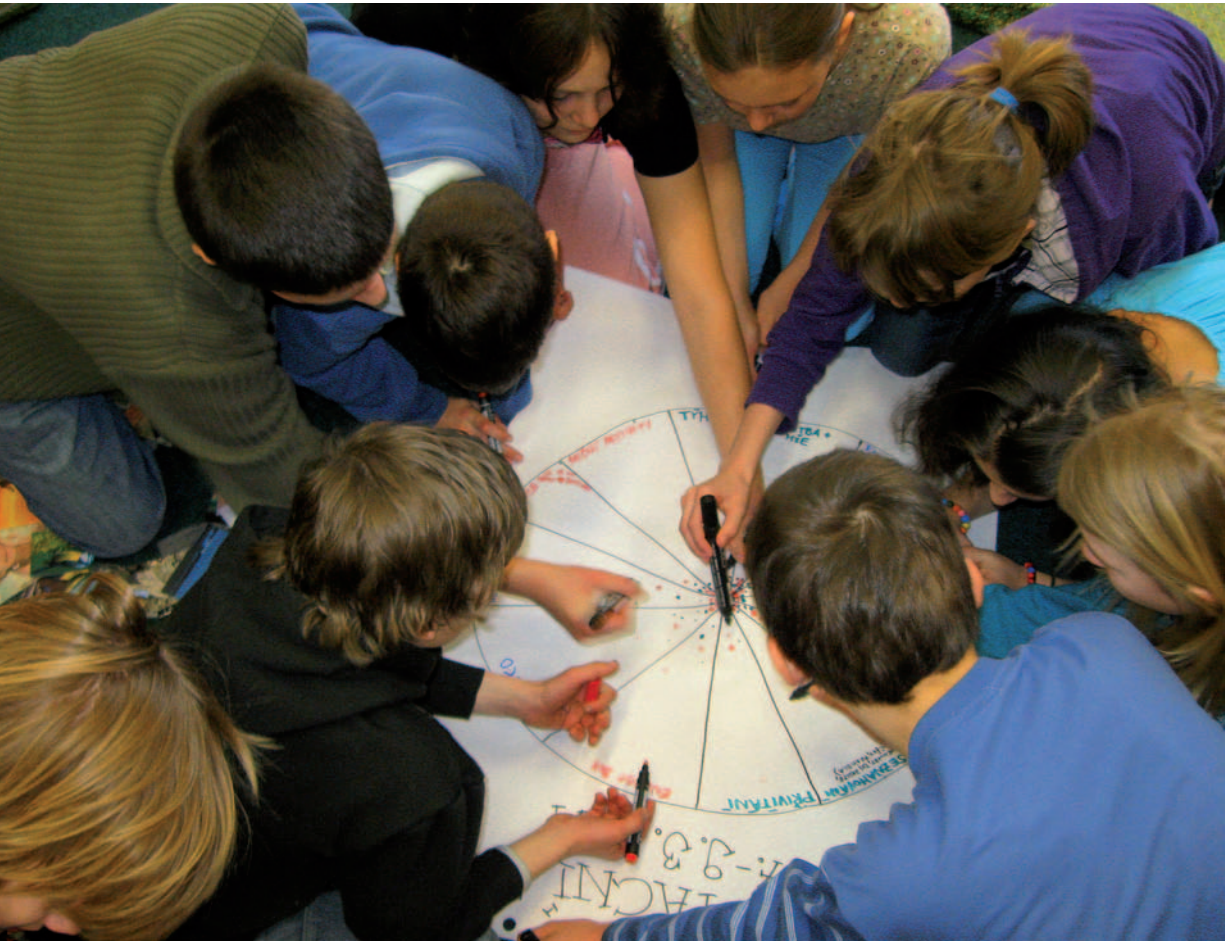
Materiální potřeby:

- nakopírovaný pracovní list,
- papíry,
- psací potřeby.

Rizika:

Stud a neochota se zapojit.

Nenalezení žádné pozitivní odpovědi.

Kruh hodnot

Rámcově vzdělávací program:

– průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova*.

Časový rámec:

45 min.

Obsah:

Tato aktivita je vhodná pro menší skupinu. Pomůže mladým lidem více osobně a blíže přemýšlet nad hodnotami, které zastávají a které jsou důležité v jejich životě.

Každý z účastníků má soubor kartiček, na kterých jsou uvedeny různé touhy a hodnoty. Každý si nakreslí terč se třemi kruhy.

Následným úkolem je osobně roztřídit hodnoty podle priority (jak jsou důležité v životě):

Do kruhu ve středu je třeba umístit 4 hodnoty, které jsou nejdůležitější.

Do druhého kruhu 6 hodnot, které jsou méně důležité.

A do třetího, vnějšího kruhu, 8–10 hodnot, které nejsou moc důležité.

Jakmile všichni skončí, probíhá prezentace toho, kam kdo které hodnoty umístil a proč. Pokud existují ve skupině rozdíly, rozebereme je a diskutujeme o nich.

Dalším krokem je shodnout se ve skupině na jednom kruhu hodnot. Je vhodné nejdříve utvořit dvě skupinky, které dospějí ke shodě na svém kruhu, a až potom udělat společný.

Kroky realizace:

1. Každý si vytvoří terč o třech kruzích.
2. Rozdáme roztříhané hodnoty, každý je sám za sebe srovná podle důležitosti.
3. Úkolem je shodnout se na 1 kruhu (nejdříve dvě skupiny, potom jedna).
4. Reflexe, diskuze.

Materiální potřeby:

- papír (min. A4) na terč,
- propisky,
- roztříhané hodnoty.

Mít spoustu peněz	Být slavným člověkem	Mít dobré zdraví	Svoboda dělat to, co chci, a jet tam, kam chci
Být vysoce inteligentní a vtipný	Být přitažlivý/á	Mít nádherný dům v krásné krajině	Mít politickou moc
Mít práci, která mě uspokojuje	Dělat všechno tak, jak nejlépe dokážu	Žít v klidu a spokojenosti	Starat se o druhé
Pracovat pro spravedlnost a mír	Pokoušet se následovat příklad Ježíše Krista	Šťěstí	Nikdy se necítit sám a nechtěný
Mít krásnou a chápavou manželku (manžela)	Být vynalézavý a kreativní	Mít spoustu přátel	Mít víru v Boha

Výuka matematiky

Rámcově vzdělávací program:

- vzdělávací oblast *Matematika a její aplikace*,
- vzdělávací obor *Cizí jazyk*,
- vzdělávací obor *Výchova k občanství*.

Časový rámec:

30 min.

Obsah:

(Doporučuje se nejdříve vyzkoušet ve dvojicích a následně pak zkoušet trojice a čtveřice – je zajímavé sledovat, jak se mění postavení žáků v různě početných skupinkách. Pokud pracují žáci ve čtveřicích, doporučuji větší tužku. Jinak pro tři žáky normální tužka stačí.) Dvojice, příp. trojice, čtveřice, ... atd. má za úkol společně jednou tužkou načrtnout zadané geometrické útvary, přičemž při práci smí mluvit, společně jednou tužkou načrtnout zadané geometrické útvary, přičemž při práci nesmí mluvit.

Zadání je rozděleno do tří částí:

1. Nakreslete (načrtněte) společně jednoduché geometrické útvary (čtverec, trojúhelník, kruh apod.).
2. Nakreslete (načrtněte) společně krychli, kvádr, jehlan.
3. V poslední části má každý ze členů za úkol nakreslit jiný útvar.

Reflexe aktivity:

Všichni zavřou oči a palcem naměřeným nahoru, příp. dolů zhodnotí, jak se jim tato aktivita líbila (zavřené oči = aby se při hodnocení vzájemně neovlivňovali a přitom bylo hodnocení jasné a průkazné).

Možné otázky pro hodnocení aktivity:

V jaké roli jste se ocitli? Byli jste pasivní, nebo spíše aktivní? (Slouží pro sebehodnocení /sebepoznání/; každý by si měl uvědomit svou roli.)

Domlouvali jste se nějakým způsobem? V poslední části jste soupeřili, nebo jste si navzájem vyšli vstříc?

Doporučuji sledovat následující body:

- kdo chytne tužku do ruky jako první,
- umístění rukou na tužce,
- kdo začne první mluvit nebo jiným způsobem naznačovat, co a jak dělat,
- kdo první naznačí směr, kterým se bude kreslit.

Velice zajímavá je především třetí část, kdy má každý člen nakreslit jiný útvar. Opět záleží na tom, zda žáci mohou, či nemohou komunikovat (lze zkoušet ve skupinkách po 2 a více žácích).

Mohou mluvit – Zaměřit se na to, kdo rozděluje úkoly (ty budeš kreslit první, ty nakreslíš čtverec, ... atd.).

6
5
4
3
2
1

Humor
Veetnost
Pret
Diskus
Prenovumnost
Veetnost
Smetel
Diskus

Nemohou mluvit – Sledovat, kdo se chopí iniciativy jako první a jaký geometrický útvar si vybere.

Tato činnost se dá velice dobře převést i do jiných předmětů. Občas ji používám i v angličtině, kdy popisuju anglicky nějaký obrázek a žáci, kteří jsou opět ve skupinkách (po 2 a více žácích) mají kreslit dle popisu.

Opět využívám více verzí:

- žáci smí komunikovat česky,
- žáci smí komunikovat pouze anglicky,
- žáci nesmí mluvit vůbec.

Téma:

- primitivní geometrické útvary,
- náčrt,
- zručnost,
- komunikace.

Otázky:

Jsem pasivní, nebo aktivní? Jsem autoritativní, nebo se nechám vést?

Cíl:

– účastníci si v seskupení po dvou, třech členech ověří svoje „sociální postavení ve skupině“.

Kroky realizace:

1. Utvoření skupin.
2. Zadání, aby načrtli jednoduché tvary, potom složitější tvary, nakonec každý něco jiného.
3. Hodnocení aktivity.
4. Jsou možné různé varianty, s mluvením / bez mluvení, měnit počty ve skupince.

Materiální potřeby:

- tužky (klasické, popř. větší),
- papíry.

Rizika:

Neochota spolupracovat, špatná komunikace mezi účastníky.

Je lepší použít tužky, které nejsou účastníků. Vlastnictví tužky může ovlivnit to, kdo tužku vede: Byla moje, tak jsem s ní kreslil především já.

TÉMA 3

3) Moje budoucnost, co mě čeká a nemine?

Symboly k 3. tématu:

- Stopy – Moje stopa je jedinečná, něco tu po mě zůstane.
Jakou zanechávám stopu?
- Sklenice napůl plná – Nebo napůl prázdná? Optimista/pesimista? A jaká je skutečnost?
- Prázdný list papíru – Záleží pouze na mě / na Tobě, co tam bude napsáno.
Je to v našich rukou?
- Zrcadlo – Někdy je dobré se ohlédnout... Poučil jsem se z chyb?
- Míč – Hra, zábava, uvolnění.
- Svíce – Naděje.
- Cesta – I cesta může být cíl.
- Truhla – Tajemství. Nevíme, co nás čeká...
- Ohraničující páska – Hranice. Kde že jsou ty moje? Jdou ještě posunout?
Kde je bezpečná vzdálenost?

Dotkneme se společně otázek:

Kam vedou mé kroky? Co mě motivuje? Jaké jsou mé sny a má přání? ... Vzdělání, zaměstnání, rodina – Jaké vlastnosti a hodnoty si potřebuji udržet či získat, aby se mi těchto věcí podařilo dosáhnout? Co jsem se naučil a co ještě potřebuji zjistit či získat? Co nebo kdo mě podrží, když to půjde z kopce? Co je v dnešním světě jistota a jak si získat důvěru? Pomocí čeho dosáhnu svého snu? Co vlastně chci? Zaměříme se na budoucnost více obecně, ne pouze na výběr následujícího studia.

Koberečky

Rámcově vzdělávací program:

– průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova*.

Časový rámec:

Cca 30 min.

Obsah:

Je potřeba sepsat s účastníky hodnoty, které jsou podle nich důležité/nejdůležitější pro jejich další směřování a cestu v životě. Každou z hodnot nalepíme na jeden čtverec vystřižený z koberce či jinou tvrdou podložku. Poté dojdeme na dostatečně dlouhý prostor, kde jsou vyznačeny 2 čáry. Účastníkům vysvětlíme, že ta před námi představuje přítomnost – to je startovní čára. A ta v dále znázorňuje budoucnost, která nás teprve čeká. Do budoucnosti se dostaneme pouze tehdy, pokud máme pevné základy hodnot. To se prokáže při cestě na druhou stranu. Teď už koberečky neotáčíme, abychom se podívali, co tam je. Každý dostane jeden a celá skupina má za úkol se pomocí koberečků dostat na druhou stranu, a to tak, že nesmí šlápnout vedle ani nesmí žádný kobereček nechat ležet, aniž by se ho někdo dotýkal. V tu chvíli bude kobereček nenávratně odebrán a musí si poradit bez něj. Jakmile přejde celá skupina čáru budoucnosti, je úkol splněn.

Varianty – V životě ale přicházejí různé chvíle, kdy si s námi život pohrává. A tak v průběhu hry můžeme zavázat prvnímu člověku, který vede, oči a o chvíli později někomu svázat k sobě nohy a říct, že to je osud a že si i s touto komplikací musí nějak poradit.

Na závěr je důležitá reflexe. Podíváme se, o které hodnoty přišli, můžeme diskutovat o tom, jestli je možné se bez nich obejít, nebo ne. Můžeme mluvit o tom, jak člověk ztrácí hodnoty nebo jak si je může udržet apod.

Kroky realizace:

1. Sepsání důležitých hodnot.
2. Nalepení hodnot zesponu koberečků.
3. Zadání úkolu – cesta samotná + komplikace osudu.
4. Reflexe.

Materiální potřeby:

- koberečky či jiné tvrdé podložky,
- papíry,
- fixy,
- lepicí páska,
- provazy na vyznačení přítomnosti a budoucnosti,
- šátky na zavázání očí a nohou.

Rizika:

Je možné, že účastníci budou natolik nepozorní nebo netrpěliví, že si nechají sebrat příliš velký počet koberečků, až nebude možné cestu dokončit. Je potřeba tuto situaci dobře reflektovat (zaměříme se spíše na průběh a případné příčiny nezdaru než na hodnoty).

Ostrov

Rámcově vzdělávací program:

- vzdělávací obor *Výchova k občanství*,
- vzdělávací obor *Zeměpis (Geografie)*.

Časový rámec:

90 min.

Obsah:

1. hodina

Zadavatel rozdá každému žákovi čistý papír a vysvětlí mu princip aktivity. Úkolem žáka je nakreslit si vysněný ostrov, kde by chtěl žít (může si ho pojmenovat atd.). Zatímco budou žáci kreslit, zadavatel na tabuli vypíše funkce:

Hlava státu

Velitel vojska

Soudce

Právník

Prodavač

Učitel

Zvěrolékař

Lékař

Podnikatel

Automechanik

Až budou žáci s kresbou ostrova hotovi, opíše si z tabule na druhou stranu papíru funkce a pokusí se k nim přiřadit vždycky jedno jméno spolužáka a přepíše, proč zrovna jeho k této funkci dosadili. Jaké vlastnosti tento žák má, že může vykonávat tuto funkci na ostrově? Funkce je možné spolu s účastníky doplnit o další neuvedená (např. řemeslná) povolání...
Př. Zvěrolékař – Anna Nováková – Má velice ráda zvířata, je pečlivá, ochotná a ke všem milá.

Zadavatel si samozřejmě může funkce na ostrově upravit podle své libosti. Záleží jen na něm.

2. hodina

Učitel rozdělí žáky do skupinek. Děti si s sebou do skupinky vezmou papír se svým ostrovem a každý postupně svůj ostrov představí a popíše, kdo a proč na jeho ostrově vykonává určitou funkci. Ostatní ve skupince jej vyslechnou a pak mohou debatovat o tom, jestli s tím souhlasí, případně proč se jim něco nelíbí.

Na závěr hodiny může celá třída udělat závěrečnou statistiku, jestli se nějaké jméno objevilo u jedné funkce vícekrát a proč tomu tak je.

Pokud by se stalo, že nějaký žák nebude vůbec u žádné funkce jmenován, ostatní ve třídě by se mohli zamyslet nad tím, jakou funkci by mu doporučili, na co by se hodil a proč. Mohou vymýšlet jakékoli funkce, které je napadnou. (Zadavatel musí žáky ale samozřejmě korigovat, aby nedošlo například k tomu, že navrhnou takovou funkci, která by daného žáka mohla nějak urazit či ponižit.)

Cíl:

Každý účastník se o sobě dověděl něco nového, poznal sám sebe i druhé ve třídě.

Účastníci se touto aktivitou učí lépe komunikovat s ostatními a navazují nové vztahy s ostatními žáky ve třídě.

Kroky realizace:

1. Samostatná práce (vytváření ostrova + přiřazení rolí).
2. Práce ve skupinkách (popř. statistika).

Materiální potřeby:

- čisté papíry,
- pastelky,
- propisky.

Postavy:

- Hlava státu,
- Velitel vojska,
- Soudce,
- Právník,
- Prodavač,
- Učitel,
- Zvěrolékař,
- Lékař,
- Podnikatel,
- Automechanik...

Rizika:

Zesměšnění méně oblíbených jedinců.

- ① DŮVĚRA
- ② VĚRNOST
- ③ PRAVDOHLUVNOST
- ④ INTELIGENCE
- ⑤ STEJNÉ ZÁSNY
- ⑥ VTIPNOST
- ⑦ VZHLED
- ⑧ RODINA, 2 KTERÉ POCHÁZÍ
- ⑨ JAK SE OBLÉKA
- ⑩ OBLÍBĚNOST
- ⑪ SVALNÁČ
- ⑫ VĚŘÍCÍ V BOHA

Rozvoj perspektiv pro smysluplné bytí

Rámcově vzdělávací program:

- vzdělávací obor *Výchova k občanství*,
- vzdělávací obor *Český jazyk a literatura*.

Časový rámec:

45 min.

Obsah:

„Schopnost nacházet smysl v životních situacích patří k základním schopnostem člověka.“ (V. E. Frankl)

„Představa cíle, kterého chceme dosáhnout, se stává hnací silou. Tato představa cíle, k němuž směřujeme, dává naší činnosti smysl. Potom všechno, co k tomuto cíli směřuje, je smysluplné.“ (J. Křivohlavý)

Kdekoliv se hovoří o smysluplnosti lidské činnosti, máme na mysli určitý cíl a účel toho, co se děje. To, co směřuje k tomu cíli, je smysluplné. Má smysl to dělat. To, co k tomu cíli nesměřuje, případně brání tomu, aby se člověk k cíli dostal, je smysluprázdné.

„Hovoříme-li o smyslu, máme na mysli směr, který vede život k určité, ba nejvyšší hodnotě za daných okolností. Smysl představuje pomoc orientaci v životě – jako kompas. Díky tomu může smysl ukázat člověku směr k plnému a zdařilému životu. Smysl je právě to, co by s ohledem na danou situaci a přiměřenost možností mělo být děláno a uděláno.“ (A. Längle)

V životě se můžeme ptát, proč se zrovna daná věc stala mně? Proč? Můžeme však směr ptaní obrátit a ptát se: Jaký postoj k tomu zvolím a co budu dělat? Kam zaměřím nebo budu orientovat za této situace své úsilí? Tento obrat vede k tomu, že začínáme cítit a chápat vlastní život jako úkol a sebe jako činného člověka. Musíme se moudře rozhodnout a odpovědně realizovat toto rozhodnutí tváří v tvář neustále se měnící situaci.

Mám-li se v životě pro něco rozhodnout, musí to pro mne mít kladnou hodnotu. Je to zřejmě náš systém hodnot, jsou to naše postoje, cíle a představy o tom, co by se mělo dělat, které nám mluví do našeho rozhodování a určují, co nás osloví.

Kudy vede cesta k smysluplnému životu?

A. Längle

Neuzavírat se do ulity, ale otevřít se životu
otevřít oči, uši i srdce a vidět, co se kolem děje
slyšet, vidět a chápat výzvy, které k nám ze světa doléhají
správně výzvy interpretovat a s přihlédnutím k vlastním možnostem se rozhodnout
uskutečnit rozhodnutí.

Jak realizovat své rozhodnutí?

Něco změnit ve světě mimo nás – něco udělat (postavit dům, zasadit strom).

Něco změnit v sobě – změnit svou představu, svůj názor, vlastní hodnotový žebříček.

Jak je možné přijít k poznání smysluplnosti určité hodnoty?

J. Křivohlavý

je možno ji postřehnout

je možno ji nahlédnout jako krásu obrazu

je možno ji vyčíst v knize nebo mezi řádky

je možno ji vystopovat

je možno ji vytušit

je možno ji intuitivně zachytit

je možno ji nalézt jako ztracenou stokorunu

je možno ji dostat jako dar

Tento text je možné použít jako motivaci nebo podklad např. pro zadání úvahy na téma *Smysluplné bytí*. (Kam se nám ztrácí smysl?...) Dále je možno text použít k diskusi nebo odpovídat na příklady k pasáži je možno... apod. Dále lze text použít k diskusi, popřípadě mohou účastníci samostatně odpovídat na otázky, jež oba autoři předkládají.

Kroky realizace:

1. Text přečteme, předložíme v písemné podobě.
2. Zadáme úkol.

Materiální potřeby:

- text,
- papíry,
- propisky.

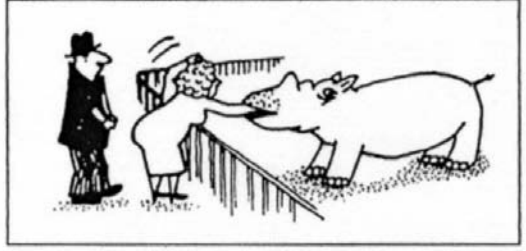
Rizika:

Demotivace, nezájem o nabízené téma.

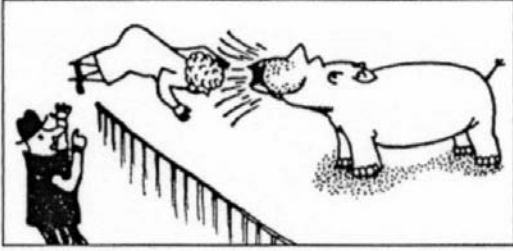
1

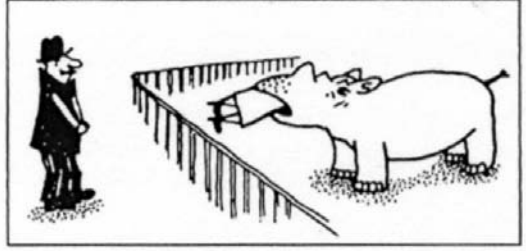
2

3

4

Obrázkové příběhy

Rámcově vzdělávací program:

– průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova*.

Časový rámec:

30 min.

Obsah:

Studenty poučíme o různých druzích inteligence (můžeme vycházet z *Psychologie* od R. Atkinsonové a kol. /Praha: Portál, 2003./) – lingvistické, hudební, logicko-matematické, prostorové, tělesně-kinestetické, intrapersonální, sociální.

Popíšeme, čím se vyznačuje sociální inteligence:

- správným a rychlým rozpoznáním toho, co se děje mezi lidmi,
- lepší předvídavostí jednání jiných lidí,
- dobrou všímavostí a pamětí na zjevy, tváře, jména a chování jiných lidí,
- dobrou znalostí lidské přirozenosti,
- rozpoznáním přetvářky,
- rozlišením lži od pravdy,
- snadnějším získáním a přesvědčením lidí,
- dobrým vciťováním do vnitřního stavu jedince i skupiny.

Seznámíme studenty s jejich úkolem: Přeházené obrázky každého z osmi různých příběhů poskládejte do správného pořadí a stručně popište děj každého příběhu. Každý sám si měří čas potřebný k řešení příběhu, a to včetně zápisu. (Obrázky a zápisový arch viz Přílohy.)

Ukážeme zácvičný příklad.

Správné pořadí: 1/2, 2/4, 3/3, 4/1.

Popis děje: Muž vítá zájem zvířete o svou manželku, avšak je zklamán, když ji i hladové zvíře zřejmě shledává nestravitelnou.

Poté předložíme studentům obrázkové příběhy a záznamový arch:

Cíl:

Cílem je posílení sociální inteligence, schopnosti správného úsudku, situačního postřehu, nalezení logiky děje.

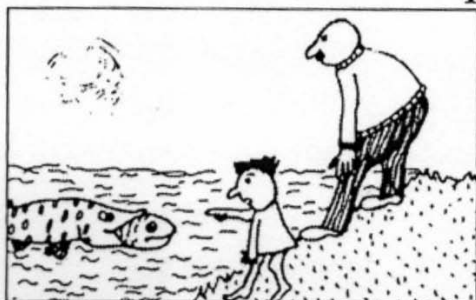
Poté, co poslední student dokončí práci, oznámíme správné řešení:

1/2, 2/3, 3/6, 4/4, 5/5, 6/1. Chlapec je líto zabít chycenou rybu, vrátí ji tedy do řeky, ale tam ji sežere ryba větší. Nadprůměr do 01:30, průměr od 01:35 do 02:15, podprůměr od 02:20. 1/5, 2/1, 3/6, 4/2, 5/4, 6/3. Opičky vezmou dědovi klobouky, hrozby nepomáhají, avšak metoda opičení ano. Nadprůměr do 03:20, průměr od 03:25 do 04:40, podprůměr od 04:45.

1/1, 2/2, 3/4, 4/5, 5/6, 6/3. Černý špion samozřejmě nespal, předvídal úmysly bílého, a proto připravil ještě jiného psa, jehož udobření se nekonalo. Nadprůměr do 03:45, průměr od 03:50 do 05:50, podprůměr od 05:55.

a) Otec a syn rybaří

1

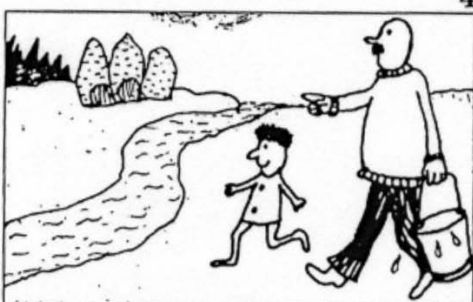
2

3

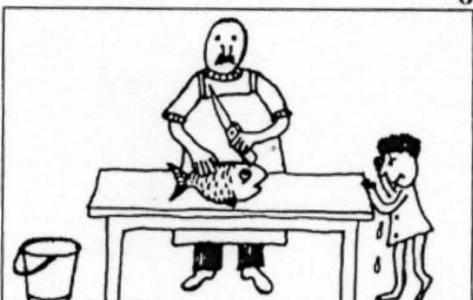
4

5

6

1/2, 2/1, 3/6, 4/3, 5/5, 6/4. Váha je pro slona příliš malá, chlapce osvítlí „heuréka“. Navrhne, aby slon sestoupil do lodě, označí ponor. Loď se pak naloží pouze kamením, až dosáhne téhož ponoru, a kamení postupně zvaží. Nadprůměr do 03:15, průměr od 03:20 do 04:40, podprůměr od 04:45.

1/1, 2/8, 3/4, 4/3, 5/2, 6/5, 7/7, 8/6. Táta hraje se synem fotbal, míč vletí do kanálu, táta ho tam najde, a když leze ven, chlapec nerad kopne tátu do hlavy, protože se podobá míči. Chlapci je to líto a táta mu odpustí. Nadprůměr do 02:50, průměr od 02:55 do 04:50, podprůměr od 04:55.

1/8, 2/7, 3/5, 4/6, 5/3, 6/4, 7/2, 8/1. Nápadník chce, aby jej milovaná vyslyšela, ale ta je stále nafoukaná, i když nápadník zvětšuje své dárky (a patrně i jejich cenu). Nakonec se přijde rozloučit, avšak již s jinou zájemkyní. Nadprůměr do 02:40, průměr od 02:45 do 03:10, podprůměr od 03:15.

1/4, 2/5, 3/7, 4/8, 5/6, 6/1, 7/2, 8/3. Člověk pozoruje ptáka a chtěl by létat také. Zkouší to, nejde to, dostane vztek. Zapřemýšlí ne nad lítáním, nýbrž nad pomstou. Zhotoví luk a ptáka sestřelí. Je to pomsta, nikoli hlad. Nadprůměr do 02:40, průměr od 02:45 do 03:55, podprůměr od 04:00.

1/10, 2/8, 3/9, 4/2, 5/1, 6/7, 7/3, 8/4, 9/5, 10/6. Dcera přivedla otci představit svého nápadníka, otec však o něm nechce slyšet a nakonec ho vyhodí. Dcera si stěžuje matce, ta jde za otcem a ten, protože je pod pantoflem, nápadníka vhodí zase nazpět. Nadprůměr do 05:00, průměr od 05:05 do 06:30, podprůměr od 6:35.

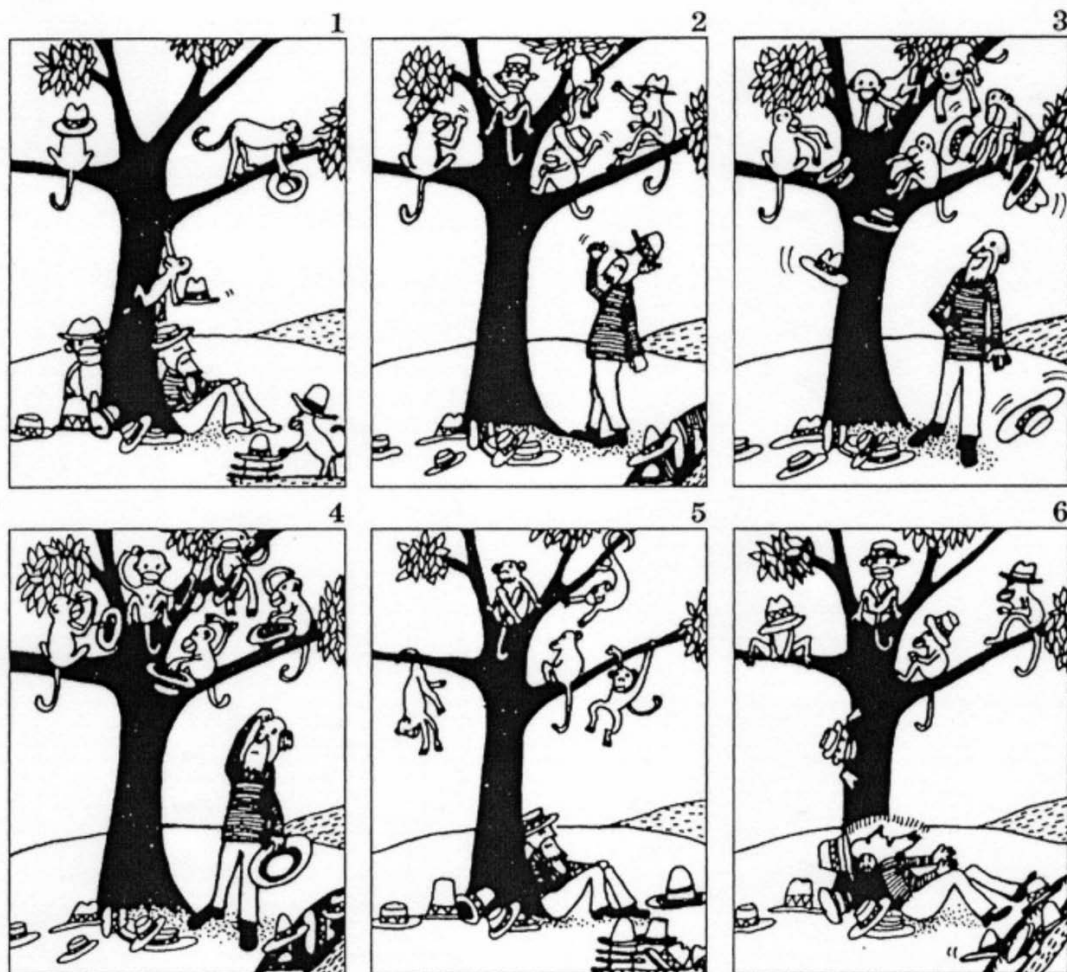
Kroky realizace:

1. Rozprava o tom, že jsou různé druhy inteligence.
2. Zadání úkolu + př.
3. Vyhodnocení.

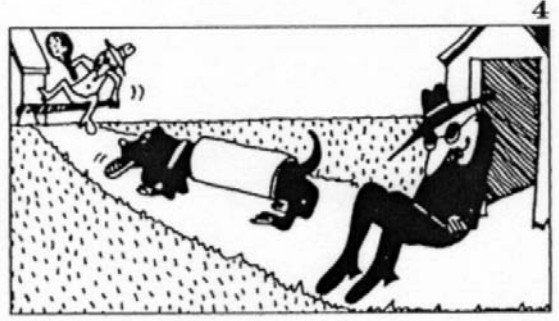
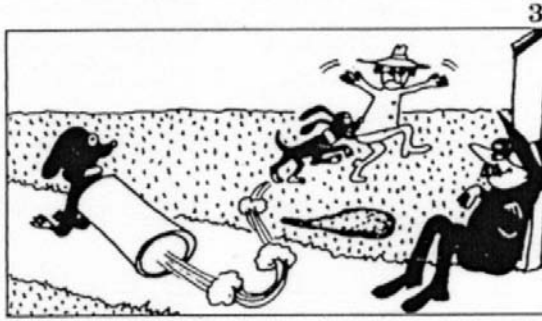
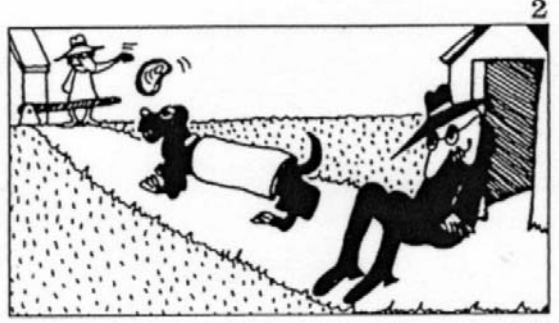
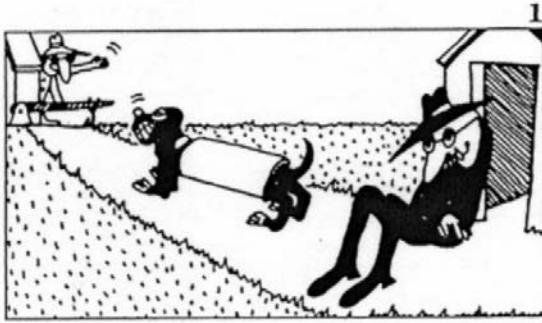
Materiální potřeby:

- pracovní a záznamové archy,
- psací potřeby,
- hodinky (stopky),
- příp. dataprojektor a PC (pokud chceme použít formu prezentace např. v powerpointu).

b) Děda, jeho klobouky a opičky

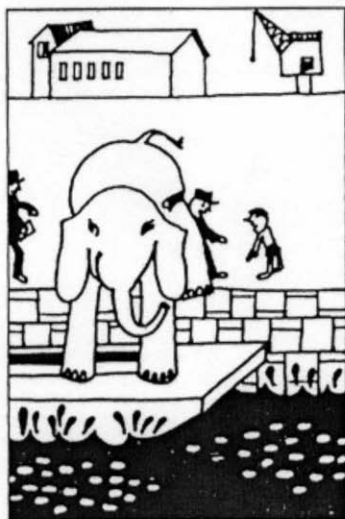

c) Špion versus špion

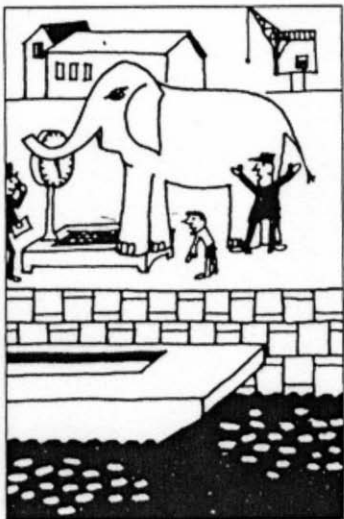

d) Tvořivý chlapec

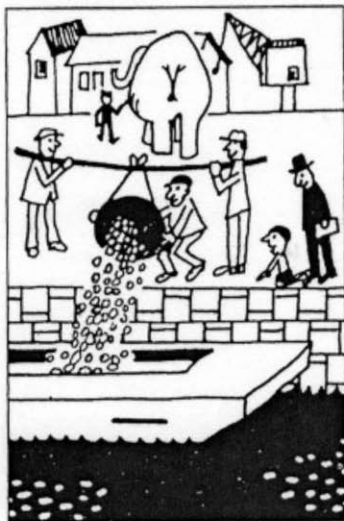
1

2

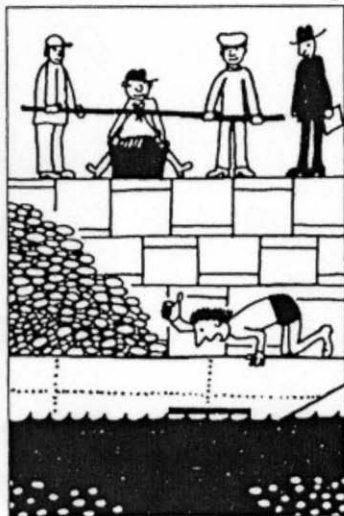
3

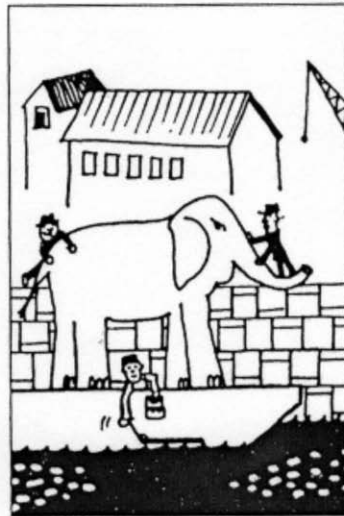
4

5

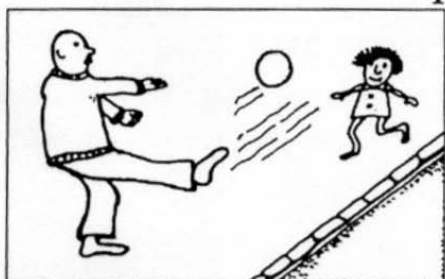

6

e) Fotbal

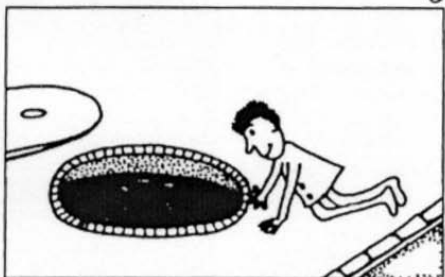
1

2

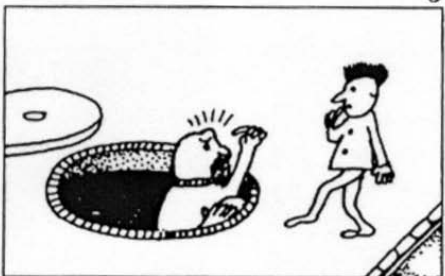
3

4

5

6

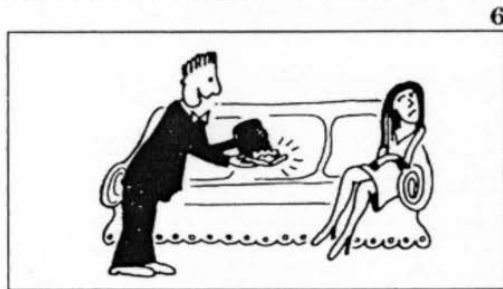
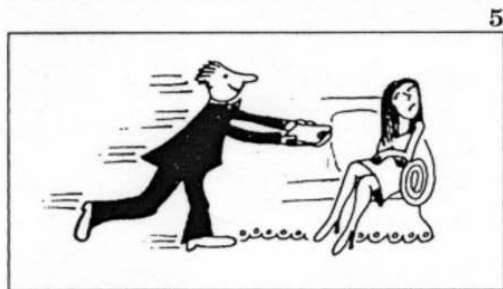
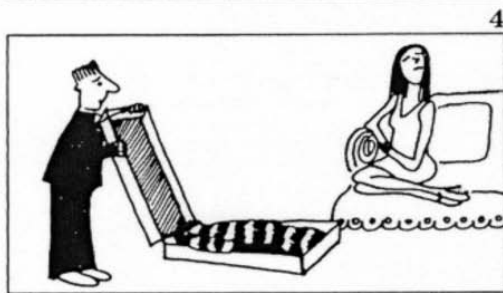
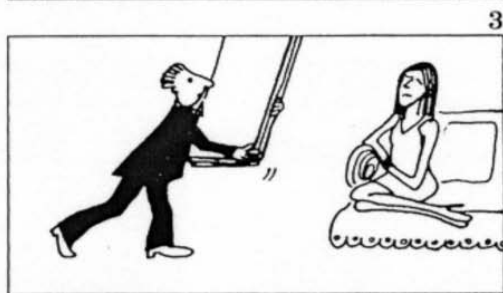
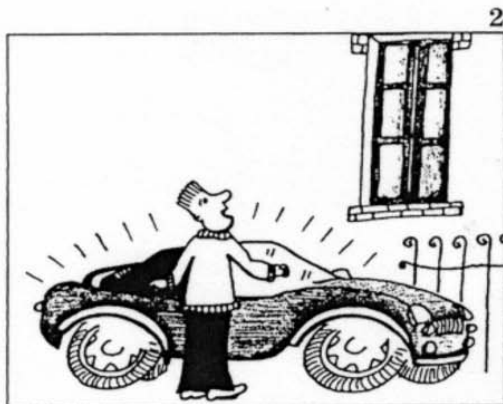
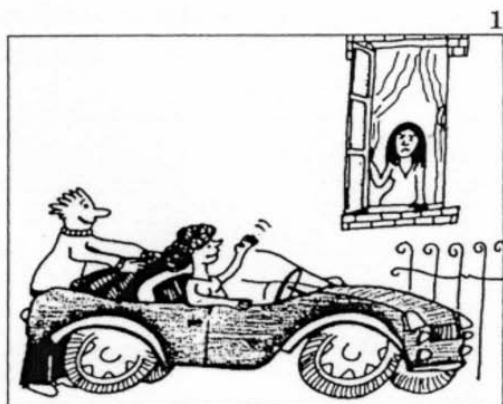
7

8

f) Námluvy

g) Člověk a pták

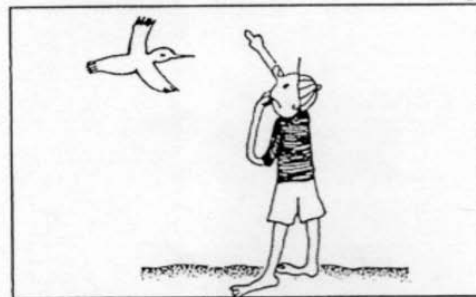
1

3

5

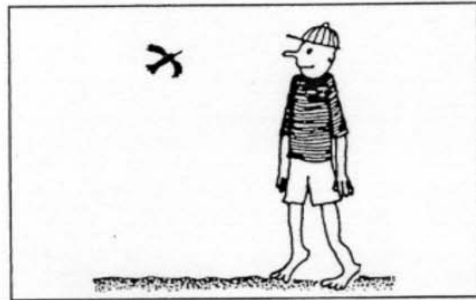
7

2

4

6

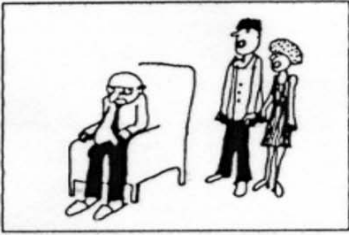

8

h) Rodinná zápletka

1

2

3

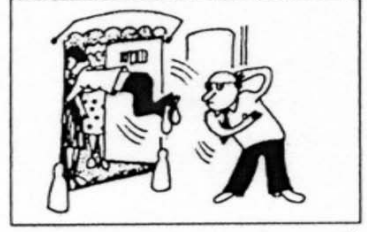
4

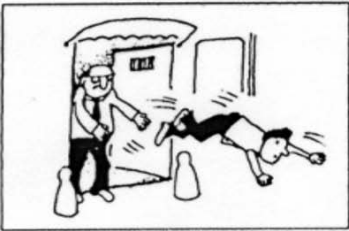
5

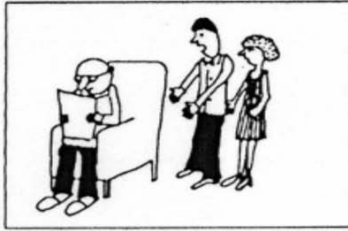
6

7

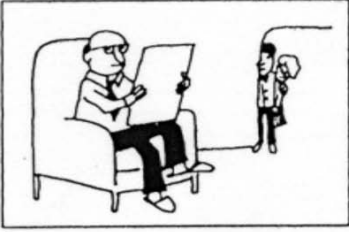
8

9

10

Záznamový arch

a) Otec a syn rybaří

1/	2/	3/	4/	5/	6/
----	----	----	----	----	----

b) Děda, jeho klobouky a opičky

1/	2/	3/	4/	5/	6/
----	----	----	----	----	----

c) Špion versus špion

1/	2/	3/	4/	5/	6/
----	----	----	----	----	----

d) Tvořivý chlapec

1/	2/	3/	4/	5/	6/
----	----	----	----	----	----

e) Fotbal

1/	2/	3/	4/	5/	6/	7/	8/
----	----	----	----	----	----	----	----

f) Námluvy

1/	2/	3/	4/	5/	6/	7/	8/
----	----	----	----	----	----	----	----

g) Člověk a pták

1/	2/	3/	4/	5/	6/	7/	8/
----	----	----	----	----	----	----	----

h) Rodinná zápletka

1/	2/	3/	4/	5/	6/	7/	8/	9/	10/
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

TÉMA 4

4) Touha po něčem víc

Symbyly ke 4. tématu:

Kříž	– Duchovno, kostel, pohřeb...
Ryba	– Znak křesťanů, půst – je potřeba si něco odříkat?
Svíčka	– Společenství, duchovno, soustředěnost.
Spadané podzimní listí	– Něco bylo a není, aby mohlo přijít další. Zánik a obnova věcí na Zemi...
Anděl	– Máme každý svého ochránce?

Touhu po přesahu má v sobě každý od přirozenosti. Zůstáváme v úžasu nad přírodními sceneriemi, necháme se okouzlovat, unášet oblíbenou hudbou; chceme vědět co nejvíce o světě, lidech a věcech kolem sebe... Avšak přestože si jako lidstvo dokážeme odpovědět skoro na všechno, stále v nás hlodají otázky: A co dál? Je někde něco, co funguje jako vyšší princip? Co vlastně znamená být dobrým člověkem a přežiji tak v dnešním světě? K čemu je smrt a co následuje po ní? To jsou otázky, které nás trápí, ale často nemáme odvahu je vyslovit nahlas. Pojďme na ně společně. Zkusme si uvědomit (akceptovat), že víra v životě každého člověka hraje nějakou roli. A že ve výměně zkušeností nebo vlastních názorů se můžeme seznámit s názory na víru druhých lidí a obohatit tak sebe nebo někoho jiného. Učit se respektovat, poznávat, z čeho vycházím já nebo ten druhý, co je za jeho chováním a postoji. Nejde o to najít odpověď. Ale hledat, co je za tím a co dál.

Člověk a jeho zrození

Rámcově vzdělávací program:

- vzdělávací obor *Český jazyk a literatura*,
- vzdělávací obor *Výchova k občanství*,
- průřezové téma *Multikulturní výchova*.

Časový rámec:

45 min.

Obsah:

Nejdřív přečteme ukázkou a potom účastníkům rozdáme pracovní listy.

Člověk a jeho zrození – literární ukáзка

Člověk pro Boha

Bůh stvořil člověka. Dává mu požehnání a pověřuje ho vládou nad zemí a nad ostatním tvorstvem.

I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.“

Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem,
stvořil ho, aby byl obrazem Božím,
jako muže a ženu je stvořil.

A Bůh jim požehnal a řekl jim:

„Plodte a množte se a naplňte zemi.

Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami,
nad nebeským ptactvem, nade vším živým,
co se na zemi hýbe.“

Bůh také řekl: „Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. Veškeré zemské zvířeti i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu.“ A stalo se tak. Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré. Byl večer a bylo jitro, den šestý.

Cíl:

Zamyslet se nad životem a zrozením člověka pomocí literární ukázkou z Bible a toto dílo lépe poznat.

Materiální potřeby:

- nakopírované pracovní listy,
- psací potřeby.

Pracovní list k *Člověku a jeho zrození*:

Člověk a jeho zrození – literární ukázka

Člověk pro Boha

Bůh stvořil člověka. Dává mu požehnání a pověřuje ho vládou nad zemí a nad ostatním tvorstvem.

I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.“

Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem,
stvořil ho, aby byl obrazem Božím,
jako muže a ženu je stvořil.

A Bůh jim požehnal a řekl jim:

„Plodte a množte se a naplňte zemi.

Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami,
nad nebeským ptactvem, nade vším živým,
co se na zemi hýbe.“

Bůh také řekl: „Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. Veškeré zemské zvěři i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu.“ A stalo se tak. Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré. Byl večer a bylo jitro, den šestý.

a) Otázky na opakování nejstarší literatury:

1. Bible je také označována jako

P..... s.....

2. Které dvě části tvoří Bibli?

3. Která část Bible je starší?

4. Která část Bible je mladší?

5. Pro které náboženství je Bible základní literaturou?

b) Otázky k literární ukázce:

(Přečti si literární ukázkou)

1. Do které části Bible byste zařadili tuto literární ukázkou?
2. Jaké je podle tebe hlavní téma literární ukázky?

c) Úkoly k textu:

1. Co ses dověděl z textu? Zatrhni správné tvrzení.

- a) Pro Boha je nejdůležitější stvořit člověka.
- b) Člověk má panovat nad Bohem.
- c) Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem.

2. Vymysli svůj vlastní název pro tuto literární ukázkou?

3. Na místo vyznačené tečkami doplň slova dle svého uvážení.

I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé

panují nad a nad, nad

a nad i nad každým“

4. Vysvětli význam (zvýrazněného) verše (druhý řádek textu):

A Bůh jim požehnal a řekl jim:

„Plod'te a množte se a naplňte zemi.“

5. Zvýrazněná slova nahrad'te synonymy.

Podmaňte ji a **panujte** nad mořskými rybami,

nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi **hýbe**“

d) Úkoly k tématu:

1. Vysvětli následující biblický verš.

„Miluj bližního svého jako sám sebe.“

2. Vysvětli níže uvedená biblická přísloví.

„Přátelít se s každým je ke škodě; kdo však miluje, přilne víc než bratr.“

„I pošetilec, když mlčí, může být pokládán za moudrého, nechá-li rty zavřené, za rozumného.“

„Pohrůžka zapůsobí na rozumného víc, než na hlupáka sto ran.“

3. Napiš 3 přísloví, která znáš a která považuješ za důležitá.

Jednoduše vypnout

Rámcově vzdělávací program:

- průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova*,
- vzdělávací obor *Výchova k občanství*,
- průřezové téma *Multikulturní výchova*.

Časový rámec:

30–45 min.

Obsah:

Plánovaně nedostupný

Otevřete si svůj kalendář a projděte si svůj denní, týdenní, měsíční a roční plán. Jsou v něm časy, které jste si zarezervovali jen pro sebe, ve kterých jste nedostupní? Jak pečujete o vztah k sobě a k Bohu? Zapište si barevně časy volna do svého kalendáře.

Najdi si čas

Následující modlitbu z Irska nakopírujte pro každého účastníka, čtěte ji a meditujte o ní ve skupině. Přitom označte nejasnosti a pochybnosti otazníkem a zvláště významné věty vykřičníkem. Je možno sdělit si své postřehy, dojmy, pocity.

Najdi si čas sám pro sebe – ty jsi pro sebe tím nejdůležitějším člověkem.

Najdi si čas na lásku ve všech jejích podobách – je to Boží přítomnost ve světě.

Najdi si čas na své tělo – nedá se oddělit od tvé duše.

Najdi si čas na své pocity – dělají tě viditelným.

Najdi si čas na smích – prosvětluje svět.

Najdi si čas na pláč – je vysvobozující pramen.

Najdi si čas na hněv – jinak otráví tvůj život.

Najdi si čas k přemýšlení – uspořádává věci.

Najdi si čas k životu – abys mohl zemřít bez lítosti.

Motivace:

Fotografie mobilního telefonu

„Vzal jsem do ruky svůj mobil, protože tak jsem pro každého dostupný. A to také znamená, že chci mluvit s každým, kdo zavolá, že jsem otevřený.“

(chlapec, 15 let)

Podnět k přemýšlení: „Toto je hlasová schránka... Prosím mluvte po zaznění signálu.“ Díky moderní komunikační technologii je pro nás dnes možné být téměř vždy dostupný, ať přímo, nebo nepřímo. Jako symbol této skutečnosti fotografuje mladý muž svůj mobil. Otevřenost, spojení, dostupnost, dispozice – tyto skutečnosti se zdají být v globalizovaném světě hlavním předpokladem pro úspěšný život a sociální příslušnost. Za tím stojí oprávněná potřeba nezmeškat žádnou šanci a možnost využívat slibné nabídky. „Kdo je pro všechno otevřený, ten není úplně těsný,“ tak zní trochu cynické přísloví z teorie vedení. Právě dnes je důležité nastavit si hranice tím, že si vybereme z možností, tedy tím, že se rozhodneme. Sociální psychologové nazývají tuto schopnost ohraničit se, která je nutná k přežití, Boundary-Management. Tento pohled nechce devalvovat touhu mladých po rozletu a vztazích. Poukazuje ale také na skryté nebezpečí

závislosti, které číhá všude tam, kde člověk bez rozmyslu na sebe věší všechny věci, nenajde správnou míru a neumí si stanovit hranice. Tato schopnost ohraničení sebe samého je dnes nezbytná. Člověk musí být otevřen pro vlastní vnitřní hlas, přemýšlet o sobě samém a svých potřebách. Je důležité najít míru, která bude spravedlivá ke mně i jiným. Mnoho lidí se s tímto cílem vydává dnes na cestu, třeba když putují po svatojakubské cestě, domlouvají si dny duchovního přemýšlení v kláštorech, prožívají uvědoměle půst nebo konají při exerciciích duchovní cvičení pro svůj život. Volně podle motta „Osoba, kterou jste volali, je dočasně nedostupná“ se připravují v klidu na život, aby měli před očima skutečně důležité věci.

Duchovní dodatek

K jedné samotářce přišli jednoho dne poutníci. Zeptali se jí: „Jaký smysl vidíš v životě v tichu?“ Právě čerpala vodu z hluboké studny. „Podívejte se do studny, co vidíte?“ zeptala se. Návštěvníci: „Nevidíme nic.“ Po chvíli je znovu vyzvala: „Podívejte se do studny, co vidíte?“ Podívali se dolů a řekli: „Teď vidíme sami sebe.“ Samotářka řekla: „Když jsem předtím nabírala vodu, byla voda neklidná a nemohli jste nic vidět. Nyní je voda klidná a vidíte sami sebe. To je zkušenost ticha.“

Řekl jim: „Pojďte sami stranou na pusté místo a trochu si odpočiňte!“ Stále totiž přicházelo a odcházelo mnoho lidí, a neměli ani čas se najíst. Odjeli tedy lodí na pusté místo, aby byli sami. (Mk 6, 31–32)

Tento příkaz, který ti dnes udílím, není pro tebe ani nepochopitelný, ani vzdálený. Není v nebi, abys musel říkat: „Kdo nám vystoupí na nebe, vezme jej pro nás a ohlásí nám jej, abychom ho plnili?“ Ani za mořem není, abys musel říkat: „Kdo se nám přeplaví přes moře, vezme jej pro nás a ohlásí nám jej, abychom ho plnili?“ Vždyť to slovo je ti velmi blízko, ve tvých ústech a ve tvém srdci, abys je dodržoval. (Dtn 30, 11–14)

Kroky realizace:

1. Motivace.
2. Srovnání s diářem.
3. Irská modlitba.
4. Meditace, reflexe.

Materiální potřeby:

- nakopírovaná irská modlitba,
- propisky,
- popř. papír,
- vlastní diář.

Rizika:

Nepřijetí duchovního zaměření (motivace) této činnosti.

Životní radost

Rámcově vzdělávací program:

– průřezové téma *Osobnostní a sociální výchova*.

Časový rámec:

20–30 min.

Obsah:

Životní radost ve všedním dni?

Jako naladění dostane každý účastník jeden obrázek s klaunem nebo směřícím se člověkem. Poté jsou položeny následující otázky na rozjímání, které by měly vést k rozhovoru a reflexi.

Smějeme se ve všedním pracovním dni v týmu a s mladými?

Je nálada v naší skupině kladná a optimistická?

Je mezi spolužáky týmový klaun?

Jsmo vzorem a dáváme ostatním životní radost? Zprostředkováváme nadšení ze života a naději?

Procházíme s kamarády jejich špatnými i lepšími obdobími a jsme jim spolehlivými „partáky“?

Aby v příštích dnech bylo stále čemu se smát, mají být vzájemně předávány vtipy a vtipná rčení. K tomu si každý vezme jeden papírek se jménem jednoho spolužáka, které neprozradí, a napíše mu svůj oblíbený vtip nebo nový vtip, který ještě neslyšel. Všichni si také mohou vytvořit velké barevné tablo vtipů atd.

Motivace:

„Takže já jsem vyfotografovala klauna, protože si myslím, že v životě by člověk měl mít radost a měl se smát a nevidět všechno tak černě, i když přijdou těžké časy, že máme mít trochu radosti v srdci a sdílet ji s druhými.“ (A., dívka, katolička, 17 let)

Podnět k přemýšlení

Ta mladá žena fotografovala klauna jako symbol životní radosti. Chce tím ukázat, jak je důležité se smát a sdílet životní radost s druhými i přes všechny těžkosti.

Ve všedních dnech s jejich problémy, úkoly a výzvami se člověk nezbytně potýká se spěchem a stresem. Funguje jako robot, zapomíná kvůli horám práce na malý úsměv, neslyší už zpívat ptáky. Problémy jednou přijdou jako tíživé bouřkové mraky. Jedno staré přísloví ale říká: „Den bez úsměvu je ztracený den.“

Ten obrázek s klaunem jako symbolem radostného vtipálka a bezstarostného, pozitivně smýšlejícího člověka, nám pomáhá vidět život s nadhledem a neztratit úsměv v srdci ani v bouřlivých časech. Povzbudí nás, jako tento klaun na houpačce, ke zvládnutí radostí a starostí života. Ve výšce natáhne nohy radostně k nebi. Když je dole, nechá se zvednout a potom vlastní silou opět zrychlí a dosáhne výšek.

Bezstarostnost a lehkost, které přináší tato fotka mladé ženy, má hlubokou duchovní dimenzi. Četná místa v *Novém zákoně* pojednávají o pokoji, kterou nám víra v Boží milující péči může dát. Poselství zní: Nestračujte se v důvěře v Boha o každodenní věci,

jako je obživa a oblečení, ale starejte se o to Velké, o „Boží království a jeho spravedlnost a toto vše vám bude přidáno. Nemějte tedy starost o zítřek, neboť zítřek se bude starat o své věci. Den má dost svého trápení.“ (Mt 6,33f)

Duchovní dodatek

Nedělejte si tedy starosti a neptejte se: Co máme jíst? Co máme pít? Co si máme obléknout? Neboť o to vše jde pohanům. Váš nebeský otec ví, že to vše potřebujete. Vám musí jít ale především nejprve o jeho království a spravedlnost, potom vám bude vše ostatní přidáno. (Mt 6, 31–33)

K tomu patří velké množství odvahy, prostě a jednoduše prohlásit, že cílem života je se z něj těšit.
(Lao-Tse)

Ďábel se bojí radostných lidí.
(Jan Bosko)

Kdo je na sebe zlý, na koho bude dobrý? Nebude mít radost ani ze svého majetku. Synu, když něco máš, využij to k vlastnímu dobru, přitom však Hospodinu přinášej oběti, jak se sluší. Dříve než skonáš, prokazuj dobro příteli a podle svých možností mu s ochotou dávej. Nezbavuj se dobrodiní, které ti nabízí den, a díl toho, po čem právem toužíš, ať tě nemine. Dávej i ber, dopřávej si podle chuti, vždyť v podsvětí žádné rozkoše nenajdeš. (Sir 14, 5; 11; 13; 14; 16)

Humor je nejlepším záchranným kruhem v proudu života.
(příslloví)

Kroky realizace:

1. Rozdají se fotografie s klauny nebo smějícími se lidmi.
2. Proběhne motivace (text o radosti).
3. Každý dostane otázky na papírku, nad kterými se zamyslí.
4. Vyhledávání vtipů, popř. vyrábění tabla.

Materiální potřeby:

- fotografie,
- lístečky s otázkami,
- propisky, papíry,
- popř. věci na tablo (fixy, barevné papíry, lepidlo, nůžky).

Rizika:

Při hledání vtipů a jejich předávání hrozí zesměšnění méně oblíbených jedinců.

Příběhy

Zamyšlení

Ticho

Jeden stresovaný a vyčerpaný podnikatel vyhledal duchovního mistra a žádal ho o radu. Mistr mu odpověděl: „Když se ryba dostane na souš, začne zvolna umírat. I ty začínáš umírat, když se necháváš unášet světskými věcmi. Ryba se může zachránit tím, že se ihned vrátí do vody. A ty se musíš ihned vrátit do samoty.“

Podnikatel se vyděsil: „To mám všeho nechat a jít do kláštera?“

„Ne, kdepak. Zůstaň u své práce, ale skryj se do svého srdce.“

Ve slovníku spirituality je jedno nádherné slovo – „usebrání.“ Vyjadřuje chvíli, v níž se člověk zastaví, aby „posbíral“ ty části svého „já“, které se během dne poztrácely.

Poděkování

Poděkování je zázrak. Někdo pere, žehlí, vaří pro ostatní deset, dvacet, třicet let. Žije s nimi, pečuje o ně, miluje je ve dne v noci. A přesto nikdy neuslyší ono slovo: „Díky.“

Poděkování není otázkou vybraného chování. Znamená to, že řekneme tomu druhému:

„Všiml jsem si, že existuješ.“ Proto je náš svět plný neviditelných lidí.

Předsudky

Zapadlo slunce, když si chudý rolník sedl na zápraží a odpočíval po práci v parném dni. Kolem domu vedla cesta. Šel po ní cizí člověk a pomyslel si: „To bude nějaký lenoch, celý den tu vysedává a o práci ani nezavadí.“ O chvíli později tudy procházel jiný člověk a hlavou mu proběhlo: „To bude nějaký chlípník, který vyhlíží na zápraží děvčata a potom jim dělá nemravné návrhy.“

Potom se cestou ubíral třetí člověk a pomyslel si: „Ten muž asi celý den pracoval a teď si užívá zaslouženého odpočinku.“

Ve skutečnosti toho víme málo o muži, který seděl na zápraží. Ale zato jsme se dozvěděli mnohé o třech kolemjdoucích – první byl lenoch, druhý běhal za děvčaty a třetí byl pracovitý člověk.

Vše, co říkáš, promlouvá o tobě. Zejména když mluvíš o někom jiném.²³

Stěrače = odpuštění

Jednoho deštivého odpoledne vezla matka v autě svého malého syna. Jela opatrně, protože mokrá silnice byla kluzká. Najednou syn, který seděl na zadním sedadle, prohlásil:

„Víš, mami, tak mě něco napadlo.“

Matka byla zvědavá, co se mohlo vylihnout v hlavičce sedmiletého dítěte:

„A co to je?“

„Ten déšť je jako hřích a stěrače jsou jako Bůh, který ho z nás smete.“

23 FERRERO BRUNO, *Živá voda pro duši*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-592-X.

Když matka překonala údiv, zeptala se:

„Všiml sis, že kapky nepřestávají padat? Co to podle tebe znamená?“

Dítě nezaváhalo ani na okamžik:

„My hřešíme dál a dál a Bůh nám pořád odpouští.“²⁴

24 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s. 22. ISBN 978-80-7367-736-7.

Příběhy téma 1

Bručoun

Strom měl zkrabacený kmen a poněkud křivé větve, na nichž rostla trpká jablíčka, která nikdo nechtěl. Ale ještě horší byla jeho povaha. Strom stále jen mrzoutsky bručel a stěžoval si – na rozblácené pole, na houfy ptáků a králíky, kteří jsou schopni zničit mu všechnu kůru, na vysokou trávu, která by ho pořád jen lechtala, a vadily mu další a další věci. Keř, který vyrostl hned vedle Stromu, se rozhodl něco podniknout, aby konečně neustálé reptání toho bručouna přestalo.

Svěřil se s tím starému Havranovi, který usoudil:

„Strom nemá žádný dobrý důvod k životu, proto neustále lamentuje.“

„Ale kde najít ten důvod?“

„Obvykle ho najdeme hned vedle sebe.“

V létě se Keř v blízkosti Stromu obalil zelení a Zimolez hned vedle se jako vždycky začal svými listy otáčet a opájel okolí vůní svých květů.

„Strome,“ řekl jednoho krásného dne Keř, „co je v tvém životě nejhorší?“

Strom chvíli přemýšlel a pak smutně zašeptal:

„Nejhorší je, že se nikomu nelíbím. Když kvetu, trvá to jenom krátkou dobu, mé listy nejsou krásné a moje planá jablka chutnají hrozně.“

„Ale to se dá všechno snadno napravit!“ namítl Keř.

„Mohl bys poprosit Zimolez, aby začal obrůstat tvůj kmen i větve. Ozdobil by je svými voňavými květy a pokrýval by tě zelenými listy po velkou část roku. Jediná potíž je v tom, že... Zimolez nechce – říká, že si pořád jen stěžuje.“

Strom se odmlčel a potom se zeptal:

„A kdybych slíbil, že si budu stěžovat co nejméně, mohl bys ho přemluvit, aby rostl kolem mě?“

„No jistě,“ odpověděl Keř.

A tak po celý rok Strom ani jednou mrzoutsky nezabučel, nestěžoval si, nelamentoval. Jednoho krásného dne příštího jara vypustil Zimolez nesmělý výhonek. Zachytil se jím na kmene Stromu, začal ho zaplétat mezi jeho větve a rozevírat na něm své voňavé žluté a růžové květy. Strom byl najednou nejkrásnější ze všech stromů v okolí. Od té doby si už nestěžoval. Nezabučel už ani jednou. Už vůbec nikdy.

Jednoho zimního odpoledne přiletěl ke keři Havran.

„Už vůbec neslyším žádné lamentování, neslyším, že by si Strom stěžoval. Nejspíš našel důvod k životu. Co se děje?“

„Zeptej se ho,“ poradil mu Keř.

Havran se přiblížil ke Stromu a otázal se ho na to.

„Nemůžu s tebou teď mluvit, Havrane, musím chránit Zimolez před větrem.“

„Ale všechno je hnědé a zvadlé, je přece zima.“

„Teď je to takhle,“ zašuměl Strom, „opírá se o mě a já ho držím a chráním a budu ho držet až do jara. Pak zase začne růst a bude hustší a krásnější než minulý rok.“

Starý Havran i Keř slyšeli velmi rádi, co Strom říkal. Už věděl, proč žít, a už nikdy si nestěžoval.

Srdce mnohdy vidí daleko. Všichni máme důvod k životu... Hned vedle sebe.²⁵

Co říct a co ne?

Člověku, kterého máme rádi, bychom neměli říkat 27 věcí:

„Já jsem ti to říkal; jsi jako tvá matka; máš pořád špatnou náladu; ty jsi se zbláznil; za to můžeš ty; co to s tebou je; na všechno umíš jenom nadávat; ať udělám cokoli, nic ti není dost dobré; dobře ti tak; proč nikdy neposloucháš, co ti říkám; musíš být zodpovědnější; na co pořád myslíš; jsi nemožná; nechápu, jak jsem se do tebe mohl zamilovat; z tebe nikdy nic nebude, kdybych se na hlavu stavěl; já si můžu dělat, co chci; jestli se ti to nelíbí, klidně si běž pryč; děláš samé hlouposti; zase další nesmysl; myslíš jen sám na sebe; kdybys mě opravdu miloval, tak...; jsi jako malá; ty se umíš akorát vymlouvat; vezmi si prášky na uklidnění; co máš za problém; já tě nechápu; ty musíš mít vždycky pravdu.“

Je 37 věcí, které byste měli tomu, koho máte rádi, říkat bez ustání:

„To jsi udělal pěkně; jsi fantastický; to bylo krásné; dnes ti to moc sluší; bez tebe mi pořád něco schází; vážím si toho, co jsi pro mne za ty roky udělal; ty jsi pro mne v celém životě nejdůležitější; jsi důležitější než děti, práce, kamarádi, všechno, jsem šťastný, že tě mám; jsi můj nejlepší kamarád; kdybych si měl znovu vybírat, vzal bych si zase tebe; dnes chci být s tebou; chyběl jsi mi; celý den jsem na tebe musel myslet; je krásné se ráno probudit vedle tebe; budu tě milovat celý život; rád se dívám, jak ti svítí oči, když se směješ; jako obvykle ti to moc sluší; důvěřuju ti; na tebe se vždycky můžu spolehnout; je mi s tebou dobře; jsem hrdý, že můžu být s tebou; je mi to líto; udělal jsem chybu; pověz mi, co by se ti líbilo; pověz mi, co plánuješ; rád tě poslouchám; jsi mimořádný člověk; nedokážu si představit život bez tebe; můžu ti nějak pomoci; modli se za mě; dnes jsem se za tebe modlil; každý okamžik, který strávíme spolu, má obrovskou cenu; děkuju ti za tvou lásku; děkuju ti, že mě bereš takového, jaký jsem; děkuju ti, že jsi tu se mnou; s tebou je každý den krásnější.“²⁶

Každý den

Gazanie, kterou zdobil květ jemné, lahodné barvy, toužila dnem i nocí po společnosti včel. Ale ani jedna včelka nepřilétla, nesnesla se k jejím okvětním lístkům.

A tak květina stále celé dlouhé noci snila, představovala si, jak nad sebou vidí kroužit spousty včel, které se k ní snázejí a jemně ji líbají. Tyto sny ji vždycky pomohly šťastně přečkat noc až do rána, kdy se se slunečními paprsky její květ znovu otevřel.

Měsíc, který věděl, jak ji trápí osamělost, se jí jednu noc zeptal:

25 FERRERO BRUNO, *Úsměvy pro duši*. Praha: Portál, 2010, s. 16. ISBN 978-80-7367-768-8.

26 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s. 78. ISBN 978-80-7367-736-7.

„Neunavuje tě už to čekání?“

„Možná ano. Ale nesmím přestat bojovat.“

„Proč?“

„Protože když se nerozevřu, zvadnu.“

Ve chvílích, kdy to vypadá, že osamocenosť zničí veškerá očekávání, je jediným způsobem, jak ji snášet, stále se rozvíjet.²⁷

Modrý kámen

Klenotník seděl u svého stolku a roztržitě hleděl na ulici výkladem malého elegantního obchodu, který mu patřil.

Před výkladem se zastavila holčička a přitiskla nos na sklo. Oči modré jako nebe se jí rozzářily, když uviděla jeden z vystavených šperků. Rozhodně otevřela dveře a ukázala na nádherný tyrkysový náhrdelník.

„Chci ho pro sestru jako dárek. Můžete mi ho pěkně zabalit?“

Klenotník se na svou zákaznici nevěřicně zadíval: „Kolik máš peněz?“

Děvčátko si bez váhání stouplu na špičky a vysypalo na pult plechovou pokladničku. Vypadlo z ní pár drobných bankovek, hrst mincí, několik mušliček a kovových figurek.

„Bude to stačit?“ zeptala se hrdě. „Chtěla bych koupit dárek starší sestře. Co umřela maminka, se o nás stará ona a nikdy nemá ani chvílku sama pro sebe. Dneska má narozeniny a z tohoto dárku bude jistě mít velkou radost. Ten kámen má stejnou barvu jako její oči.“

Muž odešel do zadní části obchodu a za chvílku se vrátil s krásným červeně a zlatě zdobeným dárkovým papírem, do kterého pečlivě zabalil krabičku s náhrdelníkem. „Tady ho máš,“ řekl holčičce, „a dej na něj pozor.“ Děvčátko hrdě vykročilo, jako by si neslo poklad. Hodinu poté vešla do klenotnictví krásná dívka. Měla nádherné modré oči a vlasy barvy medu. Položila na pult před klenotníka balíček, který on předtím s takovou péčí připravoval.

„Ten náhrdelník byl koupený u vás?“

„Ano slečno.“

„Kolik stál?“

„Cena je věc dohody mezi zákazníkem a mnou. Tato informace je důvěrná.“

„Ale moje sestra měla jen pár drobných. Nikdy by si takový náhrdelník nemohla dovolit koupit!“

Klenotník zvedl pouzdro s náhrdelníkem, zavřel ho, znovu ho pečlivě zabalil a podal dívce.

„Vaše sestra ho zaplatila. Dala za něj víc, než by dal kdokoli jiný – dala všechno, co měla.“

Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezhybnul, ale měl život věčný. (Evangelium podle Jana 3, 16)²⁸

27 FERRERO BRUNO, *Úsměvy pro duši*. Praha: Portál, 2010, s. 85. ISBN 978-80-7367-768-8.

28 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s. 24. ISBN 978-80-7367-736-7.

Otazník

Byl jednou jeden otazník. Byl velmi půvabný a jako všechny otazníky vypadal velmi inteligentně. Nějakou dobu však chodil po bezútěšné, zatrpklé, zklamané a sklíčené zemi. Zjevně s ním nikdo už nechtěl nic mít. Všichni vyhledávali stále častěji jeho úhlavního nepřítele – vykřičník.

Všichni křičeli: „Vpřed! Zastavit! Pohyb! Uhni!“

Vykřičník je typický pro násilníky a násilníci teď také ovládli svět. Také na cestách, silnicích a v městských ulicích, kde se otazník dříve cítil jako král, se už nenašel nikdo, kdo by se zeptal: „Jak se máš?“

Nahradilo to: „Ahoj!“

Už nebyl nikdo, kdo by zastavil auto, otevřel okénko a zeptal se:

“Prosím vás, jedu dobře na Brno?”

Teď používali všichni satelitní navigaci, která udílí rezolutní příkazy:

„Na výjezdu uhněte vpravo!“

Otazník už byl ze svého cestování unavený a tak se uchýlil k jedné rodině. Děti měly ještě pořad rády otazníky. Ale i tady našel otce a dospívajícího syna, kteří soupeřili celý den s vykřičníky.

„Vůbec mě neposloucháš!“

„Je mi jedno, co si myslíš! Tady rozkazuju já!“

„A dost! Odcházím a už se nevrátím!“

Nakonec byl otec vyčerpaný a znechucený, syn uražený a sklíčený, a proto agresivní. A trpěli oba, protože nic nedrásá víc než vědomí fyzické blízkosti, ale vnitřní vzdálenosti. Otazník se usadil pod lampou a při první příležitosti zasáhl.

Otec, zamračený, se sevřenými pěstmi, připravený na střetnutí, však jenom hlesl:

„Co si o tom myslíš?“

A samotného ho to ohromilo.

Syn se překvapením odmlčel.

„Opravdu to chceš vědět, tati?“

Otec přisvědčil. Začali spolu mluvit. Nakonec se zeptali skoro jednohlasně:

„Máš mě ještě rád?“ Otazník štěstím udělal nad lampou přemet.

Otazník není neomalený, ale respektuje svobodu a odpovědnost druhého. Také Bible je plná otazníků: „Adame, kde jsi?“ „Kaine, kde je tvůj bratr?“ „I vy chcete odejít?“ „Petře, miluješ mě?“²⁹

29 FERRERO BRUNO, *Úsměvy pro duši*. Praha: Portál, 2010, s. 54. ISBN 978-80-7367-768-8.

Příběhy téma 2

Bankovka

Přednášející začal své vystoupení tím, že zamával zelenou stoeurovou bankovkou.

„Kdo chce tuhle stoeurovku?“

Zvedl se les rukou, přednášející však vysvětlil:

„Dříve než ji někomu dám, musím udělat jednu věc.“ Začal bankovku divoce mačkat a znovu řekl: „Kdo ji ještě chce?“

Opět se zvedly ruce.

„A co když udělám tohle?“

Hodil zmačkanou bankovkou proti stěně, a když spadla na zem, pošlapal ji. Potom ji znovu ukázal posluchačům – byla špinavá a poničená.

„Ještě ji někdo chce?“

Ruce se zvedly jako před tím.

I když byla bankovka tolik poničená, neztratila nic ze své hodnoty.

Mnohokrát v životě jsme byli zranění, zničení, utýraní, ponížení, a přece si uchováme svou hodnotu. Pokud ji známe (máme, věříme v ni).³⁰

Cena

„Zbytečně se mnou ztrácíte čas. Nejsem k ničemu, všem se ošklivím, i sama sobě.“

Dívka dopáleně argumentovala, proč nechce přijmout farářovo pozvání do skupinky mladých, kteří se spolu scházeli, a s hořkostí v hlase vypočítávala všechno, co na sobě nesnášela: „Jsem moc obyčejná a nikoho nezajímám. Jsem protivná, ráda bych chodila s nějakým klukem, ale žádný mě nechce, závidím kamarádkám a doma všem lezu na nervy. K čemu jsem vlastně na světě?“

Farář si ji chvíli mlčky prohlížel a pak řekl: „Viš, že máš nádherné zelené oči?“

Dívka se zaraženě odmlčela.

První krok byl vykonán.

Jedna paní si kdysi koupila ošklivý přehoz přes postel. Vzala si ho jen proto, že byl z druhé ruky, stál jen padesát korun, ale pokaždé, když stlala postel, znechuceně se nad ním ušklíbla.

Když však náhodou listovala katalogem značkového zboží, který jí přišel pod ruku v obchodě, zjistila, že její přehoz je dílem slavného návrháře a stojí ve skutečnosti dva tisíce korun. Jakmile poznala jeho cenu, okamžitě v jejich očích zkrásněl. Ať si o sobě myslíš, co chceš, v Božích očích máš nesmírně vysokou cenu.

30 FERRERO BRUNO, *Úsměvy pro duši*. Praha: Portál, 2010, s. 29. ISBN 978-80-7367-768-8.

Někteří lidé nevědí,
jak je důležité, že tu jsou.
Někteří lidé nevědí,
že ostatním dělá dobře, když je třeba jen vidí.
Někteří lidé nevědí,
jakou útěchu přináší jejich laskavý úsměv.
Někteří lidé nevědí,
jak blahodárně působí jejich přítomnost.
Někteří lidé nevědí
oč bychom bez nich byli chudší.
Někteří lidé nevědí, že jsou darem z nebes.
Věděli by to, kdybychom jim to řekli.³¹

Nedokonalý džbán

Každého rána se jeden venkovan vydával ke studni s dvěma velkými džbány, které přivazoval na záda svému oslovi.

Jedna z nádob už byla stará, popraskaná a voda z ní cestou unikala.

Ta druhá byla nová, hladoučká a pevná, nepropustila ven ani kapku.

Starý džbán se styděl a připadal si zbytečný, tím spíš, že si ten nový nenechával ujít příležitost, aby se nepochlubil svou dokonalostí: „Mně nikdy neunikne ani kapička!“

Jednoho dne se starý džbán svěřil svému majiteli: „Vím, že na svou práci už nestačím. Zbytečně se mnou plýtváš časem, silou i penězi. Než se dostaneme do vsi, polovina vody ze mě vyteče. Odpuť mi mé nedostatky a rány.“

Druhý den se venkovan cestou do vsi obrátil na starý džbán: „Podívej se na kraj cesty.“ „Je plný krásného kvítí.“

„To je tvou zásluhou,“ řekl mu majitel. „To ty je každý den zavlažuješ cestou domů. Koupil jsem na trhu semínka a rozesel podél cesty. Ty jsi je každý den nevědomky zaléval, až z nich vyrostly tyhle překrásné květiny.“

Každý si neseme spoustu ran a prasklin, ale když k tomu svolíme, Bůh s našimi nedostatky dokáže učinit zázraky.

Mnoho mých snů se nikdy neuskutečnilo.

Rozplynuly se v ranním úsvitu.

Ale to málo, které se díky Bohu splnilo,
mě láká, abych snil dál.

Vyslovil jsem mnoho modliteb,
aniž bych na ně dostal odpověď,
přestože jsem na ni dlouho a trpělivě čekal.

Ale těch několik, které byly vyslyšeny,
mě láká, abych se modlil dál.

31 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s.32. ISBN 978-80-7367-736-7.

Důvěřoval jsem mnoha přátelům,
kteří mě opustili
a ponechali samotného v slzách.
Ale těch pár, kteří mi zůstali věrní,
mě láká, abych dál důvěřoval lidem.
Rozesel jsem mnoho semínek, která spadla na cestu a která sezobali ptáci.
Ale těch pár voňavých kytic, které jsem natrhal,
mě láká, abych sel dál.³²

Oči

Mladá maminka se před chvílí vrátila z práce, připravovala večeři a věnovala se domácím pracím. Snažila se, aby všechno vyšlo, jak se patří – chystala domácí hranolky, které děti milovaly.

Nejmenšímu byli čtyři roky. Ze školky přišel plný zážitků a teď je mamince vyprávěl. Maminka mu roztržitě odpovídala a příkyvovala.

Za chvíli ji dítě zatahalo za sukni: „Mami...“

Žena kývla a několika slovy zareagovala. Jenže tahání se opakovalo. „Mami...“ Maminka opět krátce odpověděla, škrábala brambory dál a myslela na záležitosti v zaměstnání.

Uplynulo pět minut. Dítě se na sukni pověsilo celou svou silou: „Mami, poslouchej mě očima.“

Poslouchat někoho očima znamená dávat mu na vědomí, že je pro nás důležitý. Všechno důležité totiž prochází očima.

Jedna dospělá dcera napsala matce tento vzkaz:

„Když sis myslela, že se nedívám, pověsila jsi můj první obrázek na ledničku, a já jsem pocítila touhu dál doma kreslit.

Když sis myslela, že se nedívám, nakrmila jsi toulavou kočku, a tehdy jsem pochopila, že o zvířata je třeba pečovat.

Když sis myslela, že se nedívám, upekla jsi mi dort k narozeninám. Tehdy jsem pochopila, že maličkosti mají obrovský význam.

Když sis myslela, že se nedívám, modlila ses, a já jsem začala věřit v Boha, se kterým se dá mluvit.

Když sis myslela, že se nedívám, dala jsi mi pusku na dobrou noc, a já jsem věděla, že mě máš ráda.

Když sis myslela, že se nedívám, plakala jsi, a já jsem se naučila, že některé věci bolí, ale pláč přináší úlevu.

Když sis myslela, že se nedívám, plakala jsi, a já k tobě chtěla být milá.

Když sis myslela, že se nedívám, bála ses o mě, a já jsem zatoužila stát se sama sebou.

Když sis myslela, že se nedívám, dívala jsem se a chtěla jsem ti poděkovat za všechno, co jsi udělala, když sis myslela, že se nedívám.“³³

32 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s. 17. ISBN 978-80-7367-736-7.

33 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s. 60. ISBN 978-80-7367-736-7.

Servírka

Rodina zasedla ke stolu v restauraci. Servírka vyslechla nejdříve přání dospělých a pak se obrátila k malému, asi sedmiletému chlapci.

„A co si dáš ty?“ zeptala se.

Chlapec se nesměle rozhlédl a řekl: „Chtěl bych obložené chlebičky.“

Servírka si ještě ani nezačala zapisovat objednávku, když ji chlapcova matka zastavila.

„Kdepak chlebičky,“ řekla,

„přineste mu hovězí plátek s bramborovou kaší a mrkvový salát.“

Servírka tomu nevěnovala pozornost a otázala se chlapce:

„Chceš na chlebičky dát zelený salát, nebo rajče?“

„Rajče.“

„Přijdu za minutku,“ řekla servírka a zamířila do kuchyně.

U stolu všichni úžasem oněměli. Chlapec pohlédl postupně na jednoho po druhém a vyhrkl: „No! Ta paní ukázala, že doopravdy jsem.“

Naše domy jsou plné lidí, které ostatní berou jako kus nábytku. Mnoho by jich chtělo „být doopravdy.“³⁴

34 FERRERO BRUNO, *Úsměvy pro duši*. Praha: Portál, 2010, s. 81. ISBN 978-80-7367-768-8.

Příběhy téma 3

Most

Venkovan se synem se vydali na jarmark do vedlejší vesnice. Cesta vedla přes malý kamenný most. Pod ním divoce tekla řeka rozvodněná jarním táním. Voda sahala daleko výš než obvykle, z mostu se drolily kameny, byl starý, neudržovaný a nevypadal právě bezpečně. Syn se lekl: „Tati, myslíš, že nás udrží?“

Otec odpověděl: „Synku, budu tě držet za ruku.“

Chlapec vložil svou dlaň do otcovy a opatrně s ním most přešel. Chvilí poté dorazili do vesnice, kde se konal jarmark.

Domů se vraceli za soumraku. Chlapce napadlo: „Tati, a co ten polorozpadlý most? Jak se dostaneme přes řeku? Já se bojím.“

Venkovan byl statný chlap. Vzal synka do náruče a řekl mu. „U mě v náručí jsi v bezpečí.“

Otcova klidná chůze chlapce ukolébala, a tak hluboce usnul.

Probudil se až druhý den ráno – ležel živý a zdravý ve své postýlce. Oknem svítilo slunce. Ani nevěděl, kdy a jak přešli přes rozbouřenou řeku.

Tak vypadá smrt.

Myslete na to, že...
přistanete u břehu
a zjistíte, že jste v ráji;
že stisknete nabízenou ruku
a bude to ruka Boha;
že budete dýchat čerstvý vzduch
a bude to vzduch nebes;
že se budete cítit silnější
a zjistíte, že toto je nesmrtelnost;
že přejdete z hřmící bouře
do známého klidu;
že se probudíte
a zjistíte, že jste Doma!³⁵

35 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s. 85. ISBN 978-80-7367-736-7.

Poklad

Jeden venkovan úplně náhodou objevil poklad na pozemku, který měl v nájmu a který po léta obdělával. Přišel na něj, když jednou orál hlouběji než obvykle. Narazil při tom na spoustu zlatých mincí a drahocenných předmětů. Poklad rychle překryl zemí a spěchal za majitelem pozemku, aby mu pole prodal.

Majitel viděl, že venkovanovi na tom kousku země hodně záleží, a tak s prodejem souhlasil, ale stanovil si za něj vysokou cenu. Aby ji venkovan mohl zaplatit, našel si ještě jedno zaměstnání a pak ještě další.

Své výděvky investoval, založil si podnik a rozšiřoval ho tak dlouho, až pronikl i do zahraničí.

Uběhl nějaký čas a z venkovana se stal obchodník, který investoval, nakupoval, prodával, cestoval a všechno řídil. Na poklad ukrytý v poli úplně zapomněl.³⁶

Pokrok

Když moje babička chtěla navštívit svou matku, potřebovala na cestu tři dny. Jeden den jela kočárem, druhý den vyprávěla, co je nového, a poslouchala, co se událo u její matky, chvíli byly v kuchyni a chvíli na zahradě, a třetí den jela kočárem zpátky domů.

Když se za matkou vydala moje matka, potřebovala dva dny. Jela vlakem, a když měla štěstí a vlak na přestupních stanicích neměl zpoždění, dorazila ke své matce ten den večer. Všechno si povyprávěly a matka druhý den zase odjela.

Když jedu za matkou já, trvá mi to půl hodiny. Jezdím autem a stavím se asi jen na deset minut, protože děti se nudí a já musím ještě stihnout nákupy.

Jestli za mnou bude jednou jezdit má dcera, na jak dlouho se asi zastaví?

Když se ještě chodívalo pro vodu ke kašně, lidé se tam setkávali, prohodili pár slov, řekli si, co je nového, a pomohli si navzájem naplnit džbery, vědra a měchy. Zpátky šli pomalu, voda byla těžká, ale tak měli čas na přemýšlení, dokonce i na modlitbu.

Potom byl zaveden vodovod. Od té doby jsou všichni lidé doma. Všechno je jednodušší a trvá méně času. Ale není s kým si promluvit a chybí i čas na přemýšlení.³⁷

Sklenice mléka

Jeden chudý mladík si potřeboval přivydělat, aby mohl studovat, a tak prodával chodcům na ulici nebo po domech papírové kapesníky a další drobné předměty za malé ceny. Klepal na dveře a nabízel své zboží. Jednou byl hrozně hladový, ale zjistil, že má v peněžence jen pár drobných mincí.

36 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s. 30. ISBN 978-80-7367-736-7.

37 FERRERO BRUNO, *Živá voda pro duši*. Praha: Portál, 2001, s. 60. ISBN 80-7178-592-X.

Rozhodl se, že poprosí v dalším domě o něco k jídlu. Zaklepal na dveře, ale když mu přišla otevřít půvabná dívka s velkýma zelenýma očima, ztratil odvahu. A tak místo o jídlo poprosil o sklenici vody. Dívka poznala, že je hladový, a přinesla mu velkou sklenici mléka.

Mladík jí vřele poděkoval a pak se zeptal:

„Kolik jsem dlužný?“

„Nedlužíte mi nic,“ odpověděla dívka, „maminka říká, že za laskavost se neplatí.“

Chlapec opakoval: „Tak tedy mockrát děkuji, z celého srdce děkuji.“

Když Howard Kelly opustil ten dům, pocítil, že je mu lépe nejen na těle, ale i na duši, a tak jeho důvěra v Boha a v lidi hodně vzrostla.

Málem se už předtím rozhodl, že všechno vzdá a smíří se s tím, že přestane studovat, ale to, co se mu právě přihodilo, mu dodalo sílu a podpořilo jeho vůli pokračovat a nepodlehnout v boji se životem.

Po mnoha letech tatáž dívka, už však dospělá, těžce onemocněla. Místní lékaři si nevěděli rady, a proto ji poslali do nemocnice do velkého města. Tamější specialisté by snad mohli její neobvyklou nemoc léčit.

Jedním z odborníků, kteří byli pozváni na konzultaci, byl profesor Howard Kelly, proslulý odborník v lékařském oboru, kam spadalo ono vzácné onemocnění.

Když profesor uslyšel jméno města, z něhož paní pocházela, v jeho očích zasvitla zvláštní jiskra. Přijel ihned do nemocnice a nechal si ukázat pokoj nemocné.

Poznal ji okamžitě – nejen podle jejích zelených očí. Hned potom zamířil do místnosti, kde se konala porada, na níž se rozhodovalo, co je potřeba udělat k záchraně ženina života.

Od té chvíle, jak jen to bylo možné, věnoval veškerý svůj čas tomuto případu. Po dlouhém a neúnavném boji byla bitva vyhrána. Profesor Kelly pak volal do kanceláře nemocnice, aby účet, který pro pacientku vystaví za léčení, poslali jemu. Když si ho prohlédl, napsal do jednoho rohu několik slov.

Účet potom odnesli pacientce. Žena zaváhala, než na něj pohlédla. Byla si jista, že sumu, zcela určitě vysokou, bude muset splácet po celý zbytek života. Nakonec se na účet opatrně po očku podívala a její pozornost hned zaujala slova napsaná rukou na okraji.

Četla: „Všechno zapláceno sklenicí mléka.“

A pod tím byl podpis: doktor Howard Kelly.

„A kdo by napojil třebas jen čiší studené vody jednoho z těchto nepatrných, protože je to učedník, amen, pravím vám, nepřijde o svou odměnu.“ (Nový zákon, Mt 10,42)³⁸

38 FERRERO BRUNO, *Úsměvy pro duši*. Praha: Portál, 2010, s. 26. ISBN 978-80-7367-768-8.

Znamení

Byla bouře. Na ostrůvek doplaval trosečník, který se ze všech sil držel trámu z rozbité lodi. Ostrůvek byl ve skutečnosti jen větší útes, holý a nehostinný. Trosečník se začal modlit. Ze všech sil prosil Boha, aby ho zachránil, a každý den vyhlížel na obzoru pomoc. Ale žádná nepřicházela.

Po několika dnech se na ostrůvku zabydlel. Podařilo se mu vyrobit nástroje k lovu a obdělávání půdy, po nekonečných pokusech se naučil rozdělovat oheň a v potu tváře si vystavěl přístřeší, které ho chránilo proti větrům a bouřím.

Uplynulo několik měsíců. Trosečník se stále modlil, ale žádná loď se na obzoru neobjevila.

Jednoho dne zavál vítr plameny ohniště na rohože trosečnickova příbytku. Ten se v okamžiku vzňal. Hustý kouř zahalil celé okolí. Během několika minut přišla vniveč celá jeho několikaměsíční práce.

Trosečník, kterému se nepodařilo zachránit z plamenů téměř nic, se s pláčem zhroutil na písek. „Proč, Pane? Proč se mi muselo stát i tohle?“

O několik hodin později přistála u ostrůvku velká loď a spustila na vodu člun.

„Jak jste zjistili, že tu jsem?“ ptal se trosečník, který nevěřil svému štěstí.

„Zahlédli jsme kouřové znamení.“

Tvé dnešní potíže jsou kouřovým znamením zítřejšího dobra.³⁹

39 FERRERO BRUNO, *Živá voda pro duši*. Praha: Portál, 2001, s. 28. ISBN 80-7178-592-X.

Příběhy téma 4

Cena

Vesnický farář si každý týden pečlivě připravoval nedělní kázání. Jednou o velikonoční neděli přinesl na ranní mši rezavou klec a před kázáním ji postavil před sebe, aby ji všichni dobře viděli.

Věřící byli poněkud překvapeni a farář vysvětloval:

„Včera jsem potkal chlapce, který nesl tuto klec. Měl v ní tři ptáčky a ti se třásli chladem a strachem. Zastavil jsem toho chlapce a zeptal jsem se ho:

„Co to tam máš, synku?“

„Tři bezcenné ptáky,“ odpověděl mi.

„A co s nimi budeš dělat?“ ptal jsem se dál.

„Nesu si je domů, budu je mít pro zábavu,“ na to chlapec. „Budu je pošťuchovat, vyškubávat jim peří, takže budou klovat a čepýřit se. To bude zábava!“

„Ale dřív nebo později tě to začne nudit. Co budeš dělat potom?“

„Mám kočky. Těm se ptáčekové budou líbit. Dám je pak kočkám.“

Chvilí jsem mlčel a pak jsem se chlapce zeptal:

„Kolik chceš za ty ptáčky?“

„Cože?! Proč byste vy mohl chtít takové ptáky? Jsou obyčejní, polní, nejsou okrasní, není na nich nic zvláštního. Ani hezky nezpívají. Vůbec nejsou krásní,“ divil se kluk.

„Kolik chceš?“ zeptal jsem se znovu.

Kluk si pomyslel, že jsem se pomátl, a řekl mi: „Padesát eur“

Vytáhl jsem z peněženky padesát eur, podal je klukovi a ten bleskově zmizel. Vzal jsem klec a zašel jsem s ní za vesnici k polím a stromům. Tam jsem otevřel dvířka a nechal jsem ptáčky, aby vyletěli.“

Tak farář vysvětlil, jak přišel k té prázdné věci. Potom začal vyprávět tento příběh:

„Jednou spolu hovořili Satan a Ježíš. Satan se právě vrátil ze zahrad ráje, byl celý namyšlený a nafukoval se pýchou.

„Pane, právě jsem se zmocnil všeho lidstva,“ chlubil se.

„Použil jsem léčky a věděl jsem, že mi lidé sednou na lep. Polapil jsem je všechny.“

„Co s nimi budeš dělat?“ otázal se Ježíš.

Satan nečekal s odpovědí:

„Budu je mít pro zábavu. Naučím je, jak se brát a rozvádět, a také je naučím vzájemně se nenávidět a ubližovat si, opijet se, kouřit, nadávat. Budu jim radit, jak vyrábět válečné zbraně, pušky, bomby a jak se mezi sebou zabíjet. To bude na světě zábava!“

„A pak, až se nabažíš zábavy, co s nimi budeš dělat?“ navázal Ježíš další otázkou.

„Zahubím je,“ vykřikl Satan nadutě.

„Kolik za ně chceš?“ zeptal se Ježíš.

„Že bys měl ty lidi rád? Nejsou k ničemu, vlastně jsou hodně špatní. Když se s nimi budeš stýkat, budou Tě nenávidět. Poplívou tě, budou ti nadávat a zabijí tě. Ne, nemůžeš je mít rád!“ „Kolik?“ znovu se otázal Ježíš.

Satan se na Ježíše zadíval a s výsměšným pošklebkem řekl: „Všechnu tvou krev, všechny tvé slzy a tvůj život.“ A Ježíš souhlasil a zaplatil.“

„To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem miloval já vás. Nikdo nemá větší lásku, než ten, kdo položí život za své přátele. Vy jste moji přátelé, činíte-li, co vám přikazuji.“ (NZ J 15, 12-14)⁴⁰

Co bylo třeba doplnit

Když byli Adam s Evou vyhnáni z rajske zahrady, odcházeli plni záště a zloby, s brunátnými tvářemi a pevně semknutými rty. Srdce jim přetévalo hořkostí.

Navzájem se obviňovali a hněvivě vyčítali jeden druhému.

„Jsi úplně neschopný!“ křičela Eva.

„Za všechno můžeš ty!“ opakoval Adam do ochraptění.

Šli, ruce zaťaté v pěst, oči se jim blýskaly a bylo jim těžko u srdce.

Bohu z toho bylo hodně smutno.

Rozhodl se tedy, že svým tvorům přidá něco, co původně neměl v plánu.

Prošel tiše mezi mužem a ženou a zlehka se dotkl jejich srdcí a očí.

A stvořil slzy.

Adam a Eva se rozplakali. Tíha na srdci i vztek se rozplynuly. Znovu pocítili, že se mají rádi, a objali se.

Můžeš plakat, jestli chceš.⁴¹

Dva dřevorubci

V lese káceli stromy dva dřevorubci. Stromy byly vysoké a měly mohutné a tvrdé kmene. Oba dřevorubci byli zdatní, ale každý z nich se do práce pustil jiným způsobem. Ten první se do svého kmene vytrvale zasekával ránu za ranou. Nikdy se nezastavil, narovnal záda jen na okamžik, když potřeboval nabrat dech.

Druhý dřevorubec si čas od času dopřál přestávku. Když zapadlo slunce, první dřevorubec byl teprve v polovině kmene. Potil krev a byl rád, že už bude večer. Nevydržel by pracovat ani o minutu déle. A to ten druhý stačil podetnout celý strom. Jak je to možné, Vždyť oba začínali současně a stromy byly stejně velké!

První dřevorubec nevěřil svým očím. „To nechápu! Jak se ti podařilo podsekat celý strom, když ses pořád zastavoval?“

Druhý se usmál: „Ty jsi viděl, že jsem se zastavoval, ale nevšiml sis, že jsem si při každé přestávce naostřil sekeru!“

40 FERRERO BRUNO, *Úsměvy pro duši*. Praha: Portál, 2010, s. 42. ISBN 978-80-7367-768-8.

41 FERRERO BRUNO, *Živá voda pro duši*. Praha: Portál, 2001, s. 58. ISBN 80-7178-592-X.

Naše duše je jako sekera. Nesmíme ji nechat zrezivět. Každý den bychom ji měli trochu naostřit:

1. Zastavit se na deset minut a poslechnout si nějakou hudbu.
2. Jakmile je to možné, jít pěšky.
3. Každý den obejmout lidi, které máme rádi, a říci jim: „Mám tě rád.“
4. Nevynechat oslavy narozenin, výročí, svátků a podobných příležitostí.
5. Být ke všem laskaví. I k těm, které máme doma.
6. Usmívat se.
7. Modlit se.
8. Pomoci někomu, kdo nás potřebuje.
9. Hýčkat sami sebe.
10. Dívat se na nebe a směřovat vysoko.⁴²

Lžička

V nemocnici ležela stařenka. Právě si povídala s farářem, který ji přišel navštívit. „Pán mi dopřál nádherný život. Jsem připravena odejít.“

„Já vím,“ přitakal tiše farář.

„Ale přála bych si jednu věc. Až umřu, chci jít do hrobu se lžičkou v ruce.“

„Proč se lžičkou?“ podivil se farář. „Proč chcete mít v ruce právě lžičku?“

„Ráda jsem chodila na oslavy a vždycky, když jsem přišla ke svému místu u stolu, podívala jsem se, jestli je u talíře také lžička. To znamenalo, že bude moučník nebo zmrzlina.“

„Ale já pořád nechápu...“

„To znamenalo, že nakonec přijde to nejlepší! A právě to chci říct o svém pohřbu. Až se budou lidé divit, co mám v ruce, chci, abyste řekl, že tu lžičku držím, protože to nejlepší teprve přijde!“

Jednoho pacienta trápil velký strach ze smrti.

„Co bude pak, doktore? Co se pak se mnou stane?“

Lékař byl na odchodu. Otevřel dveře a do místnosti radostně vběhl pacientův pes. Vesele štěkal, hned vyskočil na postel a olízal svému pánovi ruce i celý obličej. Lékař řekl:

„Přesně tohle. Někdo vám otevře dveře...“⁴³

42 FERRERO BRUNO, *Živá voda pro duši*. Praha: Portál, 2001, s. 74. ISBN 80-7178-592-X.

43 FERRERO BRUNO, *Živá voda pro duši*. Praha: Portál, 2001, s. 86. ISBN 80-7178-592-X.

Značka

V prázdném autobusu seděl mladík a upřeně se díval ven z okénka. Mohlo mu být něco přes dvacet a měl příjemný, milý obličej.

Na místo vedle něj se usadila žena. Prohodila s ním pár slov o počasí, které bylo na jarní období neobvykle teplé, a pak mladík nečekaně prohlásil: „Dva roky jsem seděl ve vězení. Dnes ráno mě pustili a jedu domů.“

Ta slova jako by v něm uvolnila hráz, která po dlouhou dobu zadržovala příval myšlenek. Vyprávěl jí, že vyrůstal v chudé, ale poctivé rodině a že lidem, které měl rád, přinesl hanbu a trápení. Po celé dva roky neměl od svých blízkých jedinou zprávu. Věděl, že rodiče nemají peníze, aby ho mohli jet navštívit tak daleko, ale že si připadají příliš nevzdělaní na to, aby mu psali dopisy. Já jim zpočátku psal, ale když mu nikdy nepřišla odpověď, rezignoval.

O kontakt se pokusil ještě jednou, tři týdny před vypršením trestu. V dopise se rodičům omlouval, že je zklamal, a prosil je o odpouštění.

Když ho ráno propustili, sedl na autobus. Věděl, že jede přímo kolem domu, ve kterém vyrostl a kde jeho rodiče stále žili. Napsal, že je chápe a bude jejich rozhodnutí respektovat. Neví, jestli mu odpustili a jestli se k nim může vrátit.

Pokud ano, ať na starou jabloň, která roste hned u silnice, pověsí bílou stužku. Jestli cestou žádnou bílou stužku neuvidí, nebude z autobusu vystupovat, pojede dál a víckrát o něm neuslyší.

Čím víc se blížila mladíkova rodná vesnice, tím byl neklidnější. Raději se ani nechtěl dívat ven, protože se bál, že na jabloni žádnou stužku nenajde.

Žena se nabídla: „Pojď si se mnou vyměnit místo. Budu se dívat z okýnka místo tebe.“

Autobus přešel několik křižovatek, než se ten správný strom dostal na dohled.

Žena se jemně dotkla mladíkova ramene a se slzami v očích zašeptala: „Podívej se! Podívej se! Je celý ozdobený bílými stužkami!“

Nejvíc se podobáme zvířatům, když zabíjíme.

Nejvíc se podobáme lidem, když soudíme.

Nejvíc se podobáme Bohu, když odpouštíme.⁴⁴

44 FERRERO BRUNO, *Osvěžení pro duši*. Praha: Portál, 2005, s. 67. ISBN 978-80-7367-736-7.

Naše poděkování patří skupinám lidí/institucí, které se podílely na realizaci projektu:

1) A - Zaměstnancům Domu Ignáce Stuchlého:

Mgr. Jan Komárek, SDB; Ing. Jan Görig; Mgr. Libor Všetula, SDB; Ing. Lukáš Petrucha; Mgr. Max Dřimal; Ing. Jiří Sadila; Ing. Radomíra Skaličková; Jiřina Hellerová; Gabriela Dudáková; Edita Skaličková; Markéta Škrabalová; Iva Lauterkrancová; Martina Hanačíková, Jana Žáková.

1) B - Externím lektorům:

Stanislav Hladký; Pavel Osoha; Martin Suchomel; Hana Kostrůnková; Martin Štepanovský; Karel Kašpárek, Anežka Brothánková; Alžběta Fliedrová; Alžběta Popelková; Ivo Farský; Veronika Davidová; Kateřina Janíčková; Marta Hefková; Tereza Dočkalová; Anežka Plintovičová; Eva Němcová; Jan Görig; Katka Jelínková; Markéta Krieglertová; Kateřina Lišková; Radek Blahuš; Renata Farná a další nepostradatelní příznivci DISu.

2) Ředitelům škol zapojených do projektu a spolupracujícím pedagogům:

Mgr. Libor Sovadina; Mgr. Miluše Šafařová; Mgr. Lenka Truhlářová; Mgr. Zdeněk Ballnér; Mgr. Magdalena Kamencová; Mgr. Renata Hudcová; Ing. Libor Podešva, Ph.D; Mgr. Jaroslav Košutek; Mgr. Daniela Miklová; Mgr. Jarmila Malíková; Mgr. Zuzana Topičová; Mgr. Lucie Chvatíková; Mgr. Alena Štachová; Mgr. Jana Karolová; Mgr. Jana Vylobová; Mgr. Ivana Kvitová; Mgr. Miroslava Elšíková; Mgr. Radana Parmová; Mgr. Zdeněk Strašák; Mgr. Pavlína Vojtěchová; Mgr. Anežka Trmáčová; Mgr. Stanislava Peřinová; Mgr. Marie Matulová; Mgr. Josef Hnaniček; Mgr. Helena Naňáková; Mgr. Marcela Strnadová, Mgr. Renata Chromíková; RNDr. Jan Chudárek; Mgr. Marie Sýkorová; Mgr. Vlastimil Hrbáček; Mgr. Karel Mikula; Mgr. Petr Vaněk; Mgr. Pavel Vaněk; PhDr. Zdeněk Papoušek; Mgr. Aleš Hába; Mgr. Hynek Steska; Mgr. Marie Pegnerová; Mgr. Jan Slovák; Mgr. Magda Gálíková; Ing. Mgr. Jiří Haičman; Mgr. Ludmila Palečková; PhDr. Ludmila Svrčulová.

Mgr. Albert Vacek; Mgr. Vlasta Pivodová; Jarmila Jánská; Bc. Jindřich Surala; Mgr. Jana Mohrová; Mgr. Jana Borkovcová; Mgr. Lucie Kabátková; Mgr. Lenka Řeholová; Ing. Karla Marková; Anežka Jelínková; Mgr. Petr Křenek; Irena Trchalíková, Věra Janošíková; Mgr. Vojtěch Veselý; Mgr. Daniela Švandová; Monika Vondráková (s. Cyrila); Mgr. Renata Hudcová; Mgr. Petr Novák; Mgr. Pavel Postava; Dr. Jana Úlehlová.

4) vědeckým pracovníkům a oponentům projektu:

Doc. Michal Kaplánek, Th.D., SDB; Mgr. Pavel Kuchař, Ph.D., SDB; Ing. Libor Podešva, Ph.D; PhDr. Pávková; Prof. Jan Sokol, Ph.D., CSc.

5) zahraniční organizace, které nám daly k dispozici vlastní know how: Aktionszentrum v Benediktbeuern (Jugendbildungsstätte der salesianer Don Boscos). Především jsme vděční řediteli centra Franzi Wassensteinerovi, týmu lektorů – obzvláště Angelice Mühlbauerové a Wolfgangu Heroldovi. A Savio House Retreat Centre in Bollington (UK).

6) Řediteli Bollettina Salesiana v Turíně Bruno Ferrerovi, autorovi všech příběhů, které naleznete v této publikaci a nakladatelství Portál za poskytnutí překladů.

Seznam použité literatury:

- ATKINSON, Rita L., *Psychologie*, Portál 2003
DRAPELA, Victor J.: *Přehled teorií osobnosti*, Portál 1997
FERRERO, Bruno, *Úsměvy pro duši*, Portál 2010
FERRERO, Bruno, *Osvěžení pro duši*, Portál 2005
FERRERO, Bruno, *Živá voda pro duši*, Portál 2001
FRANKL, Viktor E.: *Vůle ke smyslu*, Cesta 1994
FRANKL, Viktor E.: *...A přesto říci životu ano*, Karmelitánské nakladatelství 1994
CHAVEZ, Pascual, *Strenna 2007 – Život*, Salesiánská provincie Praha 2007
CHAVEZ, Pascual, *Vychovávejme srdcem Dona Boska*, Portál 2006
LECHNER, Martin, GABRIEL, Angelika, *Religionssensible Erziehung*, Don Bosco Verlag 2009
LECHNER, Martin, GABRIEL, Angelika, *Anstössiger Glauber – Anstösse zum Glauber?!*
Don Bosco Verlag 2009
MARTINEK, Michael, *Ztracená generace*, Trinitas 2006
PELCOVÁ, Naděžda, *Vzorce lidství*, Portál 2010
ŘÍČAN, Pavel, *Cesta životem*, Portál 2006
VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie I.*, Karolinum 2005
Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí, Dům Ignáce Stuchlého Fryšták 2008

Další zdroje:

- DON BOSCO, *Můj život pro mladé*, Portál 2007
Film *Don Bosco*, Bosco Media Centrum, o.p.s. 2007
FONTANA, David, *Psychologie ve školní praxi*, Portál 1997
KAPLÁNEK, Michal, *Pastorace mládeže*, Salesiánská provincie Praha, 1999
KUCHAŘ, Pavel, *Preventivní výchovný systém Dona Boska ve škole*, přednáška na semináři projektu

- Orientační dny dne 12.2.2011** v Domě Ignáce Stuchlého, Fryšták
Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, VÚP Praha, 2005
Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, VÚP Praha, 2007
ŘÍČAN, Pavel, *Psychologie náboženství a spirituality*, Portál 2007
ŠPIDLÍK, Tomáš, *Profesor Ulipispirus a jiné pohádky*, Olomouc 2010

Poznámky

Poznámky

Poznámky

Poznámky

Dům Ignáce Stuchlého SKM
Orientační dny
Rozvoj hodnotové orientace žáků pro udržitelný rozvoj
Základní školy

Odpovědný redaktor: Jiří Kučera
Sazba: Martin Janků – MarTypo
Obálka: Martin Janků – MarTypo
Vydal DIS SKM jako závěrečnou publikaci projektu Orientační dny - rozvoj hodnotové orientace žáků pro udržitelný rozvoj, 160 stran. Vydání první, Fryšták 2012
Tisk: Eduard Krčmař, Tiskárna, Bystřice pod Hostýnem

Knihu si můžete objednat na adrese:
Dům Ignáce Stuchlého SKM
P. Ignáce Stuchlého 26
763 16 Fryšták
tel.: 577 911 065
www.frystak.sdb.cz
dis@disfrystak.cz

Projekt „Orientační dny – rozvoj hodnotové orientace žáků pro udržitelný rozvoj“ vychází z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Hlavním cílem je zkvalitnit vzdělávání za ZŠ a SŠ realizací inovativních programů zaměřených na rozvoj hodnotové orientace žáků v oblasti trvale udržitelného rozvoje a enviromentální výchovy.

Specifické cíle projektu:

1. Vytvořit metodiku pro realizaci Orientačních dnů® pro žáky zapojených 12 škol.
2. Modifikovat pro české podmínky know-how používané pro realizaci obdobných programů pro školy v Akcionzcentrum Benediktbeuern (SRN) a toto předat pedagogickým pracovníkům.
3. Realizovat 36 pilotních kurzů.
4. Vytvořit nové metodické prvky zaměřené na tematiku udržitelného rozvoje a začlenit je do výuky na školách.

Dům Ignáce Stuchlého SKM patří řeholní kongregaci Salesiánů Dona Boska. Je občanským sdružením věnujícím se práci s mládeží. Pedagogický a instruktorský tým tvoří pracovníci a dobrovolníci s vysokoškolským vzděláním v oborech pedagogika volného času, teologie a vychovatelství.

P. Ing. Mgr. František Bezděk SDB

Abolvent Vysoké školy dopravy a spojů v Žilině, Katolické teologické fakulty UK v Praze a Teologické fakulty JU v Českých Budějovicích. Doplňující studium na Univerzitě Karlově v oboru vychovatelství. Nejprve pracoval u Českých drah. Po revoluci vstoupil do kongregace Salesiánů Dona Boska. V r. 2001 vysvěcen na kněze. Pedagogická praxe v salesiánských střediscích mládeže v Ostravě, Plzni a Českých Budějovicích. Od r. 2001 člen týmu programů pro školy v Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku, šest let vedoucím těchto programů. Žákem malířského Mistra Trubky. Je manažerem projektu Orientační dny.

Ing. Vladimír Kopřiva SDB

Abolvent střední průmyslové školy strojnické a železniční v Břeclavi, Vysoké školy dopravy a spojů v Žilině. Poté vykonával 5 let práci výpravčího v žst. Hulín. Po revoluci odtajněn jako člen kongregace Salesiánů Dona Boska. Doplňující studium na Univerzitě Karlově v oboru vychovatelství. Nynější správce Domu Ignáce Stuchlého a příležitostný instruktor, člen Adrenalin týmu. V projektu pracoval jako metodik.

Bc. Dagmar Moravcová

Vystudovala obor Pedagogika volného času na Jihočeské Univerzitě. Na škole se věnovala P4C (filosofie pro děti) – vedení diskuzí, hledání otázek a argumentů, které otvírají nové obzory. V Českých Budějovicích také poznala Salesiány Dona Boska, v jejichž středisku ve Fryštáku pracuje od roku 2010. Podílí se na vytváření a realizaci Orientačních dnů®. Dočerpává síly v přírodě a věří, že se vyplatí být optimistkou.

ISBN 978-80-260-1785-1

9 788026 017851